અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાત વડી અદાલતમાં અમદાવાદ ખાતે

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૨૯૭ / ૨૦૦૮

સાથે

ફોજદારી કન્ફર્મેશન કેસ નં. ૨ / ૨૦૦૮

સાથે

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૫૬૨ / ૨૦૦૮

સાથે

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૫૬૪ / ૨૦૦૮

સાથે

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૯૪૫ / ૨૦૦૮

સાથે

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૩૧૪૫ / ૨૦૦૮

સાથે

ફોજદારી પરચૂરણ અરજી નં. ૨૮૪૧ / ૨૦૧૨

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૨૯૭ / ૨૦૦૮ માં

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી પરેશ ઉપાધ્યાય

===

૧. શું સ્થાનિક સમાવારપત્રોના રિપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની પરવાનગી આપવામાં આવે છે? **હા**

૨. રિપોર્ટર્સને સંદર્ભિત કરવાં કે નહિ? **હા**

૩. શું ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવાં ઇચ્છે છે? **હા**

૪. શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦ ના અર્થઘટન કે તેનાં હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમ સબબ કોઈ મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે? **ના**

૫. દીવાની ન્યાયાધીશને પરિપત્રિત કરવું કે નહિ?

હા. રાજ્યની તમામ એવી અદાલતોને, જેઓ એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમના કેસોની સુનાવણી કરવાની સત્તા ધરાવે છે (સેશન્સ કોર્ટ)

==

ઓમકારનાથ કાક @ પંડિતજી – અપીલકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય & ૧ – સામાવાળા(ઓ)

==

ઉપસ્થિતિ:

<u>ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૨૯૭/૨૦૦૮ સાથે કન્ફર્મેશન કેસ નં. ૨/૨૦૦૮</u>

મદનસિંહ ઓ બરોડ સાથે શ્રી બી.એસ. સુપેહિયા અપીલકર્તા(ઓ) માટે : ૧, શ્રી કે.એલ. પંડ્યા લિ. સરકારી વકીલ સામાવાળા(ઓ) માટે : ૧, શ્રી કે.ટી. દવે સામાવાળા(ઓ) માટે : ૨,

<u>ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૫૬૪/૨૦૦૮</u>

શ્રી વિવેક માપરા અપીલકર્તા માટે શ્રી કે એલ પંડ્યા, વિદ્વાન સરકારી વકીલ, સામાવાળા(ઓ) : ૧ માટે, શ્રી કે ટી ડેવ સામાવાળા(ઓ) : ૨ માટે,

<u>ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૫૬૨/૨૦૦૮</u>

શ્રી મિહિર પાઠક અપીલકર્તા માટે શ્રી કે.એલ. પંડ્યા, સરકારી વકીલ સામાવાળા(ઓ) : ૧, શ્રી કે.ટી. દવે સામાવાળા(ઓ) : ૨, માટે

<u>ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૩૧૪૫/૨૦૦૮</u>

અપીલકર્તા તરફથી શ્રી જીડી ભટ્ટ, સામાવાળા(ઓ) : ૧ તરફથી શ્રી કેએલ પંડ્યા, વિદ્વાન સરકારી વકીલ, સામાવાળા(ઓ) : ૨ તરફથી શ્રી કેટે ડાવે,

<u>ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૯૪૫/૨૦૦૮</u>

અપીલકર્તા તરફેથી શ્રી અનિલ મહેતા, શ્રી કે.એલ. પંડ્યા, વિદ્વાન સરકારી વકીલ, સામાવાળા(ઓ) : ૧ માટે, શ્રી કે.ટી. દવે, સામાવાળા(ઓ) : ૨ માટે,

===

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી પરેશ ઉપાધ્યાય

તારીખ : ૧૩–૧૫–૧૬/૦૩/૨૦૧૨

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ)

૧. મૃત્યુદંડ માટેની ફોજદારી પુષ્ટિ કેસ સાથેની તમામ અપીલો વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશ દ્વારા આપવામાં આવેલા સામાન્ય ચુકાદા અને પસાર કરાયેલા હુકમમાંથી ઉદ્ભવતી હોવાથી, તેમની એકસાથે વિચારણા કરવામાં આવી રહી છે.

૨. અમે આ પણ જણાવીએ કે, સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૬૮ ના પરંતુક મુજબ, દાખલ કરવામાં આવેલ અપીલનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી પુષ્ટિ માટે કોઈ હુકમ કરવામાં આવવો જોઈએ નહીં; મૃત્યુદંડની પુષ્ટિ માટેના પાસાઓ પર અમે વિચાર કરીએ તે પહેલાં, અપીલો પર વિચાર કરવો અને ત્યારબાદ મૃત્યુદંડ માટેના ફોજદારી પુષ્ટિ કેસ પર વિચાર કરવો યોગ્ય રહેશે.

૩. ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ, તા. ૧૭.૯.૨૦૦૩ના રોજ રાત્રે ૯.૦૦ વાગ્યાથી ૧૦.૦૦ વાગ્યા દરમિયાન એન.સી.બી., અમદાવાદના ઈન્ટેલિજન્સ ઓફિસર એવા શ્રી વિક્રમ રત્નુ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ–૨ને માહિતી પ્રાપ્ત થઈ હતી કે ત્રણ વ્યક્તિઓમાંથી એક વ્યક્તિ, નામે ઓમકારનાથ કાક @ પંડિતજી, જે ટકલા માથાવાળા, મોટી મૂછ ધરાવતા, ચશ્મા પહેરેલા, ગોરા રંગના અને મજબૂત

શરીરવાળા હતા, તે અન્ય એક વ્યક્તિ સાથે મળી અમદાવાદના કાલુપુર રેલવે સ્ટેશન સામે આવેલ સાગર હોટેલ પાસે કોઈ વ્યક્તિને ચરસનો મોટો જથ્થો પહોંચાડવા આવી રહ્યા હતા, અને જે વ્યક્તિએ આ જથ્થો સ્વીકારવાનો હતો તે રજિસ્ટ્રેશન નં. જી.જે.–૧–એચ.સી.–૭૧૪૯ ધરાવતી મારુતિ ઝેન કારમાં આવવાનો હતો. ઉક્ત માહિતીનો લેખિત દાખલો કરવામાં આવ્યો અને તેમના તાત્કાલિક ઉચ્ચ અધિકારી, એટલે કે એન.સી.બી., અમદાવાદના સુપરિન્ટેન્ડન્ટને મોકલવામાં આવ્યો. ત્યારબાદ પંચોને બોલાવવામાં આવ્યા અને શ્રી વિક્રમ રત્નુ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ–૨ પોતાની ટીમ સાથે કાલુપુર રેલવે સ્ટેશન નજીક સ્થળે પહોંચ્યા, જ્યાં તેમને પ્રાપ્ત માહિતી મુજબના વર્ણન સાથે મેળ ખાતી એક વ્યક્તિ, એક થેલો લઈને, તથા બીજી એક વ્યક્તિ પણ થેલાઓ સાથે મળી આવી અને બંને રેલવે સ્ટેશનની કમ્પાઉન્ડ દીવાલ પાસે, હોટેલ સાગર સામેના ફૂટપાથ પર ઊભા હતા. તેમણે પોતાના થેલાઓ ફૂટપાથ પર મૂકી દીધા અને કોઈકની રાહ જોતા રહ્યા. થોડા સમય બાદ, રજિસ્ટ્રેશન નં. જી.જે.–૧–એચ.સી.–૭૧૪૯ ધરાવતી સફેદ રંગની મારુતિ ઝેન કાર, એક યુવાન વ્યક્તિ ચલાવીને, ત્યાં આવી જ્યાં તે બે અન્ય વ્યક્તિઓ હાજર હતા. ત્યારબાદ તે યુવાન વ્યક્તિ કારમાંથી બહાર આવ્યો અને જાણવા મળ્યું કે ટકલા માથા તથા મોટી મૂછ ધરાવતી વ્યક્તિએ કારમાંથી ઉતરેલા વ્યક્તિને એક પછી એક એમ ત્રણેય પેકેટો આપ્યા, અને તે પેકેટો ઝેન કારની પાછળની સીટ પર રાખવામાં આવ્યા, અને ત્યારબાદ અખબારમાં બાંધેલું પાર્સલ પણ સોંપવામાં આવ્યું. તે

તબક્કે ટીમના તમામ સભ્યોએ તેમને ઘેરી લીધા, શ્રી વિક્રમ રત્નુ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ–૨એ પોતાનો તથા પંચોનો પરિચય આપ્યો અને મોટી મૂછ ધરાવતી વ્યક્તિએ પોતાનું નામ ઓમકારનાથ કાક @ પંડિતજી (એ–૧) હોવાનું જણાવ્યું અને એ–૧ની સાથે રહેલી વ્યક્તિએ પોતાનો પરિચય રામસ્વરૂપ ચૂનીલાલ (એ–૪) તરીકે આપ્યો. ત્યારબાદ, તેમની તલાશી અને જપ્તી કોઈ ગેઝેટેડ અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટની હાજરીમાં કરાવવાનો વિકલ્પ આપવામાં આવ્યો, પરંતુ તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો નહોતો અને ત્યારબાદ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ–૨ શ્રી વિક્રમ રત્નુ, તેમની ટીમના સભ્યો તથા પંચોની હાજરીમાં તલાશી અને જપ્તી કરવામાં આવી. ડ્રગ ટેસ્ટિંગ કિટ દ્વારા પ્રાથમિક તપાસ કરતાં જાણવા મળ્યું કે જે પદાર્થ કારમાં ચઢાવાયેલ સૂટકેસમાં રાખવામાં આવ્યો હતો તે ચરસ હતો. કારણ કે સ્થળ જાહેર સ્થળ હતું, તેથી આગળની કાર્યવાહી ત્યાં કરવી અનુકૂળ ન હોવાથી, તેમને એન.સી.બી. કચેરીએ લઈ જવામાં આવ્યા, જેના સામે પણ કોઈ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો નહોતો અને ત્યારબાદ પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું. સૂટકેસમાંથી મળેલ કુલ ચરસનું વજન કરવામાં આવ્યું અને તેનું કુલ વજન ૨૯.૫૩૦ કિ.ગ્રા. તથા શુદ્ધ વજન ૨૮.૩૫૦ કિ.ગ્રા. હોવાનું જાણવા મળ્યું. ત્યારબાદ નમૂનાઓ લેવામાં આવ્યા અને બાકીનો જથ્થો સીલ કરવામાં આવ્યો અને તે પછી સમન્સ જારી કરવામાં આવ્યા તેમજ એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળના નિવેદનો

નોંધવામાં આવ્યા અને સંબંધિત આરોપીઓની પ્રથમદ્રષ્ટ્યે સંડોવણી જણાઈ આવતા તેમની ધરપકડ પણ કરવામાં આવી.

૪. તપાસ દરમિયાન એવું જાણવા મળ્યું કે કલોલ ખાતે અમુક માત્રામાં ચરસ પહોંચાડવામાં આવી હતી અને તેના બદલામાં રૂપિયા ૧.૩૨ લાખની રકમ મળી આવી હતી. તેથી એન.સી.બી.ના ઈન્ટેલિજન્સ ઓફિસર શ્રી ઉમેશ પાઠક, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ–૪ એ પંચોને બોલાવ્યા અને બીજી એક ટીમે તા. ૧૮.૯.૨૦૩ ના રોજ કલોલ ખાતે રાજુ સિદ્ધ (એ–૩) દ્વારા બતાવવાની હતી તે જગ્યાની મુલાકાત લીધી, જે ગુલામનબી મહેબૂબભાઈ મન્સૂરી (એ–૬)નું ઘર હતું, અને ટીમના સભ્યો, જેમાં ઉમેશ પાઠક ફરિયાદપક્ષના સાહેદ–૪ પણ સામેલ હતા, જ્યારે તે પરિસરમાં પ્રવેશ્યા ત્યારે અંદર ગુલામનબી મહેબૂબભાઈ મન્સૂરી તેમજ તેની પત્ની કમરુન્નિસા (એ–૭) અને અન્ય બે વ્યક્તિઓ રજબશા રમઝાનશા ફકીર (એ–૮) તથા અહમદહુસેન પીરુભાઈ મન્સૂરી (એ–૯) હાજર મળી આવ્યા હતા. ઓળખાણ અપાયા પછી, ઉમેશ પાઠકે તેમને તેમની તલાશી અને જપ્તી કોઈ ગેઝેટેડ અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટની હાજરીમાં કરાવવાનો વિકલ્પ આપ્યો, પરંતુ એવો વિકલ્પ વપરાયો નહોતો, અને ત્યારબાદ તલાશી લેતાં લાડુના સ્વરૂપમાં વિશિષ્ટ ગંધ ધરાવતો અમુક પદાર્થ મળી આવ્યો અને ડ્રગ ટેસ્ટિંગ કિટ દ્વારા પરીક્ષણ કરતાં તેનું પરિણામ ચરસ હોવાનું દર્શાયું, અને તેથી કુલ ૧૦.૧૫૦ કિગ્રા. કુલ વજન તથા ૯.૯૮૦ કિગ્રા. શુદ્ધ વજન ધરાવતો જથ્થો જપ્ત કરવામાં આવ્યો અને રૂપિયા ૮૯,૩૬૦/–ની ચલણી નોટો

પણ એ–૭ના કબજામાંથી મળી આવી, જે ચરસના વેચાણથી પ્રાપ્ત થયેલી આવક હતી. તલાશી અને જપ્તી માટે પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું. નમૂનાઓ લેવામાં આવ્યા અને સામગ્રીને પણ સીલ કરવામાં આવી. ત્યારબાદ એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ ચારેય વ્યક્તિઓને સમન્સ પાઠવવામાં આવ્યા અને તેઓને તેમના નિવેદનો નોંધવા માટે અમદાવાદ આવવા કહેવામાં આવ્યું. તેમના નિવેદનો પણ નોંધવામાં આવ્યા. ત્યારબાદ, પ્રથમદૃષ્ટ્યા સંડોવણી જણાતાં તેમની ધરપકડ કરવામાં આવી.

૫. કેસની આગળ વધુ તપાસ કરવામાં આવી અને અંતે, ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ, પૂરતું સામગ્રી ઉપલબ્ધ હોવાને કારણે, એન.સી.બી.ના ઈન્ટેલિજન્સ ઓફિસર શૈલેન્દ્ર લોઢા દ્વારા એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી) સાથે કલમ ૮(સી) અને ૨૯ તથા એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૩૧ સાથે વંચાતી જોગવાઈઓ હેઠળના ગુનાની ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. ઉક્ત ફરિયાદ અમદાવાદની સિટી સેશન્સ કોર્ટમાં દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેને શરૂઆતમાં એન.ડી.પી.એસ. કેસ નં. ૪/૩૦૦૩ તરીકે નોંધવામાં આવ્યો હતો, અને ત્યારબાદ તેને સેશન્સ કેસ નં. ૬૯/૨૦૦૪ તરીકે નોંધવામાં આવ્યો હતો.

૬. ત્યારબાદ, માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશે તમામ આરોપીઓ વિરુદ્ધ એનડીપીએસ અધિનિયમની કલમ ૮(સી) સાથે કલમ ૨૦(બી) અને ૨૯

હેઠળના ગુનાને લઈને તારીખ ૧૯.૧૦.૨૦૦૪ ના રોજ આરોપ નક્કી કર્યો. એ-૧ અંગે જ્યાં સુધી પ્રશ્ન છે, ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ, તે અગાઉ પણ એનડીપીએસ અધિનિયમ હેઠળ સેશન્સ કેસ નં. ૨૭૮/૧૯૮૮ માં તારીખ ૨૨.૩.૧૯૯૦ ના ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા દોષિત ઠરાવવામાં આવ્યો હતો અને તેને ૧૦ વર્ષની કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી, અને હાલનો કેસ બીજી વખતની સંડોવણીનો હોવાથી, એ-૧ વિરુદ્ધ એનડીપીએસ અધિનિયમની કલમ ૩૧ હેઠળનો વધારાનો આરોપ પણ નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો.

૭. ત્યારબાદ, ગુનો કર્યો હોવાની કબૂલાત તમામ આરોપીઓએ કરી નહોતી, તેથી મેટરની આગળ સુનાવણી કરવામાં આવી. આરોપીઓનો દોષ સાબિત કરવા માટે ફરિયાદ પક્ષ/ફરિયાદ પક્ષે ૮ સાક્ષીઓની પૂછપરછ કરીને મૌખિક પુરાવા રજૂ કર્યા અને દસ્તાવેજી પુરાવા પણ રજૂ કરવામાં આવ્યા. ત્યારબાદ, વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીઓના નિવેદનો નોંધ્યા, જેમાં તમામ આરોપીઓએ તેમના વિરુદ્ધના પુરાવાનો ઈનકાર કર્યો. તેમ છતાં, અનુવર્તી લખિત નિવેદનોમાં, જેમાં એ-૧ એ એવો આક્ષેપ કર્યો કે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨ વિક્રમ રત્નુ સાથેની દુશ્મનાવટના કારણે તેને ખોટી રીતે સંડોવવામાં આવ્યો છે અને ધમકી, દબાણ તથા અત્યાચાર આચરી તેની સહી લેવાઈ છે. એ-૨ ફરાર હોવાથી તેની સામે સુનાવણી કરવામાં આવી નહોતી. અનુવર્તી નિવેદનમાં એ-૩ એ જણાવ્યું કે તેને મેટરમાં ખોટી રીતે સંડોવવામાં આવ્યો છે અને શારીરિક તથા માનસિક દબાણ

હેઠળ તેની સહી લેવાઈ અને લખાણ લખાવાયું. એ-૪ એ પણ પોતાના અનુવર્તી નિવેદનમાં આવું જ જણાવ્યું. જોકે, જ્યાં સુધી એ-૬ થી એ-૯ નો પ્રશ્ન છે, તેમણે સંયુક્ત અનુવર્તી લખિત નિવેદન રજૂ કર્યું, જેમાં તેમણે જણાવ્યું કે તેમણે કોઈ ગુનો કર્યો નથી અને સ્થળ તેમની માલિકીનું કે કબજાનું નહોતું અને એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ કોઈ નિવેદન સ્વૈચ્છિક રીતે આપ્યું નહોતું અને આપવામાં આવેલી અરજી મુજબ તે નિવેદનો પાછાં ખેંચવામાં આવ્યા હતા અને તેમના કબજામાંથી ચરસ મળ્યાની કોઈ સામગ્રી અંગે તેમણે ઈનકાર કર્યો અને તેઓ નિર્દોષ હોવાથી તેમના નિર્દોષ છૂટકારાની અરજ કરી.

૮. આરોપીઓની તરફેથી કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હતો. તે પછી, માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશે ફરિયાદી/ફરિયાદ પક્ષ તથા આરોપીઓને સાંભળ્યા, અને ત્યારબાદ માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશે તા. ૧૪.૨.૨૦૦૮ ના રોજ એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી) અને ૨(સી) હેઠળના ગુનામાં તમામ આરોપીઓને દોષિત ઠેરવ્યા. તે પછી, માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશે સજાના મુદ્દે પણ આરોપીઓને સાંભળ્યા અને તા. ૧૮.૨.૨૦૦૮ ના હુકમ અનુસાર, માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશે નીચે મુજબની સજાઓ ફટકારી છે:

૧. એ-૩ ને એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી) અને ૨(સી) હેઠળના ગુના બદલ ૧૦ વર્ષની કઠોર કેદની સજા તથા રૂ. ૧ લાખનો દંડ, અને દંડની ચુકવણીમાં ચૂક થાય તો ૬ મહિનાની સાદી કેદની સજા ફરમાવવામાં

આવી હતી. એ–૩ ને એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળના ગુના બદલ પણ ૧૦ વર્ષની કઠોર કેદની સજા તથા રૂ. ૧ લાખનો દંડ, અને દંડની ચુકવણીમાં ચૂક થાય તો ૬ મહિનાની સાદી કેદની સજા ફરમાવવામાં આવી હતી.

૨. એ–૪ ને એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી) અને ૨(સી) હેઠળના ગુનામાં દંડની રકમની ચૂકવણીમાં ચુક થાય તો રૂ. ૧ લાખના દંડ સાથે ૧૦ વર્ષની સખત કેદ તથા દંડની ચુકવણીમાં ચુક થાય તો ૬ મહિનાની સાદી કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. એ–૪ ને એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળના ગુનામાં પણ રૂ. ૧ લાખના દંડ સાથે ૧૦ વર્ષની સખત કેદ તથા દંડની ચુકવણીમાં ચુક થાય તો ૬ મહિનાની સાદી કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી.

૩. એ–પને એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૨૦(૨)(બી) હેઠળના ગુનામાં પ વર્ષની સખત કેદ તથા રૂપિયા ૫૦,૦૦૦/– દંડની સજા ફટકારવામાં આવી હતી અને દંડની રકમ ન ભરાય તેવા કિસ્સામાં ૬ માસની સાદી કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી; તેમજ એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળના ગુનામાં પણ ૫ વર્ષની સખત કેદ તથા રૂપિયા ૫૦,૦૦૦/– દંડની સજા અને દંડની રકમ ન ભરાય તેવા કિસ્સામાં ૬ માસની સાદી કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી.

૪. એ–૬ ને એનડીપીએસ અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી) અને ૨(સી) હેઠળના ગુનામાં દસ વર્ષની આર.આઈ. ની સજા તથા રૂપિયા ૧ લાખનો દંડ ફટકારવામાં આવ્યો હતો અને દંડની ચુકવણીમાં નિષ્ફળ રહેવા બદલ વધુ છ મહિનાની એસ.આઈ. ની સજા ફટકારવામાં આવી હતી, અને વધુમાં અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળના ગુનામાં પણ એ–૬ ને દસ વર્ષની આર.આઈ. ની સજા તથા રૂપિયા ૧ લાખનો દંડ અને દંડની ચુકવણીમાં નિષ્ફળ રહેવા બદલ છ મહિનાની એસ.આઈ. ની સજા ફટકારવામાં આવી હતી.

૫. અ–૭ ઉપર અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી) અને ૨(સી) હેઠળના ગુના બદલ ૧૦ વર્ષના કઠોર કારાવાસની સજા તથા રૂ. ૧ લાખનો દંડ અને દંડની ચુકવણી ન થાય તે સંજોગોમાં વધુ ૬ મહિનાના સરળ કારાવાસની સજા ફરમાવવામાં આવી છે. અ–૭ ઉપર અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળના ગુના બદલ પણ ૧૦ વર્ષના કઠોર કારાવાસની સજા તથા રૂ. ૧ લાખનો દંડ અને દંડની ચુકવણી ન થાય તે સંજોગોમાં વધુ ૬ મહિનાના સરળ કારાવાસની સજા ફરમાવવામાં આવી છે.

૬. અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી) અને ૨(સી) હેઠળના ગુનામાં એ–૮ સામે ૧૦ વર્ષના કઠોર કારાવાસની સજા તથા રૂપિયા ૧ લાખનો દંડ, અને દંડની ચુકવણીમાં ચૂક થાય તો વધુ ૬ મહિનાના સાદા કારાવાસની સજા ફટકારવામાં આવી છે. અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળના ગુનામાં પણ એ–૮ સામે ૧૦

વર્ષના કઠોર કારાવાસની સજા તથા રૂપિયા ૧ લાખનો દંડ, અને દંડની ચુકવણીમાં ચૂક થાય તો વધુ ૬ મહિનાના સાદા કારાવાસની સજા ફટકારવામાં આવી છે.

૭. અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી) અને ૨(સી) હેઠળના ગુના બદલ એ–૯ પર ૧૦ વર્ષના આર.આઈ. ની સજા તથા રૂપિયા ૧ લાખનો દંડ, અને દંડની ચુકવણીમાં ચુક થવા પામે તો વધારાના છ મહિનાના એસ.આઈ. ની સજા ફરમાવવામાં આવી છે. અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળના ગુના બદલ પણ એ–૯ પર ૧૦ વર્ષના આર.આઈ. ની સજા તથા રૂપિયા ૧ લાખનો દંડ, અને દંડની ચુકવણીમાં ચુક થવા પામે તો વધારાના છ મહિનાના એસ.આઈ. ની સજા ફરમાવવામાં આવી છે.

૯. વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે દરેક આરોપી અંગે એવો નિર્દેશ આપ્યો કે બન્ને સજાઓ એકસાથે ચલાવવામાં આવશે અને સંબંધિત આરોપી જેલમાં રહ્યો તે અવધિની બાદબાકી આપવામાં આવશે.

૧૦. ઉપરોક્ત સજાઓ એ–૩ થી એ–૯ પર લાદવામાં આવી હતી. જોકે, જ્યાં સુધી એ–૨ નો પ્રશ્ન છે, અગાઉ નિરિક્ષણ કરાયા મુજબ, તે ફરાર આરોપી હતો, અને તેથી, તેની સામે કોઈ કાર્યવાહી ચલાવવામાં આવી નહોતી. એ–૧ અંગે, તા. ૧૪.૨.૨૦૦૮ના હુકમ દ્વારા તેને દોષિત ઠરાવવામાં આવ્યા બાદ, તે જ તારીખે, એટલે કે તા. ૧૪.૨.૨૦૦૮ના રોજ, સેશન્સ કેસ નં. ૨૭૮/૧૯૮૮ના

ચુકાદાની રજૂ કરાયેલ પ્રમાણિત નકલ તથા દસ્તાવેજી પુરાવાની યાદી પરત આપવા માટે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા આંક ૨૦૨ પર અરજી રજૂ કરવામાં આવી હતી, અને માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશે ઝેરોક્સ નકલ રજૂ થતાં તેવી અરજ મંજૂર કરી હતી. ત્યારબાદ, આંક ૨૦૩ તરીકે દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૨૧૬ હેઠળ, અધિનિયમની કલમ ૩૧એ હેઠળ એ–૧ વિરુદ્ધ વધારાનો આરોપ ઘડવા માટે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા અરજી રજૂ કરવામાં આવી હતી અને તે ઉપરાંત દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૨૧૧(૭) સાથે વંચાતી કલમ ૨૩૬ની જોગવાઈઓ મુજબ વધુ કબૂલાત તથા વધુ નિવેદન નોંધવામાં આવે તેવી પણ અરજ કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત અરજી તા. ૧૪.૨.૨૦૦૮ના રોજ રજૂ કરવામાં આવી હતી અને માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશે તે અરજીની સુનાવણી તા. ૧૯.૨.૨૦૦૮ના રોજ નક્કી કરી હતી. ફરિયાદ પક્ષની ઉપરોક્ત આંક ૨૦૩ની અરજી અંગે એ–૧ દ્વારા વાંધાઓ આંક ૨૦૬ તરીકે તા. ૧૮.૨.૨૦૦૮ના રોજ દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ, તા. ૧૯.૨.૨૦૦૮ના રોજ ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા આંક ૨૦૭ પર અરજી રજૂ કરવામાં આવી હતી, જેના દ્વારા સેશન્સ કેસ નં. ૨૭૮/૧૯૮૮માં તા. ૨૨.૩.૧૯૯૦ના ચુકાદાની પ્રમાણિત નકલ રજૂ કરવામાં આવી હતી અને ઉક્ત ચુકાદાની પ્રમાણિત નકલને આંક આપવામાં આવે તેવી અરજ કરવામાં આવી હતી. નોંધવું યોગ્ય છે કે એ–૧ અથવા અન્ય કોઈ આરોપીની તરફથી કોઈ નિશ્ચિત વાંધા ઉઠાવવામાં આવ્યા નહોતા, પરંતુ એ–૧ની તરફથી "જોયું" એમ જણાવાયું હતું. માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશે તે જ દિવસે, એટલે કે તા.

૧૯.૨.૨૦૦૮ના રોજ, સેશન્સ કેસ નં. ૨૭૮/૧૯૮૮ના ચુકાદાની પ્રમાણિત નકલ રજૂ કરવાની તથા તેને આંક આપવા મંજૂરી આપતો હુકમ કર્યો હતો. અનુસંધાને, ઉક્ત ચુકાદાની પ્રમાણિત નકલને આંક ૨૦૮ આપવામાં આવ્યો હતો. એવું જણાય છે કે ત્યારબાદ માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશે તા. ૨૨.૨.૨૦૦૮ના રોજ એવો હુકમ કર્યો હતો કે જેના દ્વારા વધારાનો આરોપ ઘડવા માટે ફરિયાદ પક્ષની આંક ૨૦૩ની અરજી અને એ-૧ દ્વારા આંક ૨૦૬ પર ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાઓનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો અને અધિનિયમની કલમ ૩૧એ હેઠળ વધારાનો આરોપ ઘડવા માટે ફરિયાદ પક્ષની અરજી મંજૂર કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, એ જ દિવસે, અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી)(સી) સાથે વંચાતી કલમ ૩૧એ હેઠળના ગુનામાં એ-૧ વિરુદ્ધ વધારાનો આરોપ ઘડવામાં આવ્યો હતો. એ જ દિવસે સુધારેલા આરોપ અંગેની કબૂલાત પણ નોંધવામાં આવી હતી, જેમાં એ-૧એ આરોપિત ગુનામાં પોતાને દોષિત સ્વીકાર્યો નહોતો. એ-૧ સામેના વધારાના આરોપ સંબંધિત દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળનું નિવેદન સેશન્સ કેસ નં. ૨૭૮/૧૯૮૮ના ચુકાદાની પ્રમાણિત નકલનો ઉલ્લેખ કરીને નોંધવામાં આવ્યું હતું, જેમાં એ-૧એ જણાવ્યું હતું કે તેણે રેલ્વે ક્લોક રૂમમાં કંઈ રાખ્યું નહોતું અને તેણે એમ પણ જણાવ્યું હતું કે તે ખોટું હતું અને તેને વધુ કંઈ કહેવાનું નહોતું. ત્યારબાદ, માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશે સજાના મુદ્દે ફરિયાદ પક્ષ તેમજ એ-૧ને સાંભળ્યા અને તા. ૨૬.૨.૨૦૦૮ના હુકમ દ્વારા, માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશે

અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળના ગુનામાં એ–૧ને ૧૦ વર્ષની સખત કેદ તથા રૂપિયા ૧ લાખના દંડની સજા ફટકારી હતી અને દંડની ચુકવણીમાં નિષ્ફળતા થાય તો વધુ ૬ માસની સાદી કેદની સજા પણ ફટકારી હતી, તેમજ એવું પણ નિરિક્ષણ કર્યું હતું કે આરોપીએ જેલમાં ગાળેલ અવધિની બાદબાકી આપવામાં આવશે. માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશે અધિનિયમની કલમ ૨૦(૨)(બી)(સી) સાથે વંચાતી કલમ ૩૧એ હેઠળના ગુનામાં એ–૧ને ફાંસીની સજા (મૃત્યુદંડ) ફટકારી હતી અને એવો ઉલ્લેખ કર્યો હતો કે ઉક્ત સજાનો અમલ વડી અદાલતની મંજૂરી અથવા પુષ્ટિ બાદ કરવામાં આવશે. આ પરિસ્થિતિઓમાં, માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશે એ–૧ ઉપર લાદેલ મૃત્યુદંડ અંગે, ઉક્ત મૃત્યુદંડની પુષ્ટિ માટે આ બાબત આ અદાલત સમક્ષ ફોજદારી પુષ્ટિકરણ કેસ નં. ૨/૨૦૦૮ તરીકે આવી હતી. એ–૧એ પોતાની દોષિતતા તથા તેના ઉપર સજા લાદવામાં આવી હોવા વિરુદ્ધ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૨૯૭/૨૦૦૮ પણ દાખલ કરી છે. અન્ય આરોપીઓ પૈકી, એટલે કે, એ–૩એ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૫૬૪/૨૦૦૮, એ–૪એ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૫૬૨/૨૦૦૮, એ–૭એ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૩૧૪૫/૨૦૦૮ અને એ–૯એ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૯૪૫/૨૦૦૮ તેમની દોષિતતા અને સજા લાદવામાં આવી હોવા વિરુદ્ધ દાખલ કરી છે. નોંધવું યોગ્ય છે કે એ–૫એ દોષિતતા અને સજા વિરુદ્ધ કોઈ અપીલ દાખલ કરી નથી. એ–૬ દોષિત ઠરાવાયા પછી અને સજા લાદાયા પછી મૃત્યુ પામ્યો હોવાનું અહેવાલ છે. એ–૮એ પણ દોષિતતા અને સજા વિરુદ્ધ કોઈ

અપીલ દાખલ કરી નથી. આ પરિસ્થિતિઓમાં, ઉપરોક્ત તમામ અપીલો તેમજ ફોજદારી પુષ્ટિકરણ કેસ આ અદાલત સમક્ષ છે.

૧૧. અમે તેમની અપીલમાં એ–૧ માટે શ્રી મદનસિંહ બરોડને અને ફોજદારી કન્ફર્મેશન કેસમાં એ–૧ માટે શ્રી બી.એસ. સુપેહિયાને સાંભળ્યા છે. અમે તેમની અનુક્રમી અપીલોમાં એ–૪ માટે શ્રી મિહિર પાઠક, એ–૩ માટે શ્રી વિવેક માપારા, એ–૭ માટે શ્રી જી.ડી. ભટ્ટ અને એ–૯ માટે શ્રી અનિલ મહેતા, વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા છે. અમે તમામ અપીલોમાં રાજ્ય વતી વિદ્વાન સરકારી વકીલ શ્રી કે.એલ. પંડ્યાને તેમજ એનસીબી/મૂળ ફરિયાદી માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી કે.ટી. દવેને સાંભળ્યા છે. સંબંધિત પક્ષકારો માટે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોએ અમને સમગ્ર અભિલેખ તથા ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજુ કરાયેલા પુરાવા રજૂ કર્યા છે અને અમે વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશના ચુકાદા તથા તેમાં નોંધાયેલા કારણોનો પણ વિચાર કર્યો છે.

૧૨. અગાઉ નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે તેમ, કારણ કે અ–૧ પર લાદવામાં આવેલ મૃત્યુદંડની પુષ્ટિ પહેલાં અપીલોની સુનાવણી કરી તેમનો નિકાલ કરવાનો છે, તેથી અ–૧ દ્વારા દાખલ કરાયેલી દોષિત ઠરાવવાના નિર્ણય અને સજા લાદવાના વિરોધની અપીલનું વિચારણ કરવું આવશ્યક છે. કારણ કે હકીકતો પરસ્પર સંકળાયેલ છે અને એક જ સંયુક્ત વિચારણમાંથી ઉદ્ભવે છે, તેથી અન્ય સહ–આરોપીઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલોનું પણ સમકાલીન

રીતે વિચારણ કરવું યોગ્ય છે તેમ અમે માનીએ છીએ, અને ત્યારબાદ કન્ફર્મેશન કેસનું વિચારણ કરવું યોગ્ય ગણીએ છીએ. સમકાલીન રીતે, કારણ કે એનસીબી/મૂળ ફરિયાદી દ્વારા અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ અ–૧નું તા. ૧૮.૯.૨૦૦૩નું કબૂલાતનામું નોંધ પર સ્વીકારવા માટે ફોજદારી પરચૂરણ અરજી નં. ૨૮૪૧/૨૦૧૨ રજૂ કરવામાં આવી છે, તેથી તે અરજીનું પણ યોગ્ય તબક્કે સમકાલીન રીતે વિચારણ કરવામાં આવશે.

૧૩. એનસીબીના અધિકારી વિક્રમ રત્નુ, પી.ડબ્લ્યુ.–૨, આંક ૫૬નું સાક્ષ્ય ફરિયાદ પક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપે છે. તે એવા અધિકારી છે જેમણે માહિતી પ્રાપ્ત કરી હતી અને ત્યારબાદ પોતાની ટીમ તથા પંચાઓ સાથે મળી કાલુપુર રેલવે સ્ટેશનની નજીકના સ્થળે શોધ અને જપ્તીની વ્યવસ્થા કરી હતી. માહિતીની નોંધ કર્યા પછી તેમણે તરત જ પોતાના ઉપરસ્ત અધિકારીને જાણ કરી હતી અને તેમના સાક્ષ્ય મુજબ ૧૭.૯.૨૦૦૩ના રોજ માહિતી પ્રાપ્ત થયા બાદ દરોડાની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી અને પંચાઓને બોલાવવામાં આવ્યા હતા. તેઓ સ્થળે પહોંચ્યા, જ્યાં આપવામાં આવેલી માહિતી મુજબ એ–૧ અને એ–૪ મળ્યા હતા અને તરત જ એ–૩ મારુતિ ઝેન કારમાં ત્યાં આવ્યો હતો. તેમને કોઈ રાજપત્રિત અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટની હાજરીમાં તેમની શોધ અને જપ્તી કરાવવાનો વિકલ્પ આપવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો ન હતો, અને ત્યારબાદ પંચાઓની હાજરીમાં શોધ હાથ ધરવામાં આવી હતી અને ડ્રગ ટેસ્ટિંગ કિટ દ્વારા પ્રાથમિક પરીક્ષણ કરતાં સંબંધિત આરોપીની કબજામાં

રહેલી બેગો પૈકીના પદાર્થને ચરસ હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું. ત્યારબાદ, કારણ કે તે જાહેર સ્થળ હતું, તેથી એફએસએલને મોકલવા માટે નમૂનાઓ લેવાની અને બાકી રહેલા માલને સીલ કરવાની વગેરેની આગળની કાર્યવાહી એનસીબીના કચેરીમાં હાથ ધરવામાં આવી હતી. મળેલ કુલ જથ્થો ૨૯.૫૩૦ કિલોગ્રામ ગ્રોસ અને ૨૮.૩૫૦ કિલોગ્રામ નેટ ચરસનો હતો. એ–૧ પાસેથી ચરસના વેચાણ મુલ્ય તરીકે રૂપિયા ૧,૩૨,૦૦૦/– પણ મળ્યા હતા અને એ–૨ પાસેથી રૂપિયા ૧,૪૨,૦૦૦/– પણ જપ્ત કરવામાં આવ્યા હતા. ઉક્ત સાક્ષીના પુરાવા મુજબ તેમણે ૨૦.૯.૨૦૦૩ તેમજ ૨૪.૯.૨૦૦૩ના રોજ એનડીપીએસ અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નાસિરહુસેન એ–૨ના નિવેદનો નોંધ્યા હતા (આંક ૭૫ અને ૭૬). તેમણે ૧૮.૯.૨૦૦૩ના રોજ એ–૩નું નિવેદન (આંક ૬૧) એનડીપીએસ અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધ્યું હતું. તેમણે એ–૧નું નિવેદન (આંક ૬૯) પણ એનડીપીએસ અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધ્યું હતું. આ સાક્ષીના સાક્ષ્યનું અવલોકન કરતાં કહી શકાય કે તેમણે ફરિયાદ પક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપ્યો છે. પી.ડબ્લ્યુ.–૧ શ્રીમતી ઉર્વશી એસ. ગોહિલ, જે પંચ સાક્ષી છે અને જેમનું જુબાની આંક ૨૯ પર નોંધાયેલ છે, તેમણે પણ ફરિયાદ પક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપ્યો છે. સંબંધિત સમયગાળા દરમિયાન તેઓ સર્કલ ઓફિસર તથા એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે પણ ફરજ બજાવતા હતા. તેમણે પોતાના જુબાનીમાં જણાવ્યું હતું કે તેમને બોલાવવામાં આવ્યા બાદ તેમના ઉપરસ્ત અધિકારીએ તેમને એનસીબીની કચેરીના સ્થળે પહોંચવા

જણાવ્યું હતું. અન્ય પંચ સાક્ષી બેચરભાઈ કોડરભાઈ પટેલ, તલાટી (ગ્રામ પંચાયત) વાડજ તરીકે ફરજ બજાવતા હતા. તેમણે જણાવ્યું છે કે શોધ અને જપ્તીની તમામ કાર્યવાહી તેમની હાજરીમાં હાથ ધરવામાં આવી હતી અને પદાર્થ મળ્યો હતો તેમજ ચલણી નોટો પણ જપ્ત કરવામાં આવી હતી. તેમણે એવું પણ જણાવ્યું છે કે પંચનામું આંક ૩૦ તેમની હાજરીમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું અને દરોડા માટે નીકળ્યાથી લઈને શોધ અને જપ્તીનું સમગ્ર કામ, નમૂનાઓ લેવાની કાર્યવાહી તથા માલને સીલ કરવાની પ્રક્રિયા સુધી બધું તેમની હાજરીમાં થયું હતું. બચાવ પક્ષ તેમની પંચ સાક્ષી તરીકેની જુબાનીમાંથી શોધ અને જપ્તી તથા પંચનામું તૈયાર કરવાની બાબતમાં કોઈ મહત્વપૂર્ણ વિરોધાભાસ બહાર લાવી શક્યો નથી. પી.ડબ્લ્યુ.-૩ સંજય પારેખ, આંક ૮૪, કાલોલ ખાતે શોધ અને જપ્તી માટેના અન્ય પંચ છે, જ્યાં ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ એ-૬ અને એ-૭ રહેતા હતા અને એ-૮ તથા એ-૭ પણ મળ્યા હતા. તેમણે પણ એ સ્થળે પહોંચવા અંગે, જ્યાં એ-૩એ ચરસ પહોંચાડી હતી અને જેના બદલામાં રકમ ચૂકવવામાં આવી હતી, ફરિયાદ પક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપ્યો છે. તેમના સાક્ષ્ય મુજબ એ-૬, એ-૭, એ-૮ અને એ-૯ને કોઈ રાજપત્રિત અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટની હાજરીમાં શોધ કરાવવાનો વિકલ્પ આપવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો ન હતો, અને ત્યારબાદ વધુ શોધ કરતાં મળેલી ચરસનો કુલ જથ્થો ૧૦.૧૫૦ કિલોગ્રામ હતો અને નેટ વજન ૯.૮૯૦ હતું. તેમણે એવું પણ જણાવ્યું છે કે ચરસના વેચાણના બદલા તરીકે રૂપિયા

૮૯,૩૬૦ની રકમ એ–૭ની કબજામાંથી મળી આવી હતી. તેમણે પંચનામું તૈયાર કરવાની કાર્યવાહી, પદાર્થનું પરીક્ષણ, પ્રાથમિક પરીક્ષણમાં ચરસ હોવાનું જણાયું હોવું, નમૂનો લેવાની પ્રક્રિયા તથા નમૂના તેમજ અન્ય જપ્ત કરાયેલ વસ્તુઓને સીલ કરવાની કાર્યવાહીનો પણ ટેકો આપ્યો છે. પી.ડબ્લ્યુ.–૪ શ્રી ઉમેશ પાઠક, જે દરોડા સમયે દરોડા દળના સભ્યોમાંથી એક હતા અને જેમનું જુબાની આંક ૧૦૧ પર નોંધાયેલ છે. તેમણે માહિતી પ્રાપ્ત થવાની હકીકતની પુષ્ટિ કરી છે અને જુબાનીમાં જણાવ્યું છે કે તે સમયે વિક્રમ રત્નુ પી.ડબ્લ્યુ.–૨ ઇન–ચાર્જ અધિકારી હતા અને તેઓ દરોડા દળના સભ્યોમાંથી એક હતા. તેમના સાક્ષ્ય મુજબ તેઓ પંચાઓ સાથે કાલોલમાં તે સ્થળે ગયા હતા, જ્યાં એ–૩એ ચરસ પહોંચાડી હતી અને જેના બદલામાં રકમ તેને ચૂકવવાની હતી. તેમણે એ–૩ દ્વારા બતાવવામાં આવેલા સ્થળ, એ–૭ દ્વારા દરવાજો ખોલવામાં આવ્યો હોવો, એ–૬ની હાજરી તથા એ–૮ અને એ–૯ની હાજરી અંગે ફરિયાદ પક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપ્યો છે. ઉક્ત સાક્ષી મુજબ એ–૬થી એ–૯ને રાજપત્રિત અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટની હાજરીમાં શોધ અને જપ્તી કરાવવાનો વિકલ્પ આપવામાં આવ્યો હતો, જે સંબંધિત આરોપીઓએ સ્વીકાર્યો ન હતો, અને ત્યારબાદ શોધ અને જપ્તી હાથ ધરવામાં આવી હતી. તેમના સાક્ષ્ય મુજબ તેમણે ૧૯.૯.૨૦૦૩ના રોજ એનડીપીએસ અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ એ–૬, એ–૭, એ–૮ અને એ–૯ના નિવેદનો, ક્રમે આંક ૧૦૯, ૧૧૦, ૧૧૧ અને ૧૧૨, નોંધ્યા હતા. શ્રી પ્રફુલસિંહ નવલસિંહ સરવૈયા, પી.ડબ્લ્યુ.–૬, જેમનું

જુબાની આંક ૧૪૮ પર નોંધાયેલ છે, નાર્કોટિક કંટ્રોલ બ્યુરોમાં સુપરિન્ટેન્ડન્ટ તરીકે કાર્યરત તાત્કાલિક ઉપરસ્ત અધિકારી હતા. તેમણે પણ ફરિયાદ પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો છે, કારણ કે તેમણે વિક્રમ રત્નુ પી.ડબ્લ્યુ.–૨ પાસેથી માહિતી પ્રાપ્ત થયાની તથા વિક્રમ રત્નુ પી.ડબ્લ્યુ.–૨ દ્વારા આપવામાં આવેલી જાણ પ્રાપ્ત થયાની પુષ્ટિ કરી છે. તેમણે ખાતરી આપી છે કે તેમણે અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ એ–૧નું નિવેદન ૨૬.૯.૨૦૦૩ના રોજ આંક ૧૫૨ પર, એ–૩નું ૨૩.૯.૨૦૦૩ના રોજ આંક ૧૫૦ પર અને એ–૪નું ૧૮.૯.૨૦૦૩ના રોજ આંક ૧૪૯ પર નોંધ્યું હતું. શ્રી શૈલેન્દ્ર લોઢા, પી.ડબ્લ્યુ.–૮, જેમનું જુબાની આંક ૧૬૩ પર નોંધાયેલ છે, તેઓ પણ દરોડા દળના સભ્યોમાંથી એક હતા અને સંબંધિત સમયગાળા દરમિયાન ઈન્ટેલિજન્સ ઓફિસર હતા. તેમણે પણ ફરિયાદ પક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપ્યો છે. યોગ્ય અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી અદાલત સમક્ષ ફરીયાદ દાખલ કરનાર વ્યક્તિ પણ તેઓ જ હતા. તેમના સાક્ષ્ય મુજબ તેમણે અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ એ–૨નું નિવેદન ૧૮.૯.૨૦૦૩ના રોજ આંક ૧૬૪ પર અને એ–૫નું નિવેદન ૧૮.૯.૨૦૦૩ના રોજ આંક ૧૬૫ પર નોંધ્યું હતું.

૧૪. નમૂનાઓની વૈજ્ઞાનિક તપાસનો અહેવાલ આંક ૧૨૦ પર રજૂ કરવામાં આવ્યો છે અને ઉક્ત અહેવાલ મુજબ, તમામ ચૌદ નમૂનાઓએ ચરસ માટેનો હકારાત્મક પરીક્ષણ દર્શાવ્યો હતો, જેમાં ઉક્ત અહેવાલમાં જણાવ્યા મુજબ એક

ટકા થી બે ટકા સુધીના જુદા જુદા દશાંશમાં %ટીએચસી (ટેટ્રાહાઇડ્રો – કેનાબિનોલ) સમાવેશ પામતો હતો.

૧૫. ઉપરોક્ત પુરાવા દર્શાવે છે કે તમામ આરોપીઓ ચરસના ધંધામાં સંકળાયેલા હોવાનું જણાયું હતું અને એ–૧ મુખ્ય વ્યક્તિ હતો, જેને કાશ્મીરના અબુલ જામદાર પાસેથી (જેનાં વિરુદ્ધ કાર્યવાહી કરવામાં આવી નથી) જથ્થો મંગાવાતો હતો અને અન્ય આરોપીઓ એ–૧ને ચરસના વેચાણ માટે મદદ અને સહાયતા કરતા હતા. શોધખોળ અને જપ્તી દ્ધારા બે દરોડા પાડવામાં આવ્યા હતા, એક કાલુપુર રેલવે સ્ટેશન નજીક અને બીજો કલોલ ખાતે, જે વધુમાં એ દર્શાવે છે કે ૧૭.૯.૨૦૦૩ના રોજ કાલુપુર રેલવે સ્ટેશન નજીકથી ૨૯.૫૩૦ કિ.ગ્રા. જેટલી વિશાળ માત્રામાં ચરસ અને એ–૬ તથા એ–૭ના રહેઠાણેથી ૧૦.૧૫૦ કિ.ગ્રા., આમ કુલ ૩૯.૬૮૦ કિ.ગ્રા. ચરસ, તથા ચરસના વેચાણમાંથી પ્રાપ્ત થયેલ પ્રતિફળ તરીકે એ–૧ના કબજામાંથી રૂ. ૪,૬૧,૦૦૦/–, એ–૩ના કબજામાંથી રૂ. ૧,૩૨,૦૦૦/– અને એ–૮ તથા એ–૯ના કબજામાંથી રૂ. ૭૯,૩૬૦/– વસૂલ કરવામાં આવ્યા હતા. વૈજ્ઞાનિક પુરાવા દર્શાવે છે કે જપ્ત કરાયેલ પદાર્થ ચરસ હતો અને તેનો કબજો રાખવો અથવા તેની ખરીદી–વેચાણ કરવું અધિનિયમ હેઠળ ગુનો છે.

૧૬. અપીલકર્તા– એ–૧ તરફથી હાજર વિદ્ધાન વકીલ શ્રી સુપેહિયા તેમજ શ્રી બરોડે પ્રથમ દલીલ એ ઉઠાવી કે અધિનિયમની કલમ ૪૨(૧) ની જોગવાઈમાં

આવેલ પરંતુક હેઠળ નિર્ધારિત ફરજિયાત પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી. એવી દલીલ કરવામાં આવી કે અધિનિયમની કલમ ૪૨ ની જોગવાઈઓ મુજબ, અને વિશેષ કરીને પરંતુક મુજબ, જો અધિકારીને એવો વિશ્વાસ થવા માટે કારણ હોય કે શોધ વોરંટ અથવા અધિકૃતતા મેળવી શકાશે નહીં, કારણ કે પુરાવા છુપાવી દેવાની અથવા ગુનેગાર ભાગી છૂટવાની સગવડ ઊભી થઈ શકે, તો તે સૂર્યાસ્ત અને સૂર્યોદય વચ્ચેના કોઈપણ સમયે એવી ઈમારત, વાહન અથવા બંધ સ્થળમાં પ્રવેશ કરી તેની તપાસ કરી શકે છે, પરંતુ તેના માટે તેની એવી માન્યતાના આધારરૂપ કારણો નોંધવા તેના માટે ફરજિયાત છે, અને વર્તમાન મેટરમાં મારુતિ ઝેન નામના વાહનની તપાસ કરવા સંબંધિત અધિકારીએ કોઈ કારણો નોંધ્યા હતા તેવો કોઈ પુરાવો નોંધપત્રક પર આવ્યો નથી. અપીલકર્તા–એ–૧ના વિદ્ધાન વકીલોની રજૂઆત મુજબ, અધિનિયમની કલમ ૪૨ માં વપરાયેલ ભાષા વાહનમાં પ્રવેશ અને તેની તપાસ માટે પણ છે, તેથી પરંતુક લાગુ પડશે અને તેનું પાલન ન થતાં એવું કહી શકાય કે દરોડા પાડનાર અધિકારીએ ફરજિયાત પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના તપાસ અને જપ્તી હાથ ધરી હતી અને ફરિયાદ પક્ષનો સમગ્ર કેસ દૂષિત થઈ જાય છે, તથા એ–૧ થી એ–૪ સુધીના બધા આરોપીઓને તેનો લાભ મળવા પાત્ર બને અને પરિણામે નિર્દોષ છૂટકારો મળવો જોઈએ. સરળ સંદર્ભ માટે કલમ ૪૧ અને ૪૨ નીચે મુજબ છે:

૪૧. વોરંટ અને અધિકૃતતા જારી કરવાની સત્તા. (૧) મહાનગર મેજિસ્ટ્રેટ અથવા પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટ અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા આ બાબતમાં વિશેષ

રીતે સશક્ત કરવામાં આવેલ કોઈ દ્વિતીય વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટ, આ અધિનિયમ હેઠળ દંડનીય કોઈ ગુનો કર્યાનો વિશ્વાસ કરવાનો તેને કારણ હોય તેવી કોઈપણ વ્યક્તિની ધરપકડ માટે વોરંટ જારી કરી શકે છે, અથવા કોઈપણ એવી ઇમારત, વાહન અથવા સ્થળની, દિવસે કે રાત્રે, શોધખોળ માટે વોરંટ જારી કરી શકે છે, જ્યાં કોઈ માદક દ્રવ્ય અથવા મનઃપ્રભાવક પદાર્થ, જેના સંબંધમાં ભાગ ૪ હેઠળ દંડનીય ગુનો કરવામાં આવ્યો હોય, અથવા એવો કોઈ દસ્તાવેજ કે અન્ય વસ્તુ, જે આવા ગુનાના કરવાના પુરાવા પૂરા પાડી શકે, રાખવામાં આવી હોય અથવા છુપાવવામાં આવી હોય, એવો વિશ્વાસ કરવાનો તેને કારણ હોય.

(૨) કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સામાન્ય અથવા વિશેષ હુકમથી આ બાબતમાં સત્તાપ્રાપ્ત કરવામાં આવેલ કેન્દ્રિય ઉત્પાદન શુલ્ક, નાર્કોટિક્સ, કસ્ટમ્સ, આવક ગુપ્તચર અથવા કેન્દ્ર સરકારના અન્ય કોઈ વિભાગના અથવા સરહદ સુરક્ષા દળના રાજપત્રિત દરજ્જાના આવા કોઈ અધિકારીને, અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા સામાન્ય અથવા વિશેષ હુકમથી આ બાબતમાં સત્તાપ્રાપ્ત કરવામાં આવેલ રાજ્ય સરકારના આવક, ઔષધ નિયંત્રણ, ઉત્પાદન શુલ્ક, પોલીસ અથવા અન્ય કોઈ વિભાગના આવા કોઈ અધિકારીને, જો તેને પોતાના વ્યક્તિગત જ્ઞાનથી અથવા કોઈ વ્યક્તિએ આપેલી અને લેખિતમાં લેવાયેલ માહિતીના આધારે એવું માનવાનો કારણ હોય કે કોઈ વ્યક્તિએ પ્રકરણ ૪ હેઠળ દંડનીય એવો ગુનો કર્યો છે અથવા એવું કોઈ નાર્કોટિક દ્રવ્ય અથવા મનોપ્રભાવક પદાર્થ, જેના સંબંધમાં પ્રકરણ ૪ હેઠળ દંડનીય એવો કોઈ ગુનો કરવામાં આવ્યો છે, અથવા એવું કોઈ

દસ્તાવેજ અથવા અન્ય વસ્તુ, જે આવા ગુનાના કૃત્યના પુરાવા પૂરા પાડી શકે, કોઈ મકાન, વાહન અથવા સ્થળમાં રાખવામાં આવી છે અથવા છુપાવવામાં આવી છે, તો તે પોતાની અધીનસ્ત પરંતુ પિયોન, સિપાહી અથવા કૉન્સ્ટેબલ કરતાં ઉચ્ચ પદના કોઈ અધિકારીને એવા વ્યક્તિની ધરપકડ કરવા અથવા દિવસ દરમિયાન કે રાત્રે કોઈપણ સમયે મકાન, વાહન અથવા સ્થળની તલાશી લેવા સત્તા આપી શકે છે, અથવા પોતે એવા વ્યક્તિની ધરપકડ કરી શકે છે અથવા મકાન, વાહન અથવા સ્થળની તલાશી લઈ શકે છે.

(૩) ઉપકલમ (૧) હેઠળ જેને વૉરંટ સંબોધિત કરવામાં આવ્યો હોય તે અધિકારી અને જેણે ધરપકડ અથવા શોધને અધિકૃત કરી હોય તે અધિકારી અથવા ઉપકલમ (૨) હેઠળ જે આ રીતે અધિકૃત કરાયેલ હોય તે અધિકારીને કલમ ૪૨ હેઠળ કાર્યરત અધિકારીની તમામ સત્તાઓ પ્રાપ્ત રહેશે

૪૨. વૉરંટ અથવા અધિકૃતતા વિના પ્રવેશ, શોધ, જપ્તી અને ધરપકડ કરવાની સત્તા. (૧) કેન્દ્ર સરકારના કેન્દ્રીય અબકારી, નાર્કોટિક્સ, કસ્ટમ્સ, આવક ગુપ્તચર અથવા અન્ય કોઈ વિભાગના, અથવા સીમા સુરક્ષા દળના, પ્યાદા, સિપાહી અથવા કૉન્સ્ટેબલના દરજ્જાથી ઉચ્ચ હોદ્દાવાળા એવા કોઈ અધિકારીને, જેને આ બાબતમાં કેન્દ્ર સરકારના સામાન્ય અથવા વિશેષ હુકમ દ્વારા સશક્ત કરવામાં આવ્યો હોય, અથવા રાજ્ય સરકારના આવક, ઔષધ નિયંત્રણ, અબકારી, પોલીસ અથવા અન્ય કોઈ વિભાગના, પ્યાદા, સિપાહી અથવા

કૉન્સ્ટેબલના દરજ્જાથી ઉચ્ચ હોદ્દાવાળા એવા કોઈ અધિકારીને, જેને આ બાબતમાં રાજ્ય સરકારના સામાન્ય અથવા વિશેષ હુકમ દ્વારા સશક્ત કરવામાં આવ્યો હોય, જો તેને પોતાના અંગત જ્ઞાન પરથી અથવા કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા આપવામાં આવેલી અને લેખિતમાં ઉતારવામાં આવેલી માહિતી પરથી એવું માનવાનો કારણ હોય કે કોઈ નાર્કોટિક ડ્રગ અથવા મનોપ્રભાવક પદાર્થ, જેના સંબંધમાં અધ્યાય ૪ હેઠળ દંડનીય ગુનો કરવામાં આવ્યો હોય, અથવા એવો કોઈ દસ્તાવેજ અથવા અન્ય વસ્તુ, જે આવા ગુનાના આચરણનો પુરાવો પુરો પાડી શકે, કોઈ મકાન, વાહન અથવા બંધ સ્થળમાં રાખવામાં આવી હોય અથવા છુપાવવામાં આવી હોય, તો તે સૂર્યોદય અને સૂર્યાસ્ત વચ્ચે,–

(એ) આવા કોઈપણ મકાન, વાહન અથવા સ્થળમાં પ્રવેશ કરવો અને તેની તલાશી લેવી;

(બી) પ્રતિરોધ થવાના કિસ્સામાં, કોઈપણ બારણું તોડી ખોલવું અને એવી પ્રવેશ માટેના કોઈપણ અવરોધ દૂર કરવા;

(સી) આવી દવા અથવા પદાર્થ અને તેના ઉત્પાદન માટે વપરાયેલ તમામ સામગ્રી તથા એવી કોઈ અન્ય વસ્તુ અને કોઈ પ્રાણી અથવા વાહન, જેના વિષે તેને એવું માનવાનો કારણ હોય કે તે આ અધિનિયમ હેઠળ જપ્તીપાત્ર છે, અને એવો કોઈ દસ્તાવેજ અથવા અન્ય વસ્તુ, જેના વિષે તેને એવું માનવાનો કારણ હોય કે તે આ અધિનિયમ હેઠળ દંડનીય કોઈ ગુનાના આચરણનો પુરાવો પૂરો

પાડી શકે છે અથવા આ અધિનિયમના પ્રકરણ વીએ હેઠળ જપ્તી અથવા સ્થગિતકરણ અથવા જપ્તહરણ માટે પાત્ર કોઈ ગેરકાયદેસર રીતે પ્રાપ્ત સંપત્તિ ધરાવવાના પુરાવા પૂરા પાડી શકે છે, તેને જપ્ત કરવી; અને (ડી) અટકમાં રાખવી અને તલાશી લેવી, અને, જો તેને યોગ્ય લાગે, તો એવા કોઈપણ વ્યક્તિની ધરપકડ કરવી, જેના વિષે તેને એવું માનવાનો કારણ હોય કે તેણે આ અધિનિયમ હેઠળ દંડનીય કોઈ ગુનો કર્યો છે:

પરંતુ શરત એવી છે કે, જો આવા અધિકારીને એવો વિશ્વાસ થવાનું કારણ હોય કે શોધ વોરંટ અથવા અધિકૃતતા મેળવવી, પુરાવા છુપાવવાની તક અથવા ગુનેગારને નાસી છૂટવાની સગવડ પૂરી પાડ્યા વિના, શક્ય નથી, તો તે પોતાના આવા વિશ્વાસના કારણો નોંધ્યા પછી સૂર્યાસ્ત અને સૂર્યોદય વચ્ચેના કોઈપણ સમયે આવા મકાન, વાહન અથવા બંધ સ્થળમાં પ્રવેશ કરી તેની શોધ કરી શકે છે.

(૨) જ્યાં કોઈ અધિકારી પેટા–કલમ (૧) હેઠળ કોઈ માહિતી લખિત રૂપે નોંધે છે અથવા તેના સાથે સંકળાયેલ પરંતુક હેઠળ પોતાના વિશ્વાસના કારણો નોંધે છે, ત્યાં તે તેની નકલ તાત્કાલિક પોતાના તાત્કાલિક સત્તાવાર વરિષ્ઠ અધિકારીને મોકલશે."

૧૭. ઉપરોક્ત દલીલ પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ અમુક અંશે સારસભર જણાઈ શકે, પરંતુ નિકટપૂર્વકની છણાવટ કરતાં એવું પ્રગટ થાય છે કે ઉક્ત દલીલનો વિચાર

અધિનિયમની કલમ ૪૩ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને કરવો જરૂરી છે. મુદ્દાનો વધુ વિચાર કરીએ તે પહેલાં, ન્યાયમૂર્તિબી. પારડીવાળા ન્યાયાધીશે આપેલા આ ચુકાદામાં સુલોચનાબેન શિવરામ કદમ વિ. ગુજરાત રાજ્ય, ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૨૬૯/૨૦૦૮ તથા સંલગ્ન બાબતો, તા. ૭-૧૦/૫/૨૦૧૦ના રોજ નિર્ધારિત, તેમાં આ અદાલતે કરેલી સંબંધિત નોંધ અહીં અવતરણરૂપે આપવી યોગ્ય જણાય છે; જેમાં કોઈ સ્થળ કે જાહેર માર્ગ ઉપરથી ટ્રક અથવા કારની શોધ તથા જપ્તી અંગેનો પ્રશ્ન આ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થયો હતો, અને અધિનિયમની કલમ ૪૩ સાથે વાચવામાં આવતી કલમ ૪૨ અને ૪૧(૨) આધારિત વિચારણા તથા દલીલનો પણ મુદ્દો હતો. આ અદાલતે કલમ ૪૧, ૪૨ અને ૪૩નો વિચાર કર્યા બાદ, વધુમાં અનુચ્છેદ ૧૫ થી ૧૯ માં નીચે મુજબ નોંધ્યું હતું:

"૧૫. તમામ આરોપીઓ તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલે એવી દલીલ કરી હતી કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૧ અને ૪૨ હેઠળ નિર્ધારિત ફરજિયાત પ્રક્રિયાનું એન.સી.બી.ના અધિંકારીઓ દ્વારા પાલન કરવામા આવ્યું નથી, તેથી ફરિયાદ પક્ષનો સમગ્ર કેસ આધારવિહોણો થઈ પડી શકે છે. એ-૨ તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી નાઈકે દલીલ કરી હતી કે જે પ્રક્રિયાનું અનુસરણ કરવું આવશ્યક હતું તે અધિનિયમની કલમ ૪૧(૨) હેઠળ હતું, જ્યારે અન્ય આરોપીઓ તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી હતી કે જરૂરી

પ્રક્રિયા અધિનિયમની કલમ ૪૨ હેઠળની હતી, જેનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી.

૧૬. વિદ્વાન વકીલ શ્રી બુચ દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, હકીકતમાં અધિનિયમની કલમ ૪૩ લાગુ પડશે, કારણ કે ટ્રક અને કારની તપાસ તથા જપ્તી જાહેર સ્થળે અને જાહેર માર્ગ ઉપર કરવામાં આવી હતી; પરંતુ વૈકલ્પિક રીતે તેમણે એવી દલીલ પણ કરી હતી કે જો આ અદાલત એવો નિષ્કર્ષ કરે કે અધિનિયમની કલમ ૪૨ હેઠળની પ્રક્રિયાનું પાલન કરવું આવશ્યક હતું, તો પણ હાલના કેસમાં તેવી પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે. તેવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જો આ અદાલત એવો નિષ્કર્ષ કરે કે અધિનિયમની કલમ ૪૧(૨) હેઠળની પ્રક્રિયાનું પાલન કરવું આવશ્યક હતું, તો પણ તે પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે. તેથી, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે તપાસ અને જપ્તી હાથ ધરતી વખતે અથવા અધિકૃતતા કે કોઈ વૉરંટ બાબતે કોઈ ફરજિયાત પ્રક્રિયાનો ભંગ થયો નથી; તેથી, આરોપી તરફથી ઉઠાવવામાં આવેલો વાંધો સ્વીકારવા યોગ્ય નથી.

૧૭. દલીલની મૂળવણી કરવા માટે, અધિનિયમની કલમ ૪૧, ૪૨ અને ૪૩ ની જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ કરવો આવશ્યક રહેશે.

૪૧. વોરંટ અને અધિકૃતતા જારી કરવાની સત્તા. (૧) મહાનગર મેજિસ્ટ્રેટ અથવા પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટ અથવા આ બાબતમાં રાજ્ય સરકાર દ્વારા વિશેષ

સત્તાપ્રદાન કરાયેલ બીજા વર્ગના કોઈપણ મેજિસ્ટ્રેટ, પ્રકરણ ૪ હેઠળ દંડનીય કોઈપણ ગુનો કર્યો હોવાની માન્યતા માટે તેને કારણ હોય એવી કોઈપણ વ્યક્તિની ધરપકડ માટે વોરંટ જારી કરી શકે છે, અથવા દિવસ દરમિયાન કે રાત્રિના સમયે, કોઈપણ મકાન, વાહન અથવા સ્થળની શોધખોળ માટે, જ્યાં કોઈ નાર્કોટિક ઔષધિ અથવા મનોપ્રેરક પદાર્થ, જેના સંબંધમાં પ્રકરણ ૪ હેઠળ દંડનીય ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોય, અથવા એવો કોઈ દસ્તાવેજ કે અન્ય વસ્તુ, જે આવા ગુનાના આચરણનો પુરાવો પૂરો પાડી શકે, રાખવામાં આવેલ હોય અથવા છુપાવવામાં આવેલ હોય એવી માન્યતા માટે તેને કારણ હોય. (૨) કેન્દ્રિય આબકારી, નાર્કોટિક્સ, કસ્ટમ્સ, રાજસ્વ ગુપ્તચર અથવા કેન્દ્ર સરકારના કોઈપણ અન્ય વિભાગના, અથવા સીમા સુરક્ષા દળના, ગેઝેટેડ દરજ્જાના એવા કોઈપણ અધિકારીને, જેને આ બાબતમાં કેન્દ્ર સરકારના સામાન્ય અથવા વિશેષ હુકમથી સત્તાપ્રદાન કરવામાં આવેલ હોય, અથવા રાજ્ય સરકારના રાજસ્વ, ઔષધ નિયંત્રણ, આબકારી, પોલીસ અથવા રાજ્ય સરકારના કોઈપણ અન્ય વિભાગના એવા કોઈપણ અધિકારીને, જેને આ બાબતમાં રાજ્ય સરકારના સામાન્ય અથવા વિશેષ હુકમથી સત્તાપ્રદાન કરવામાં આવેલ હોય, જો તેને વ્યક્તિગત જાણકારીથી અથવા કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા આપવામાં આવેલ અને લેખિતમાં લેવામાં આવેલ માહિતી પરથી એવી માન્યતા માટે કારણ હોય કે કોઈ વ્યક્તિએ પ્રકરણ ૪ હેઠળ દંડનીય ગુનો કર્યો છે અથવા કોઈ નાર્કોટિક ઔષધિ અથવા મનોપ્રેરક પદાર્થ, જેના સંબંધમાં પ્રકરણ ૪ હેઠળ દંડનીય કોઈ ગુનો

આચરવામાં આવ્યો હોય, અથવા એવો કોઈ દસ્તાવેજ કે અન્ય વસ્તુ, જે આવા ગુનાના આચરણનો પુરાવો પૂરો પાડી શકે, કોઈ મકાન, વાહન અથવા સ્થળમાં રાખવામાં આવેલ છે અથવા છુપાવવામાં આવેલ છે, તો તે પોતાની નીચેના, પરંતુ પિયોન, સિપાહી અથવા કોન્સ્ટેબલ કરતાં ઉચ્ચ પદવાળા કોઈ અધિકારીને આવી વ્યક્તિને ધરપકડ કરવા અથવા દિવસ દરમિયાન કે રાત્રિના સમયે કોઈ મકાન, વાહન અથવા સ્થળની શોધખોળ કરવા અધિકૃત કરી શકે છે, અથવા પોતે આવી વ્યક્તિને ધરપકડ કરી શકે છે અથવા કોઈ મકાન, વાહન અથવા સ્થળની શોધખોળ કરી શકે છે. (૩) ઉપકલમ (૧) હેઠળ જેના નામે વોરંટ સંબોધિત કરવામાં આવ્યો હોય તે અધિકારી અને જેમણે ધરપકડ અથવા શોધખોળ માટે અધિકૃતતા આપી હોય તે અધિકારી અથવા ઉપકલમ (૨) હેઠળ આ રીતે અધિકૃત કરવામાં આવેલ અધિકારીને કલમ ૪૨ હેઠળ કાર્યરત અધિકારીની બધી સત્તાઓ હશે.

૪૨. વોરંટ અથવા અધિકૃતતા વિના પ્રવેશ, શોધ, જપ્તી અને ધરપકડ કરવાની સત્તા. (૧) કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આ હેતુસર સામાન્ય અથવા વિશેષ હુકમથી સત્તાપ્રાપ્ત કરવામાં આવેલ કેન્દ્રીય આબકારી, નાર્કોટિક્સ, કસ્ટમ્સ, મહેસૂલ ગુપ્તચર અથવા કેન્દ્ર સરકારના અન્ય કોઈ વિભાગના, અથવા બોર્ડર સિક્યુરિટી ફોર્સના, એવા કોઈ અધિકારીને (જે પ્યાદા, સિપાહી અથવા કૉન્સ્ટેબલની પદવીથી ઉપરની પદવી ધરાવતો અધિકારી હોય), અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા આ હેતુસર સામાન્ય અથવા વિશેષ હુકમથી સત્તાપ્રાપ્ત કરવામાં આવેલ મહેસૂલ,

ઔષધ નિયંત્રણ, આબકારી, પોલીસ અથવા રાજ્ય સરકારના અન્ય કોઈ વિભાગના એવા કોઈ અધિકારીને (જે પ્યાદા, સિપાહી અથવા કૉન્સ્ટેબલની પદવીથી ઉપરની પદવી ધરાવતો અધિકારી હોય), જો તેને પોતાની વ્યક્તિગત જાણકારી પરથી અથવા કોઈ વ્યક્તિએ આપેલી અને લેખિતમાં ઉતારવામાં આવેલી માહિતી પરથી એવો વિશ્વાસ કરવાનો કારણ હોય કે કોઈ માદક ઔષર્ધિ અથવા મનપ્રભાવક પદાથ , જેના સંબંધમાં ભાગ ૪ હેઠળ દંડનીય ગુનો કરવામાં આવ્યો હોય, અથવા એવો કોઈ દસ્તાવેજ કે અન્ય વસ્તુ, જે આવા ગુનાના અમલનો પુરાવો પૂરો પાડી શકે, કોઈ ઈમારત, વાહન અથવા ઘેરાયેલ સ્થળમાં રાખવામાં આવેલ છે અથવા છુપાવવામાં આવેલ છે, તો તે સૂર્યોદય અને સૂર્યાસ્ત વચ્ચે,-

(એ) આવી કોઈ ઈમારત, વાહન અથવા સ્થળમાં પ્રવેશ કરી તેની શોધ કરી શકે;

(બી) પ્રતિકાર થવાના કેસમાં, કોઈ પણ બારણું તોડી ખોલી શકે અને એવા પ્રવેશમાં આવતી કોઈ પણ અડચણ દૂર કરી શકે;

(સી) એવો ઔષધિ અથવા પદાર્થ અને તેના નિર્માણમાં વપરાયેલ તમામ સામગ્રી, તેમજ એવી અન્ય કોઈ વસ્તુ અને કોઈ પણ પ્રાણી અથવા વાહન, જે આ અધિનિયમ હેઠળ જપ્તીપાત્ર હોવા અંગે તેને વિશ્વાસ કરવાનો કારણ હોય, અને એવો કોઈ દસ્તાવેજ અથવા અન્ય વસ્તુ, જે આવા ઔષધિ અથવા પદાર્થ સંબંધિત ભાગ ૪ હેઠળ દંડનીય કોઈ ગુનાના અમલનો પુરાવો પૂરો પાડી શકે

તેવો વિશ્વાસ કરવાનો તેને કારણ હોય, તે જપ્ત કરી શકે: પરંતુ શરતે કે જો એવા અધિકારીને એવો વિશ્વાસ કરવાનો કારણ હોય કે શોધ વોરંટ અથવા અધિકૃતતા મેળવવામાં આવે તે પહેલાં પુરાવા છુપાવવાની તક અથવા ગુનેગારના પલાયનને સુવિધા મળી શકે, તો તે પોતાના એવા વિશ્વાસના આધાર લેખિતમાં નોંધ્યા પછી સૂર્યાસ્ત અને સૂર્યોદય વચ્ચેના કોઈપણ સમયે આવી ઈમારત, વાહન અથવા ઘેરાયેલ સ્થળમાં પ્રવેશ કરી તેની શોધ કરી શકે.

(૨) જ્યાં કોઈ અધિકારી ઉપકલમ (૧) હેઠળ કોઈ માહિતી લેખિતમાં ઉતારે છે અથવા તેના પરાંતુક હેઠળ પોતાના વિશ્વાસના આધાર નોંધે છે, ત્યાં તે તેની નકલ તાત્કાલિક પોતાના તાત્કાલિક શાસકીય ઉચ્ચ અધિકારીને મોકલશે.

૪૩. જાહેર સ્થળોએ જપ્તી અને ધરપકડ કરવાની સત્તા. કલમ ૪૨ માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ વિભાગનો કોઈપણ અધિકારી કરી શકે છે--

(એ) કોઈપણ જાહેર સ્થળે અથવા પરિવહન દરમ્યાન, કોઈપણ નશીલા દ્રવ્ય અથવા મનોઉત્તેજક પદાર્થને જપ્ત કરવો, જેના સંબંધમાં તેને એવો વિશ્વાસ રાખવાનો કારણ હોય કે તેના અંગે ભાગ ૪ હેઠળ દંડનીય ગુનો કરવામાં આવ્યો છે, અને એવા દ્રવ્ય અથવા પદાર્થ સાથે, આ અધિનિયમ હેઠળ જપ્તીને પાત્ર કોઈપણ પ્રાણી અથવા વાહન અથવા વસ્તુ, તેમજ કોઈપણ દસ્તાવેજ અથવા અન્ય વસ્તુ, જેના અંગે તેને એવો વિશ્વાસ રાખવાનો કારણ હોય કે તે એવા દ્રવ્ય અથવા પદાર્થ સંબંધિત ભાગ ૪ હેઠળ દંડનીય ગુનાની આચરણ બાબતે પુરાવો

પૂરું પાડી શકે; (બી) કોઈપણ એવી વ્યક્તિને અટકાયતમાં લેવી અને તેની તલાશી લેવી, જેના અંગે તેને એવો વિશ્વાસ રાખવાનો કારણ હોય કે તેણે ભાગ ૪ હેઠળ દંડનીય ગુનો કર્યો છે, અને જો એવી વ્યક્તિના કબજામાં કોઈ નશીલા દ્રવ્ય અથવા મનોઉત્તેજક પદાર્થ હોય અને એવો કબજો તેને ગેરકાયદેસર જણાય, તો તેને અને તેની સાથે રહેલી અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિને ધરપકડ કરવી. સ્પષ્ટીકરણ.--આ કલમના હેતુઓ માટે, "જાહેર સ્થળ" શબ્દપ્રયોગમાં કોઈપણ જાહેર વાહનવ્યવહાર, હોટેલ, દુકાન અથવા જનતાના ઉપયોગ માટે નિર્ધારિત અથવા જનતાને પ્રવેશયોગ્ય અન્ય સ્થળનો સમાવેશ થાય છે.

૧૮. પંજાબ રાજ્ય વિ. બલદેવ સિંહના પ્રકરણમાં સર્વોચ્ચ અદાલતની બંધારણીય ખંડપીઠને, જેનો અહેવાલ (૧૯૯૯) ૬ એસ.સી.સી., ૧૭૨ માં પ્રસિદ્ધ થયેલ છે, અધિનિયમની કલમો ૪૧ અને ૪૨ની જોગવાઈઓનું અર્થઘટન કરવાનો અવસર આવ્યો હતો અને નીચે મુજબ પરિછેદ ૮ થી ૧૦ માં આ પ્રમાણે અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:-

"૮. એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૪૧ એ પ્રાવધાન કરે છે કે એક મહાનગરીય

મેજિસ્ટ્રેટ અથવા પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટ અથવા રાજ્ય દ્વારા વિશેષ રીતે સત્તાપ્રદાન કરવામાં આવેલ બીજા વર્ગના કોઈપણ મેજિસ્ટ્રેટ

આ બાબતમાં સરકાર, જેને એવો વિશ્વાસ કરવાનો કારણ હોય કે કોઈ વ્યક્તિએ ભાગ ૪ હેઠળ દંડનીય કોઈ ગુનો કર્યો છે, તેવી કોઈપણ વ્યક્તિની ધરપકડ કરવા તથા તેની તલાશી લેવા માટે વૉરંટ બહાર પાડી શકે છે. ઉપકલમ (૨) મુજબ, રાજ્ય સરકારના સામાન્ય અથવા વિશેષ હુકમ દ્વારા આ બાબતમાં સત્તાપ્રાપ્ત કરવામાં આવેલા કેન્દ્રીય આબકારી, નાર્કોટિક્સ, કસ્ટમ્સ, આવક ગુપ્તચર અથવા કેન્દ્રીય સરકારના અન્ય કોઈ વિભાગના અથવા સરહદી સુરક્ષા દળના રાજપત્રિત અધિકારીઓને પણ એવી સત્તા સોંપવામાં આવી છે કે તેઓ એવી કોઈપણ વ્યક્તિની ધરપકડ કરી શકે, જેના વિષે તેમને એવો વિશ્વાસ કરવાનો કારણ હોય કે તેણે ભાગ ૪ હેઠળ દંડનીય ગુનો કર્યો છે, અથવા એવી કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા વાહન અથવા જહાજ અથવા મકાન વગેરેની તલાશી લઈ શકે, જેથી આવું કોઈ પ્રતિબંધિત દ્રવ્ય અથવા દસ્તાવેજ અથવા અન્ય વસ્તુ, જે આવા ગુનાના આચરણના પુરાવા પૂરાં પાડી શકે અને જે આવા મકાન અથવા વાહન અથવા જહાજ અથવા સ્થળમાં છુપાવવામાં આવી હોય, તે જપ્ત કરી શકાય.

૯. કલમ ૪૨ ની ઉપકલમ (૧) માં નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે સશક્ત અધિકારીને, જો કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા પૂર્વ માહિતી આપવામાં આવી હોય, તો તે માહિતી અનિવાર્ય રીતે લેખિતમાં ઉતારવી જોઈએ અને જ્યાં તેને પોતાના વ્યક્તિગત જ્ઞાનના આધારે એવું માનવાનો કારણ હોય કે અધ્યાય ૪ હેઠળના ગુનાઓ આચરવામાં આવ્યા છે અથવા એવા ગુનાઓના આચરણના પુરાવા પૂરાં

પાડી શકે તેવી સામગ્રી કોઈ મકાન વગેરેમાં છુપાવવામાં આવી છે, ત્યાં તે સૂર્યોદય અને સૂર્યાસ્ત વચ્ચે વોરંટ વિના ધરપકડ અથવા તલાશી લઈ શકે છે, અને તે એવું પોતાનાં માન્યતાના કારણો નોંધ્યા વિના પણ કરી શકે છે.

૧૦. ઉપકલમ (૧) ની પરંતુક જોગવાઈ એવો નિયમ નિર્ધારિત કરે છે કે સશક્ત અધિકારીને એવો વિશ્વાસ થવાનો કારણ હોય કે પુરાવા છુપાવવાની તક ઊભી કર્યા વિના અથવા ગુનેગારને પલાયન કરવાની સગવડ આપ્યા વિના શોધ વોરંટ અથવા અધિકૃતતા મેળવી શકાય તેમ નથી, તો તે પોતાના એવા વિશ્વાસના આધારભૂત કારણો નોંધ્યા બાદ, સૂર્યાસ્ત અને સૂર્યોદય વચ્ચેના કોઈપણ સમયે, આવા મકાન, વાહન અથવા ઘેરાયેલ સ્થળમાં પ્રવેશી શોધખોળ કરી શકે છે. કલમ ૪૨ ની ઉપકલમ (૨) અનુસાર, જે સશક્ત અધિકારી લેખિત રૂપે માહિતી નોંધે છે અથવા ઉપકલમ (૧) ની પરંતુક જોગવાઈ હેઠળ પોતાના વિશ્વાસના કારણો નોંધે છે, તે તત્કાળ તેની નકલ પોતાના તાત્કાલિક સત્તાવાર વરિષ્ઠ અધિકારીને મોકલશે. કલમ ૪૩ જાહેર સ્થળે શંકાસ્પદ વ્યક્તિની જપ્તી અને ધરપકડ કરવાની સત્તા વિષે છે. કલમ ૪૩ અને કલમ ૪૨ ની જોગવાઈઓ વચ્ચેનો તાત્વિક ફરક એ છે કે, જ્યાં કલમ ૪૨ હેઠળ શોધખોળ અને જપ્તી હાથ ધરતા પહેલાં ગુનો થયેલો હોવા અંગેના વિશ્વાસના કારણો તથા લેખિતમાં પ્રાપ્ત થયેલી માહિતીની નોંધ આવશ્યક છે, ત્યાં કલમ ૪૩ માં એવી કોઈ જોગવાઈ નથી અને તેથી અધિનિયમની કલમ ૪૩ હેઠળ કાર્ય કરતાં સશક્ત અધિકારીને જાહેર સ્થળે કોઈ નાર્કોટિક દવા અથવા સાયકોટ્રોપિક પદાર્થના કબજામાં મળેલા

અને એવો કબજો તેને ગેરકાયદેસર જણાય તેવા વ્યક્તિની ધરપકડ કરવાની તથા તે વસ્તુ વગેરેની જપ્તી કરવાની સત્તા છે."

૧૯. વધુમાં, કલમ ૪૨ની જોગવાઈઓના અર્થઘટન અને પાલન અંગેનો પ્રશ્ન ફરી એકવાર સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ કર્નૈલ સિંહ વિ. હરિયાણા રાજ્યના મેટરમાં, જેનો ઉલ્લેખ (૨૦૦૯) ૮ એસ.સી.સી., ૫૩૯ માં થયો છે, વિચારણા માટે આવ્યો, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે, સાજન અબ્રાહમ વિ. કેરળ રાજ્યના મેટરમાં અનુસર્ત નિર્ણય, જેનો ઉલ્લેખ (૨૦૦૧) ૬ એસ.સી.સી., માં થયો છે, તેને ધ્યાનમાં લીધા પછી,

૬૯૨ તેમજ અબ્દુલ ઈબ્રાહિમ મનસુરી વિ. ગુજરાત રાજ્યના કેસમાં આપેલ નિર્ણય, જે ૨૦૦૦(૨) એસ.સી.સી., ૫૧૩ માં અહેવાલિત છે, તેમાં કલમના અર્થઘટન અંગેનો નિષ્કર્ષ નોંધવામાં આવ્યો હતો

પરિચ્છેદ ૩૫માં ૪૨, જે નીચે મુજબ વાંચે છે :-

"૩૫. અંતમાં, જે બાબત નોંધવાની છે તે એ છે કે અબ્દુલ રશીદે કલમ ૪૨(૧) અને ૪૨(૨) ની આવશ્યકતાઓનું શબ્દશઃ પાલન જરૂરી છે એવું માન્યું નહોતું, તેમજ સાજન અબ્રાહમે એવું પણ ઠરાવ્યું નહોતું કે કલમ ૪૨(૧) અને ૪૨(૨) ની આવશ્યકતાઓનું બિલ્કુલ પાલન કરવાની જરૂર નથી. આ બે નિર્ણયોનો પ્રભાવ નીચે મુજબ હતો :

(એ) કોઈપણ વ્યક્તિ પાસેથી માહિતી પ્રાપ્ત થતાં (ધારા ૭૨ ની ઉપકલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત સ્વરૂપની) અધિકારીએ સંબંધિત નોંધપોથીમાં તેની લેખિત નોંધ કરવાની અને ધારા ૭૨(૧) ની કલમો (એ) થી (ડી) અનુસાર કાર્યવાહી કરવા આગળ વધે તે પહેલાં તેની એક નકલ તાત્કાલિક પોતાના તત્કાલિક સત્તાવાર ઉચ્ચ અધિકારીને મોકલવાની હતી.

(બી) પરંતુ જો માહિતી અધિકારીને ત્યારે પ્રાપ્ત થઈ હોય જ્યારે તે પોલીસ સ્ટેશનમાં ન હોય, પરંતુ પેટ્રોલિંગ ફરજ દરમિયાન અથવા અન્યથા ગતિમાં હોય, અને તે માહિતી મોબાઇલ ફોન દ્વારા અથવા અન્ય કોઈ સાધન દ્વારા પ્રાપ્ત થઈ હોય, તથા તેવી માહિતી તાત્કાલિક કાર્યવાહી કરવાની માંગ કરતી હોય અને કોઈપણ વિલંબ થવાથી માલસામાન અથવા પુરાવો દૂર કરી દેવામાં આવ્યો હોત અથવા નષ્ટ કરી દેવામાં આવ્યો હોત, તો તેને અપાયેલ માહિતી લખિતરૂપે નોંધવી શક્ય અથવા વ્યવહારુ ન ગણાય; આવી પરિસ્થિતિમાં, તે કલમ ૭૨(૧) ના ખંડો (એ) થી (ડી) મુજબ કાર્યવાહી કરી શકે અને ત્યારબાદ, શક્ય બને તેટલી વહેલી તકે, તે માહિતી લખિતરૂપે નોંધે અને તાત્કાલિક તે જ બાબતની જાણ સત્તાવાર ઉચ્ચ અધિકારીને કરે.

(સી) અન્ય શબ્દોમાં કહીએ તો, પ્રાપ્ત થયેલી માહિતી લખી રાખવા અને તેની નકલ ઉચ્ચ અધિકારીને મોકલવા અંગે કલમ ૭૨(૧) અને ૭૨(૨) ની આવશ્યકતાઓનું પાલન અધિકારી દ્વારા પ્રવેશ, શોધ અને જપ્તી કરતા પહેલાં

સામાન્ય રીતે થવું જોઈએ. પરંતુ તાત્કાલિક પરિસ્થિતિઓ સંકળાયેલી વિશેષ પરિસ્થિતિઓમાં, માહિતીનું લેખિત નોંધણીકરણ કરવું અને તેની નકલ સત્તાવાર ઉચ્ચ અધિકારીને મોકલવું યોગ્ય સમયગાળા માટે, એટલે કે શોધ, પ્રવેશ અને જપ્તી બાદ, મોકૂફ રહી શકે છે. પ્રશ્ન તાત્કાલિકતા અને કાર્યસુવિધાનો છે.

(ડી) જ્યારે કલમ ૪૨ ની ઉપકલમો (૧) અને (૨) ની આવશ્યકતાઓનું સંપૂર્ણપણે પાલન ન થવું માન્ય નથી, ત્યારે વિલંબ અંગે સંતોષકારક સમજૂતી સાથે થયેલું વિલંબિત પાલન કલમ ૪૨ નું સ્વીકાર્ય પાલન ગણાશે. ઉદાહરણરૂપે, જો કોઈ વિલંબના કારણે આરોપી ભાગી જવાની અથવા માલસામાન અથવા પુરાવાનો નાશ થવાની અથવા તેને દૂર કરી દેવાની સંભાવના હોય, તો કાર્યવાહી આરંભતા પહેલાં પ્રાપ્ત થયેલી માહિતી લખિતમાં નોંધવામાં ન આવે, અથવા તેવી માહિતીની નકલ તાત્કાલિક અધિકૃત ઉચ્ચ અધિકારીને મોકલવામાં ન આવે, તો તેને કલમ ૪૨ ના ઉલ્લંઘન તરીકે ગણવામાં ન આવે. પરંતુ જો માહિતી તે સમયે પ્રાપ્ત થઈ હોય જ્યારે પોલીસ અધિકારી પોલીસ સ્ટેશનમાં કાર્યવાહી કરવા માટે પૂરતો સમય ધરાવતો હોય, અને જો પોલીસ અધિકારી પ્રાપ્ત થયેલી માહિતી લખિતમાં નોંધવામાં નિષ્ફળ જાય, અથવા તેની નકલ અધિકૃત ઉચ્ચ અધિકારીને મોકલવામાં નિષ્ફળ જાય, તો તે અધિનિયમની કલમ ૪૨ ના સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘનરૂપ શંકાસ્પદ પરિસ્થિતિ ગણાશે. તેવી જ રીતે, જ્યાં પોલીસ અધિકારી માહિતીની કોઈ નોંધ જ કરતો નથી, અને અધિકૃત ઉચ્ચ અધિકારીને કોઈ જાણ જ કરતો નથી, ત્યારે પણ તે

અધિનિયમની કલમ ૪૨ નું સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન ગણાશે. કલમ ૪૨ નું પૂરતું અથવા સાર્થક પાલન થયું છે કે નહીં, તે દરેક પ્રકરણમાં નક્કી કરવાનું હકીકતનો પ્રશ્ન છે. ઉપરોક્ત સ્થિતિને અધિનિયમ ૨૦૦૧ ના ૯ દ્વારા કલમ ૪૨ માં કરાયેલ સુધારાથી વધુ બળ મળ્યું છે."

૧૮. પૂર્વોક્ત પરથી જણાય છે કે આ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે કલમ ૪૨ કોઈપણ અન્ય સ્થળ, વાહનવ્યવહારના સાધન અથવા બંધ સ્થળમાંથી શોધ અને જપ્તી અંગે છે, જ્યારે કલમ ૪૩ જાહેર સ્થળેથી અથવા પરિવહન દરમિયાન શોધ અને જપ્તી અંગે છે. લેખિત રૂપે લેવાયેલી માહિતી બાબતે કલમો ૪૧ અને ૪૨ના શબ્દપ્રયોગને વિધાનમંડળે કલમ ૪૩માં જાણપૂર્વક છોડ્યો છે. જ્યારે કોઈ જાહેર સ્થળે અથવા પરિવહન દરમિયાન રહેલા વાહનમાં કોઈ શોધ અથવા જપ્તી કરવાનાં હોય અથવા જાહેર સ્થળેથી કોઈ વ્યક્તિની ધરપકડ અથવા અટકાયત કરવાનાં હોય, ત્યારે ઉક્ત માહિતીને લેખિતમાં ઉતારવાનો વિધાનમંડળનો આશય નથી.

૧૯. જો વર્તમાન કેસના તથ્યોનું વધુ પરીક્ષણ કરવામાં આવે, તો એવું જણાય છે કે માહિતી લખિતરૂપે નોંધવામાં આવી હતી અને વિક્રમ રતનુ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨ ના તાત્કાલિક વરિષ્ઠ અધિકારીને પણ જાણ કરવામાં આવી હતી. પરંતુ, કલમ ૪૨ હેઠળ જણાવ્યા મુજબ માહિતીની નોંધણી અને વરિષ્ઠ અધિકારીને જાણ કરવા બાબતે અનુપાલન ન થવાનો કોઈ વિવાદ ઉપસ્થિત

કરવામાં આવ્યો નથી, તેથી તે મુદ્દા અંગે કોઈ ચર્ચા આવશ્યક બનતી નથી. તેમ છતાં, જો અધિનિયમની કલમ ૪૨ ની ભાષાનો વિચાર કરવામાં આવે, તો તે એવી પરિસ્થિતિમાં શોધખોળ અને જપ્તી કરવા માટે લાગુ પડે છે, જ્યારે કોઈ પ્રતિબંધિત પદાર્થ કોઈ મકાન, વાહન અથવા બંધ સ્થળમાં રાખવામાં આવ્યો હોય અથવા છુપાવવામાં આવ્યો હોય તેવી માહિતી પ્રાપ્ત થાય; જ્યારે કલમ ૪૩ કોઈ જાહેર સ્થળે કોઈ માદક દ્રવ્ય અથવા મનઃપ્રભાવક પદાર્થની જપ્તી અંગે છે. જ્યાં એ–૧ થી એ–૪ ને અટકાવવામાં આવ્યા અને ઘેરી લેવામાં આવ્યા તે સ્થળ કાળુપુર રેલવે સ્ટેશનની નજીક અને તે પણ સાગર હોટેલની સામે આવેલા ફૂટપાથ પર હતું. રેલવે સ્ટેશનની નજીક આવેલા રસ્તાના ફૂટપાથને જાહેર સ્થળ નથી એવું ભાગ્યે જ કહી શકાય. તેથી, જ્યાં દરોડો પાડવામાં આવ્યો હતો અને શોધખોળ કરવામાં આવી હતી તે સ્થળનો વિચાર કરીએ, તો તે જાહેર સ્થળ હતું, જેના માટે શોધખોળ અને જપ્તીના હેતુસર અધિનિયમની કલમ ૪૩ ની જ જોગવાઈઓ લાગુ પડશે અને કોઈ મકાન, વાહન અથવા બંધ સ્થળમાં શોધખોળ અને જપ્તી કરવા અંગેની કલમ ૪૨ લાગુ પડશે નહીં. જાહેર સ્થળે જપ્તી અને ધરપકડ કરવા માટેની કલમ ૪૩, જો શોધખોળ અને જપ્તી જાહેર સ્થળે થવાની હોય, તો અનુસરવાની કોઈ વિશિષ્ટ આવશ્યકતા નિર્ધારિત કરતી નથી. અમે એ પણ નોંધીએ છીએ કે કલમ ૪૩ ની સ્પષ્ટીકરણમાં વિવિધ જાહેર સ્થળોના સમાવેશની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, જેનાથી આ બાબત સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ થાય છે કે કાળુપુર રેલવે સ્ટેશનની સામે ફૂટપાથ પર આવેલું તે સ્થળ, જ્યાં રસ્તા

પરથી વાહનવ્યવહાર પસાર થતો હતો, તે અધિનિયમની કલમ ૪૩ હેઠળ નિર્ધારિત "જાહેર સ્થળ" અભિવ્યક્તિમાં અવશ્ય આવશે. આ પરિસ્થિતિઓમાં, અમે એ નિષ્કર્ષે પહોંચીએ છીએ કે ૧૭.૯.૨૦૦૩ ના રોજ જ્યારે શોધખોળ અને જપ્તી કરવામાં આવી હતી, ત્યારે તે જાહેર સ્થળે થઈ હતી, જ્યાં અનુસરવાની આવશ્યકતા અધિનિયમની કલમ ૪૩ હેઠળ હતી અને કલમ ૪૨ હેઠળ નહોતી; અને વિશેષ કરીને, એ–૧ માટેના વિદ્વાન વકીલોએ જે રીતે કલમ ૪૨ ની જોગવાઈનો સહારો લેવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે તે રીતે તેના પરિશિષ્ટનો લાગુ પડતો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી.

૨૦. કલમ ૪૨ હેઠળ વપરાયેલી ભાષામાં પણ વાહનનો સમાવેશ થાય છે અને મારુતિ ઝેન કારને પણ વાહન કહી શકાય છે, તેથી કલમ ૪૨ અને વિશેષ કરીને તેની પરંતુક જોગવાઈ લાગુ પડશે, એવી દલીલ કરવાનો પ્રયાસ, અમારી દૃષ્ટિએ, સ્વીકારી શકાય તેમ નથી; તેનું સાદું કારણ એ છે કે કલમ ૪૨ની સમગ્ર ભાષા, જેમાં સૂર્યાસ્ત અને સૂર્યોદય વચ્ચે શોધ અને જપ્તીની જોગવાઈ છે, તે ઈમારત કે વાહન કે બંધ સ્થાનમાં પ્રવેશ કરી શોધ કરવા વિષે છે; તેનો અર્થ એ થાય છે કે, ભલે તેને વાહન તરીકે ગણવામાં આવે, તો પણ એવું વાહન જાહેર સ્થળ સિવાયના સ્થળે હોવું આવશ્યક છે. વધુમાં, કલમ ૪૩ હેઠળ પણ વપરાયેલી ભાષામાં વાહનનો ઉલ્લેખ છે. એવું માનવામાં આવી શકે નહીં કે કલમ ૪૩ તથા કલમ ૪૨ બન્ને એક જ પરિસ્થિતિમાં કાર્યરત રહેશે. વાહનના સંદર્ભમાં કલમ ૪૩ ત્યારે લાગુ પડશે જ્યારે એવું વાહન જાહેર સ્થળે હોય, જેમાં કલમ

૪૩ની સ્પષ્ટીકરણ જોગવાઈ મુજબ રસ્તો અથવા અન્ય જાહેર સ્થળનો સમાવેશ થાય છે; જ્યારે, જો વાહન અથવા અન્ય વાહન જાહેર સ્થળ સિવાયના સ્થળે હોય, તો સૂર્યાસ્ત અને સૂર્યોદય વચ્ચે પ્રવેશ કરી શોધ કરવા માટે કલમ ૪૨ લાગુ પડી શકે. હાલનો કેસ કલમ ૪૩ હેઠળ આવરી લેવાયેલા વાહનની જાહેર સ્થળે કરાયેલી શોધનો હોવાથી, વાહનની શોધ માટે પ્રવેશ કરવાની દૃષ્ટિએ કલમ ૪૨ની કોઈ લાગુ પડત નથી; તેથી, અમને જણાય છે કે આ દલીલમાં કોઈ તાકાત નથી અને તેથી તે નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૨૧. ત્યારબાદ એ–૧ તરફના વિદ્ઞાન વકીલોએ દલીલ કરી કે કબૂલાતનામું અથવા અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધાયેલ નિવેદનને ફરિયાદ પક્ષના કેસના વિચાર માટે આ અદાલત દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં ન આવે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી કે સમગ્ર ઘટનાક્રમ એવો વર્ણવાયો છે કે સંબંધિત આરોપીઓને એન.સી.બી. કચેરીએ લઈ જવામાં આવ્યા અને ત્યારબાદ અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ તેમના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા; એટલું જ નહીં, પરંતુ ધરપકડ પછી રિમાન્ડની અવધિ દરમિયાન પણ અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા છે. અપીલકર્તા તરફના વિદ્ઞાન વકીલોની રજૂઆત મુજબ, ધરપકડ પૂર્વે કે ધરપકડ પછી આપેલ આવા કોઈપણ નિવેદનોનો વિચાર ન કરવો જોઈએ, કારણ કે તે સ્વૈચ્છિક નથી અને દબાણ તથા ધમકી હેઠળ લેવામાં આવ્યા છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી કે જો આરોપીઓના અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધાયેલા નિવેદનોને બાજુ પર રાખવામાં આવે, તો આરોપીના

દોષિતપણાના વિચાર માટે ફરિયાદ પક્ષનો કેસ ધરાશાયી થઈ જશે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી કે જ્યાં સુધી એ–૧નો પ્રશ્ન છે, ધરપકડ પૂર્વેનું તેનું નિવેદન તો આંકિત પણ કરવામાં આવ્યું નથી, અને તેથી અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધાયેલા તમામ નિવેદનોને બહાર રાખીને કેસનો વિચાર કરવો જોઈએ. ૧૫.૩.૨૦૧૨

૨૨. જ્યારે, એન.સી.બી./મૂળ ફરિયાદી તરફથી હાજર રહેલા શ્રી કે.ટી. દવે, વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું કે કાનૂની સ્થિતિ સ્થાપિત છે, એટલા અર્થમાં કે જ્યારે આરોપીના નિવેદનો અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધવામાં આવે છે, ત્યારે તે ધરપકડ પહેલાં નોંધાયા હોય કે ધરપકડ પછી, તે બાબતથી કોઈ ફરક પડતો નથી. તેમના મત મુજબ, અદાલતે નિવેદનોની સ્વૈચ્છિકતા અંગે સંતોષ પામવાનો હોય છે અને એ બાબતે પણ કે તે દબાણ, બળજબરી અથવા ધમકી હેઠળ લેવાયેલા નથી; તથા તેમના જણાવ્યા મુજબ, પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૫નો પ્રતિબંધ, જે અટકાયત દરમ્યાન પોલીસ દ્વારા નોંધાયેલા નિવેદનોને લાગુ પડે છે, તેનો એન.સી.બી. અધિકારી દ્વારા અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધાયેલા નિવેદનોના વિચારણામાં કોઈ લાગુ પડતો નથી. તેથી, રજૂઆત કરવામાં આવી કે એવો તર્ક સ્વીકારી શકાય તેમ નથી અને આ અદાલત સંબંધિત તમામ આરોપીઓના જે નિવેદનો નોંધ પર આવ્યા છે, તેમાં ધરપકડ પહેલાં નોંધાયેલ એ–૧નું નિવેદન પણ સામેલ રાખીને, તે જને આંકિત કરીને, ફોજદારી પરચૂરણ અરજી નં. ૨૮૪૧/૨૦૧૨માં કરાયેલ અરજ મુજબ વિચારણા કરી

શકે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે, હકીકતમાં, ૧૮.૯.૨૦૦૩ના રોજ એક શ્રી સહજાનંદ, ઇન્ટેલિજન્સ અધિકારી દ્વારા નોંધાયેલ ધરપકડ પહેલાંનું ઉપરોક્ત એ–૧નું નિવેદન પણ વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે આંકિત ગણ્યું હતું. તેમણે રજૂ કર્યું કે તમામ પક્ષકારોએ ૧૮.૯.૨૦૦૩ તારીખના એ–૧ના નિવેદન સાથે જ મેટરને તે રીતે માન્યો હતો. જોકે, ચુકાદા પછી પરંતુ અપીલનો અંતિમ રીતે વિચાર થાય તે પહેલાં, એન.સી.બી./મૂળ ફરિયાદીના ધ્યાન પર આવ્યું છે કે ઉપરોક્ત નિવેદન, જે દસ્તાવેજોની યાદી સાથે રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું, તેને આંકિત કરવામાં આવ્યું નહોતું. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે એ–૧ના ૧૮.૯.૨૦૦૩ના નિવેદનનો ઉલ્લેખ ફરિયાદમાં કરવામાં આવ્યો છે અને તે નિવેદનનો સાર પણ ફરિયાદમાં દર્શાવવામાં આવ્યો છે. તેથી, તે કોઈ નવો દસ્તાવેજ નથી, જેના માટે નિવેદન નોંધનાર સાક્ષીની તપાસ કરવી જરૂરી થાય. નિશ્ચિતરૂપે, તેમણે રજૂ કર્યું કે વૈકલ્પિક રીતે ફોજદારી પરચૂરણ અરજી નં. ૨૮૪૧/૨૦૧૨માં એવી પણ અરજ કરવામાં આવી છે કે એ–૧નું નિવેદન નોંધનાર સાક્ષી સહજાનંદ, ઇન્ટેલિજન્સ અધિકારીની તપાસ, તે એ–૧ના જણાવેલા નિવેદનને આંકિત કરવાનો હેતુસર, આ અદાલત દ્વારા અથવા વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશ મારફતે કરવામાં આવે અને જો આ અદાલત એવી ઇચ્છા રાખે, તો જણાવેલા સાક્ષીની જિરહ માટે આરોપીઓને તક પણ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવે. તેથી, તેમણે રજૂ કર્યું કે જ્યારે આ અદાલત ઉપરોક્ત પાસાનું

વિચારણ કરે, ત્યારે ફોજદારી પરચૂરણ અરજી નં. ૨૮૪૧/૨૦૧૨ની કાર્યવાહીમાં યોગ્ય હુકમ પણ પસાર કરવામાં આવે.

૨૩. જ્યારે, એ–૧ તરફથી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જો એ–૧નું તા. ૧૮.૯.૨૦03નું નિવેદન આંકમાં લેવામાં આવ્યું નથી અને તે પુરાવામાં આવેલું નથી, કારણ કે એ–૧નું નિવેદન નોંધનાર અધિકારી શ્રી સહજાનંદની ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા તપાસ કરવામાં આવી નહોતી, અને તેથી અપીલની કાર્યવાહી દરમિયાન, આ તબક્કે, આ અદાલત દ્વારા તેને આંકમાં લઈ શકાય નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આવું નિવેદન ત્યારે જ આંકમાં લઈ શકાય જ્યારે એ–૧નું નિવેદન નોંધનાર ઈન્ટેલિજન્સ ઓફિસર શ્રી સહજાનંદ સાક્ષી–પેટીમાં હાજર રહી તપાસ માટે રજૂ થાય અને એ–૧ને ઉક્ત વ્યક્તિની જિંરહ કરવાની તક આપવામા આવે અને જ્યાં સુધી ઉક્ત પ્રક્રિયા પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી એ–૧નું તા. ૧૮.૯.૨૦03નું નિવેદન આંકમાં લેવામાં ન આવે.

૨૪. અમે એવું નિષ્કર્ષે પહોંચી છીએ કે એ–૧નું તા. ૧૮.૯.૨૦03નું નિવેદન આંક તરીકે દર્શાવવાના પ્રશ્ન પર વિચાર કરીએ તે પહેલાં, સંબંધિત આરોપીના અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધાયેલા નિવેદનના વિચાર માટે આ બાબત વિચારણીય છે. વ્યાપક રીતે જોવામાં આવે તો, આવા નિવેદનોને બે શ્રેણીમાં વર્ગીકૃત કરી શકાય, જેમાં એક તો ધરપકડ પહેલાં નોંધાયેલા નિવેદનો અને બીજી તો અટકાયત દરમિયાન ધરપકડ પછી નોંધાયેલા નિવેદનો હશે. જ્યાં સુધી

ધરપકડ પહેલાં, અથવા વ્યક્તિ અટકાયતમાં ન હોય ત્યારે, અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધાયેલા નિવેદનોનો પ્રશ્ન છે, તેઓને પુરાવાના હેતુસર વિચારવામાં આવી શકે, કારણ કે ધરપકડ અમલમાં આવે ત્યાં સુધી તેને અધિનિયમની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘન સંબંધિત પૂછપરછ તરીકે કહી શકાય. એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭, સહેલાઈથી સંદર્ભ માટે, નીચે મુજબ વાંચાય છે:

"૬૭. માહિતી વગેરે માંગવાની સત્તા.– કલમ ૪૨ માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ અધિકારી, જેને આ બાબતમાં કેન્દ્રીય સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા સત્તાધિકૃત કરવામાં આવ્યો હોય, તે આ અધિનિયમની કોઈપણ જોગવાઈના ઉલ્લંઘન સંબંધિત કોઈપણ તપાસની કાર્યવાહી દરમિયાન,–

(એ) આ અધિનિયમની જોગવાઈઓનો અથવા તે હેઠળ બનાવવામાં આવેલા કોઈ નિયમ અથવા હુકમનો કોઈ ભંગ થયો છે કે કેમ તે અંગે પોતાને સંતોષ થાય તે હેતુસર કોઈપણ વ્યક્તિ પાસેથી માહિતી માંગવી;

(બી) પૂછપરછ માટે ઉપયોગી અથવા સંબંધિત કોઈપણ દસ્તાવેજ અથવા વસ્તુ રજૂ કરવા અથવા સોંપવા માટે કોઈપણ વ્યક્તિને આવશ્યક કરવું;

(સી) કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓથી પરિચિત કોઈપણ વ્યક્તિની પૂછપરછ કરવી.

૨૫. તેથી, સમન્સ જારી થયા પછી, જો અધિનિયમની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘન સંબંધિત તપાસની પ્રક્રિયા દરમિયાન કોઈ વ્યક્તિ માહિતી રજૂ કરે અથવા કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓથી પરિચિત એવી વ્યક્તિની પૂછપરછ કરવામાં આવે, તો આવી તપાસમાંથી સામે આવેલ સામગ્રીને પુરાવા તરીકે ધ્યાનમાં લેવામાં આવી શકે છે. પરંતુ, તે જ સમયે, કલમ ૬૭ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ અધિનિયમની કલમ ૬૮ હેઠળ નિર્ધારિત મર્યાદા સાથે વાંચવાનો છે. સુલભ સંદર્ભ માટે, અધિનિયમની કલમ ૬૮ નીચે મુજબ છે:

૬૮. ગુનો થયાનો અથવા ગુનાઓ વિષેની માહિતી.– આ અધિનિયમની કોઈ જોગવાઈ હેઠળ અથવા તે હેઠળ બનાવવામાં આવેલ કોઈ નિયમ અથવા હુકમ હેઠળ તેને સોંપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતાં કોઈ અધિકારીને, કોઈ ગુનો થયાનો સંબંધે તેને કોઈ માહિતી ક્યાંથી મળી હતી તે જણાવવા માટે બાધ્ય કરવામાં આવશે નહીં.

૨૬. ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ દર્શાવે છે કે અધિનિયમ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરતાં અધિકારીને કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈપણ ગુનાના આચરણ અંગે કોઈ માહિતી આપવા માટે બળજબરી કરવા પ્રતિબંધ લાગુ પડે છે. અધિનિયમની કલમ ૬૭ ને કલમ ૬૮ સાથે વાંચવાથી સ્પષ્ટ થાય છે કે તપાસની કાર્યવાહી દરમિયાન, જો કોઈ વ્યક્તિ સ્વૈચ્છિક રીતે અધિનિયમની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘન સંબંધિત માહિતી જાહેર કરે, તો તેવી માહિતી નોંધવામાં આવી શકે, પરંતુ જો

એવી વ્યક્તિ આરોપી હોય અથવા જેના વિશે એવું કહેવાય છે કે તેણે કોઈ ગુનો કર્યો છે, તો તેને ગુનાના આચરણ અંગેની માહિતી વિશે કંઈપણ કહેવા માટે બળજબરી કરી શકાશે નહીં. અન્ય શબ્દોમાં કહીએ તો, જો એવું સ્થાપિત થાય કે માહિતી જાહેર કરનાર વ્યક્તિએ અથવા ગુનાના આચરણ માટેનાં તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓ સ્વૈચ્છિક રીતે જણાવ્યું છે, તો તે માન્ય પુરાવાનો એક ભાગ ગણાશે, પરંતુ જો અદાલત સમક્ષ નોંધ પર પૂરતી સામગ્રી આવી હોય કે જે દર્શાવે છે કે ઉક્ત વ્યક્તિને ગુનાના આચરણ અંગેની માહિતી બાબતે નિવેદન આપવા માટે બળજબરી કરવામાં આવી હતી, તો એવું નિવેદન અધિનિયમની કલમ ૬૮ની જોગવાઈઓના આઘાતમાં આવશે, અને તેને માન્ય પુરાવા તરીકે ગણવામાં નહીં આવે અથવા એવો દસ્તાવેજ આંકરૂપે સ્વીકારવામાં આવ્યો હોય તોપણ અદાલત હાલના કેસમાં જે વ્યક્તિ વિરુદ્ધ ગુનો આચરવાનો આક્ષેપ છે અને જે આરોપી છે તેના વિરુદ્ધ તેને ધ્યાનમાં લેશે નહીં. તેથી, અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ બળજબરીથી કરાવવામાં આવેલા નિવેદનને છોડીને, અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધવામાં આવેલા તમામ નિવેદનો અથવા પૂરી પાડવામાં આવેલી માહિતીનો અધિનિયમની જોગવાઈઓનો ઉલ્લંઘન થયો છે કે નહીં તે નિર્ધારિત કરવા હેતુસર વિચાર કરવામાં આવી શકે છે. આવા નિવેદન કરતી વખતે સ્વૈચ્છિકતા કે બળજબરી દર્શાવવાના પુરાવાના ભાર અંગે, અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નિવેદન નોંધનાર અધિકારીએ અદાલતને સંતોષ આપવો પડે કે આવું નિવેદન સ્વૈચ્છિક હતું અને બળજબરી હેઠળ નહોતું, પરંતુ

ત્યારબાદ એવો ભાર આરોપી પર રહેશે કે તે દર્શાવે કે તેને અથવા તેને આવું નિવેદન કરવા માટે બળજબરી કરવામાં આવી હતી, અને તેથી આવું નિવેદન અધિનિયમની કલમ ૬૮ની જોગવાઈઓના આઘાતમાં આવે છે.

૨૭. જો ઉપરોક્ત જોગવાઈને પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૫ના પ્રકાશમાં વિચારવામાં આવે, તો તેની ભાષા ભિન્ન છે. સહેલાઈથી સંદર્ભ લેવા માટે, પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૫ નીચે મુજબ વાંચાય છે:

૨૫. પોલીસ અધિકારી સમક્ષ કરાયેલ કબૂલાત સાબિત કરવી નહીં.– કોઈપણ ગુનાના આરોપિત વ્યક્તિ વિરુદ્ધ પોલીસ અધિકારીને કરાયેલ કોઈ કબૂલાત સાબિત કરવામાં આવશે નહીં.

૨૮. ઉપરોક્ત પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૫ મુજબ સંબંધિત આરોપીએ પોલીસ અધિકારી સમક્ષ ગુના બાબતે કરેલ કબૂલાતને પુરવાર કરવામાં સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ કાર્યરત છે, જ્યારે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ સાથે કલમ ૬૮ વાંચતાં તેમાંની ભાષા ભિન્ન છે, કારણ કે તે કેન્દ્ર સરકારના સંબંધિત અધિકારી સમક્ષ કરાયેલ અને નોંધાયેલ નિવેદનને ગ્રાહ્ય બનાવે છે અને તેવું નિવેદન પુરવાર કરી શકાય છે; પરંતુ એકમાત્ર પ્રતિબંધ એ છે કે અધિનિયમની કલમ ૬૮માં જોગવાઈ મુજબ તે બળજબરી હેઠળ કરવામાં આવેલું ન હોવું જોઈએ.

૨૯. ઉપરોક્ત સ્થિતિ અટકાયત પૂર્વે અથવા જ્યારે આરોપીઓ કસ્ટડીમાં ન હતા ત્યારે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ કરવામાં આવેલા નિવેદન સંદર્ભે રહેશે. પરંતુ સંબંધિત આરોપી દ્વારા અટકાયત પછી અથવા કસ્ટડી દરમિયાન એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ કરવામાં આવેલ કબૂલાત અથવા નિવેદન જુદા આધાર અને જુદા વિચારાધીન પર ઊભું રહી શકે. જ્યાં સુધી આ અધિનિયમનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી આવી ભિન્નતા સ્પષ્ટ રીતે ન તો કલમ ૬૭ હેઠળ અને ન તો કલમ ૬૮ હેઠળ પ્રદાન કરવામાં આવી છે, પરંતુ પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૬ હેઠળ વિશિષ્ટ જોગવાઈઓ કરવામાં આવી છે, જે નીચે મુજબ વાંચે છે:

૨૬. પોલીસની કસ્ટડીમાં હોય ત્યારે આરોપી દ્વારા કરાયેલ કબૂલાત તેના વિરુદ્ધ સાબિત ન કરવી.– કોઈ વ્યક્તિ પોલીસ અધિકારીની કસ્ટડીમાં હોય તે દરમિયાન તેણે કરેલી કોઈપણ કબૂલાત, જો તે મેજિસ્ટ્રેટની તાત્કાલિક હાજરીમાં કરવામાં આવી ન હોય, તો આવી વ્યક્તિના વિરુદ્ધ સાબિત કરવામાં આવશે નહીં.

૩૦. પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૬ મુજબ પોલીસની અટકાયતમાં રહેલા આરોપી દ્વારા કરાયેલ સ્વીકારોક્તિ તેની વિરુદ્ધ સાબિત કરી શકાતી નથી, સિવાય કે તે મજિસ્ટ્રેટની તાત્કાલિક હાજરીમાં કરવામાં આવી હોય; અને મજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ કરવામાં આવેલા આવા નિવેદનને સાબિત કરવા માટે, જે

મજિસ્ટ્રેટે તે નિવેદન નોંધ્યું હોય તેની તપાસ કરવી આવશ્યક છે. એ સાચું છે કે એન.સી.બી.ના અધિકારીઓ અથવા અધિનિયમ હેઠળ કેન્દ્ર સરકારના અધિકારીઓ, પુરાવા અધિનિયમના અર્થમાં પોલીસ અધિકારી નથી, કારણ કે "પોલીસ અધિંકારી" શબ્દની વ્યાખ્યા કરવામા આવી નથી. પરંતુ ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા હેઠળ, કલમ ૨(ઓ) "પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારી"ની વ્યાખ્યા આપે છે. સરળ સંદર્ભ માટે, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૨(ઓ) નીચે મુજબ છે:

૨(ઓ) "પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારી"માં, જ્યારે પોલીસ સ્ટેશનનો પ્રભારી અધિકારી સ્ટેશન-હાઉસમાંથી ગેરહાજર હોય અથવા બીમારી કે અન્ય કારણસર પોતાની ફરજો બજાવવામાં અસમર્થ હોય, ત્યારે સ્ટેશન-હાઉસમાં હાજર એવો પોલીસ અધિકારી, જે હોદ્દામાં એવા અધિકારીથી તરત નીચેનો હોય અને કૉન્સ્ટેબલના હોદ્દાથી ઉપરનો હોય, અથવા જ્યારે રાજ્ય સરકાર તેમ નિર્દેશ આપે, ત્યારે ત્યાં હાજર કોઈ અન્ય એવો પોલીસ અધિકારી, નો સમાવેશ થાય છે.

૩૧. ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ દર્શાવે છે કે પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારીમાં પોલીસ સ્ટેશનમાં હાજર એવો પોલીસ અધિકારી, ભલે તે પોતે હોય અથવા ક્રમમાં તેના પછીનો હોય, પરંતુ કોન્સ્ટેબલના હોદ્દાથી ઉપરનો હોય, તેનો સમાવેશ થાય છે. આ તબક્કે, અમે નોંધ કરી શકીએ છીએ કે એન.ડી.પી.એસ.

અધિનિયમની કલમ ૫૩ પણ કેટલાક વિભાગોના અધિકારીઓને પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારીની સત્તાઓ સોંપવાની જોગવાઈ કરે છે. એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૩ નીચે મુજબ છે:

૫૩. અમુક વિભાગોના અધિકારીઓને પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારીની સત્તાઓ સોંપવાની સત્તા.– (૧) કેન્દ્રીય સરકાર, રાજ્ય સરકાર સાથે પરામર્શ કર્યા બાદ, સત્તાવાર રાજપત્રમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલી જાહેરનામું દ્વારા, કેન્દ્રીય આબકારી, માદક દ્રવ્યો, કસ્ટમ્સ, આવક ગુપ્તચર [અથવા અર્ધલશ્કરી દળો અથવા સશસ્ત્ર દળો સહિત કેન્દ્રીય સરકારના અન્ય કોઈપણ વિભાગ] ના કોઈપણ અધિકારીને અથવા આવા અધિકારીઓના કોઈપણ વર્ગને, આ અધિનિયમ હેઠળના ગુનાઓની તપાસ માટે પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારીની સત્તાઓ સોંપી શકે છે.

(૨) રાજ્ય સરકાર સત્તાવાર ગેઝેટમાં પ્રકાશિત કરાયેલ જાહેરનામું દ્વારા, ઔષધ નિયંત્રણ, મહેસૂલ અથવા આબકારી [અથવા અન્ય કોઈ વિભાગ]ના કોઈપણ અધિકારીને અથવા આવા અધિકારીઓના કોઈ વર્ગને, આ અધિનિયમ હેઠળના ગુનાઓની તપાસ માટે પોલીસ સ્ટેશનના ઇન્ચાર્જ અધિકારીની સત્તાઓ સોંપી શકે છે.

૩૨. ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ દર્શાવે છે કે કેન્દ્રીય સરકાર રાજ્ય સરકાર સાથે પરામર્શ કરીને કેન્દ્રીય આબકારી, નાર્કોટિક્સ, કસ્ટમ્સ, રેવન્યુ ઇન્ટેલિજન્સ

અથવા કેન્દ્રીય સરકારના અન્ય કોઈ વિભાગના કોઈ અધિકારીને, એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમ હેઠળના ગુનાઓની તપાસ માટે પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારીની સત્તા સોંપી શકે છે. તેથી, આ અધિનિયમ હેઠળના ગુનાઓની તપાસના હેતુસર, જેને આવી સત્તાઓ સોંપવામાં આવી હોય તે અધિકારીએ પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારી તરીકે કાર્ય કરવાનું રહે છે, અને પરિણામે, નિર્દિષ્ટ દરજ્જાનો જે અધિકારી પોલીસ સ્ટેશનમાં હાજર હોય અથવા તેના પછીનો પરંતુ નિર્દિષ્ટ દરજ્જાનો અધિકારી તે અર્થમાં આવરી લેવાય છે. એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૩ની ભાષા, ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૨(ઓ) જેવી સમાન કહી શકાય, જેમાં પણ પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારીની વ્યાખ્યા આપવામાં આવી છે. એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૧ નીચે મુજબ છે:

૫૧. વોરંટ, ધરપકડ, શોધખોળ અને જપ્તી પર ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ ની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે.– આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ સાથે જ્યાં સુધી અસંગત ન હોય ત્યાં સુધી, આ અધિનિયમ હેઠળ જારી કરવામાં આવેલા તમામ વોરંટ અને કરવામાં આવેલી ધરપકડો, શોધખોળો અને જપ્તીઓ પર ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ (૧૯૭૪ નો ૨) ની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે.

૩૩. ઉપરોક્તથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે અધિનિયમની જોગવાઈઓ સાથે અસંગત ન હોય ત્યાં સુધી, અધિનિયમ હેઠળ જારી કરવામાં આવેલા તમામ વોરંટ, કરવામાં આવેલી ધરપકડ, શોધ અને જપ્તી માટે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે. એવું કહી શકાય કે આવા હેતુ માટે અધિનિયમ હેઠળ વિશિષ્ટ જોગવાઈ ન હોય ત્યાં સુધી ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે. જો કલમ ૨(ઓ) ની ભાષાને અધિનિયમની કલમ ૫૭ તથા અધિનિયમની કલમ ૫૧ ની જોગવાઈઓ સાથે વાંચવામાં આવે, તો એવું કહી શકાય કે વોરંટ જારી કરવાની અને ધરપકડ કરવાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે, કેન્દ્રીય સરકારનો તે અધિકારી, જેને પોલીસ સ્ટેશનની સત્તાઓ સોંપવામાં આવી હોય, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા હેઠળ પોલીસ અધિકારી તરીકે કાર્ય કરી શકે; અલબત્ત, તે વોરંટ, ધરપકડ, શોધ અને જપ્તી સુધી મર્યાદિત છે. પ્રાસંગિક પાસું ધરપકડ છે. રજૂઆત અને રિમાન્ડના હેતુસર પણ ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે. તેથી, જો પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૬ હેઠળ પોલીસ કસ્ટડીમાં કરવામાં આવેલ કબૂલાતને સાબિત કરવા અંગે પ્રતિબંધ લાગુ પડે છે, તો પોલીસ સ્ટેશનના ઇન્ચાર્જ તરીકેની સત્તાઓ સોંપવામાં આવેલા એવા અધિકારીની કસ્ટડીમાં રહેલી વખતે કલમ ૬૭ હેઠળ કરવામાં આવેલ નિવેદનનો પાસો વિચારણા માટે લેવો આવશ્યક બને છે, અને પરિણામે, પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૬ હેઠળ લાગુ પડતો પ્રતિબંધ લાગુ પડશે કે નહીં તે પણ, ધરપકડ બાદ કસ્ટડીમાં રહેલા આરોપી દ્વારા એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની

કલમ ૬૭ હેઠળ કરવામાં આવેલા નિવેદનોની વિચારણા માટે ધ્યાનમાં લેવા યોગ્ય પાસું બનશે.

૩૪. આ તબક્કે, અમે રાજુ પ્રેમજી વિ. કસ્ટમ્સ, એન.ઈ.આર., શિલોંગ યુનિટના મેટરમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો, જે (૨૦૦૯)૧૬ એસ.સી.સી. ૪૯૬ માં અહેવાલિત છે, અને ખાસ કરીને પરા–૨૬ માં કરાયેલ નોંધનો, સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ, જેમાં આ મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું;

૨૬. કોઈપણ સંજોગોમાં, જો તેઓ પોલીસ અધિકારીઓ તેમજ કસ્ટમ્સ અધિકારીઓની કસ્ટડીમાં હતા, તો યદ્દિપ તેઓ શબ્દના કડક અર્થમાં આરોપી ન હતા, તેમ છતાં તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલ કોઈપણ કબૂલાત પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૨૬ મુજબ ગ્રાહ્ય ગણાશે નહીં.

૩૫. જોકે, એન.સી.બી./મૂળ ફરિયાદી તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી કે.ટી. દવે એ (૧૯૯૦) ૨ એસ.સી.સી. ૪૦૯ માં અહેવાલિત રાજકુમાર કરવલ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્યના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય ઉપર દ્દઢપણે અવલંબન મૂક્યું છે, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતને આ સમાન પ્રશ્ન પર વિચારવાનો અવસર આવ્યો હતો કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમ હેઠળ કાર્યરત અને એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૩ હેઠળ સત્તાઓથી સજ્જ અધિકારીને પુરાવા અધિર્નિયમની કલમ ૨૫ ના અથ માં પોલીસ અધિકારી ગણાવી શકાય કે નહીં, અને સર્વોચ્ચ અદાલતે નિરીક્ષણ કર્યું હતું તથા સંબંધિત

ચર્ચા ફકરા–૨૨ અને ૨૩ માં ઉપલબ્ધ છે, સરળ સંદર્ભ માટે, નીચે મુજબ વાંચે છે:

"૨૨. અધિનિયમ હેઠળના ગુનાઓ માટેની તપાસ તેવા અધિકારીઓને સોંપવામાં આવી છે, જેઓમાં સંબંધિત સરકાર દ્વારા અધિનિયમની કલમ ૫૩ હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડી પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારીની સત્તાઓ નિહિત કરવામાં આવી છે. આ રીતે, અધિનિયમ હેઠળના ગુનાઓના આચરણની તપાસ કરવા માટે વિશેષ તપાસ એજન્સીની રચના કરવામાં આવી છે. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે અધિનિયમ નવા ગુનાઓની રચના કરે છે, કેટલાક વિભાગોના અધિકારીઓને ધરપકડ, શોધખોળ અને જપ્તી કરવાની સત્તા આપે છે, તે માટેની પ્રક્રિયાની રૂપરેખા દર્શાવે છે, આ ગુનાઓની તપાસ માટે વિશેષ યાંત્રિક વ્યવસ્થા પૂરી પાડે છે અને સંહિતામાં સમાવિષ્ટ કોઈ પણ બાબત હોવા છતાં, અધિનિયમ હેઠળના ગુનાઓની સુનાવણી માટે વિશેષ અદાલતોની રચનાનો ઉપબંધ કરે છે. પરંતુ, અપીલકર્તાઓ તરફથી વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી કે અધિનિયમની કલમ ૫૩ હેઠળ તપાસ કરવાની સત્તા ધરાવતા અધિકારીઓએ અનિવાર્ય રીતે સંહિતાના અધ્યાય ૧૨ હેઠળની તપાસની પ્રક્રિયાનું પાલન કરવું જ પડે, કારણ કે અધિનિયમ તપાસ માટે પોતાની સ્વતંત્ર પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરતું નથી. અધિનિયમની કલમ ૫૧ના બળે, સંહિતાની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે, કારણ કે અધિનિયમમાં એવી કોઈ જોગવાઈ નથી જે સંહિતાની જોગવાઈઓના વિરુદ્ધ જાય. એવું કહેવામાં આવ્યું કે 'તપાસ' શબ્દની વ્યાખ્યા અધિનિયમમાં કરવામાં

આવી નથી, તેથી અધિનિયમની કલમ ૨(૨૯)ને ધ્યાનમાં રાખીને સંહિતાની કલમ ૨(એચ)માં મળતી તેની વ્યાખ્યા લાગુ કરવી જોઈએ, કારણ કે તે સ્પષ્ટ શબ્દોમાં કહે છે કે અધિનિયમમાં વપરાયેલા પરંતુ વ્યાખ્યાયિત ન કરાયેલા શબ્દો અને અભિવ્યક્તિઓને, જો સંહિતામાં વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યા હોય, તો તેમને ત્યાં અપાયેલ અર્થ જ અપાશે. સંહિતાની કલમ ૨(એચ), જે સમાવેશાત્મક વ્યાખ્યા દ્વારા 'તપાસ'ની વ્યાખ્યા આપે છે, તેનો અર્થ એ થાય છે કે પુરાવા એકત્રિત કરવા માટે પોલીસ અધિકારી દ્વારા અથવા આ હેતુસર મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા અધિકૃત કરાયેલ કોઈ પણ વ્યક્તિ દ્વારા સંહિતા હેઠળ હાથ ધરવામાં આવતી તમામ કાર્યવાહી. સંહિતાની કલમ ૪(૨) હેઠળ, અન્ય કોઈપણ કાયદા હેઠળના તમામ ગુનાઓની તપાસ, પૂછપરછ, સુનાવણી અને અન્ય રીતે વ્યવહાર સંહિતામાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ મુજબ થવો જોઈએ. તેમ છતાં, કલમ ૫ અનુસાર, અન્યથા જોગવાઈ કરવામાં આવી ન હોય તો, સંહિતામાં સમાવિષ્ટ કોઈ પણ બાબત હાલ અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવેલ કોઈ વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદા અથવા કોઈ વિશેષ અધિકારક્ષેત્ર અથવા સત્તા, અથવા નિર્ધારિત કરવામાં આવેલ કોઈ વિશેષ પ્રક્રિયા, પર અસર કરશે નહીં. તપાસ કરવાની સત્તા સંહિતાના અધ્યાય ૧૨માં મળે છે, જે કલમ ૧૫૪થી શરૂ થાય છે અને કલમ ૧૭૬ પર સમાપ્ત થાય છે. આ અધ્યાયની યોજના એવી છે કે, સંજ્ઞેય ગુનાના સંબંધમાં, પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારીને લેખિત અથવા મૌખિક માહિતી પ્રાપ્ત થાય ત્યારે કાયદાકીય

પ્રક્રિયા ગતિમાં મૂકી શકાય છે. આવી માહિતી પ્રાપ્ત થઈ અને નોંધાઈ ગયા પછી, કલમ ૧૫૬ પોલીસ સ્ટેશનના કોઈ પણ પ્રભારી અધિકારીને મેજિસ્ટ્રેટના કોઈ પણ હુકમ વિના તેની તપાસ કરવાની સત્તા આપે છે. આ રીતે આરંભાયેલી તપાસ, બિનજરૂરી વિલંબ વિના, નિર્ધારિત સ્વરૂપમાં સંહિતાની કલમ ૧૭૩ હેઠળ સંબંધિત મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ અહેવાલ રજૂ કરીને પૂર્ણ થવી જોઈએ. અધ્યાય ૧૨ હેઠળ તપાસ કરવાની સત્તા જેમને સોંપવામાં આવી છે, તે કોઈ પણ વ્યક્તિને, તેને જે નામે ઓળખવામાં આવે તે છતાં, પોલીસ અધિકારી કહી શકાય. નામકરણ મહત્ત્વનું નથી; તે જે સત્તાનો ઉપયોગ કરે છે તેની સામગ્રી જ નિર્ધારક પરિબળ છે. પોલીસ સત્તાનું મહત્વનું લક્ષણ માત્ર સંજ્ઞેય ગુનાના આચરણની તપાસ કરવાની સત્તા જ નહીં, પરંતુ સંહિતાની કલમ ૧૭૩ હેઠળ અહેવાલ અથવા ચાર્જશીટ દાખલ કરીને ગુનેગાર સામે કાર્યવાહી ચલાવવાની સત્તા પણ છે. એ કારણે જ આ અદાલતે બદકુ જોતી સાવંત (એ.આઈ.આર. ૧૯૬૬ એસ.સી. ૧૭૪૬) ના નિર્ણય પછીથી આ અનુપાત સ્વીકાર્યો છે કે, જ્યાં સુધી કોઈ અધિકારીને કોઈ વિશેષ કાયદા હેઠળ સંહિતા મુજબની તપાસની સત્તાઓ, જેમાં કલમ ૧૭૩ હેઠળ અહેવાલ રજૂ કરવાની સત્તાનો પણ સમાવેશ થાય છે, એનાયત કરવામાં આવી ન હોય, ત્યાં સુધી તેને પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૫ હેઠળ 'પોલીસ અધિકારી' તરીકે વર્ણવી શકાય નહીં. જોકે, અપીલકર્તાઓના વકીલે દલીલ કરી કે, કારણ કે અધિનિયમ તપાસ માટેની પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરતું નથી, તેથી અધિનિયમની કલમ ૫૩ હેઠળ સત્તાપ્રદાન

કરાયેલા અધિકારીઓએ અનિવાર્ય રીતે સંહિતાના અધ્યાય ૧૨ હેઠળની પ્રક્રિયાનો આશરો લેવો જ પડે, જેના કારણે તેમને તપાસ પૂર્ણ કરીને સંહિતાની કલમ ૧૭૩ હેઠળ અહેવાલ રજૂ કરવો આવશ્યક બને. પ્રથમ દ્રષ્ટિએ આ રજૂઆત આકર્ષક જણાતી હોવા છતાં, નજીકથી તપાસમાં તે ટકી શકતી નથી. પ્રથમ તો, અગાઉ દર્શાવ્યા મુજબ, અધિનિયમની જોગવાઈઓમાં એવું કંઈ નથી જે દર્શાવે કે વિધાનમંડળે અધિનિયમની કલમ ૫૩ હેઠળ નિયુક્ત અધિકારીઓમાં અધ્યાય ૧૨ની તમામ સત્તાઓ, જેમાં સંહિતાની કલમ ૧૭૩ હેઠળ અહેવાલ રજૂ કરવાની સત્તાનો સમાવેશ થાય છે, નિહિત કરવાની ઇચ્છા રાખી હતી. પરંતુ, અધિનિયમની કલમ ૩૬એની ઉપકલમ (૧) દ્વારા આ મુદ્દો શંકાથી સંપૂર્ણપણે પર થઈ જાય છે; તે એક અવિરોધ ઉપવાક્યથી શરૂ થાય છે — સંહિતામાં સમાવિષ્ટ કોઈ પણ બાબત હોવા છતાં — અને પછી ખંડ (ડી)માં નીચે મુજબ કહે છે:

૩૬–એ(ડી): સ્પેશ્યલ કોર્ટ આ અધિનિયમ હેઠળનો ગુનો બને તેવા તથ્યો અંગેના પોલીસ અહેવાલના અવલોકન પર અથવા આ હેતુ માટે કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા અધિકૃત કરવામાં આવેલા અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલી ફરિયાદ પર, આરોપીને વિચારણાર્થે તેની સમક્ષ સોંપવામાં આવ્યા વિના, તે ગુનાનો સંજ્ઞાન લઈ શકે છે.

આ કલમથી સ્પષ્ટ થાય છે કે જો તપાસ પોલીસ દ્વારા કરવામાં આવે, તો તેનો અંત પોલીસ અહેવાલમાં આવશે; પરંતુ જો તપાસ ડી.આર.આઈ. સહિત અન્ય કોઈ વિભાગના અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવે, તો સંબંધિત સરકારના આવા અધિકૃત અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલી ઔપચારિક ફરિયાદના આધારે સ્પેશ્યલ કોર્ટ ગુનાનો સંજ્ઞાન લેશે. કહેવાની જરૂર નથી કે આવી ફરિયાદ સંહિતાની કલમ ૧૯૦ હેઠળ જ હોવી આવશ્યક રહેશે. અમારી દ્રષ્ટિએ, આ કલમ મુદ્દાને નિશ્ચિત રીતે નક્કી કરે છે. તેથી, અમે આ દલીલ નામંજૂર કરવી જ રહી કે અધિનિયમની કલમ ૫૩ હેઠળ નિમણૂક કરાયેલ અધિકારી, જે પોલીસ અધિકારી ન હોય, તેને સંહિતાના ભાગ ૧૨ હેઠળની 'બધી' સત્તાઓ, જેમાં સંહિતાની કલમ ૧૭૩ હેઠળ અહેવાલ અથવા ચાર્જશીટ રજૂ કરવાની સત્તા પણ સમાવેશ થાય છે, વાપરવાનો અધિકાર છે. આવું હોઈ, આ કેસ બડકુ જોતી સાવંત તથા અગાઉ ઉલ્લેખિત અનુવર્તી નિર્ણયોમાં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતને સંતોષતો નથી.

૨૩. ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં, અમારી એવી અભિપ્રાય છે કે દિલ્હી હાઇકોર્ટે પડકારાયેલ ચુકાદામાં અપનાવેલો અભિપ્રાય, જે મહેશ વિ. યુનિયન ઑફ ઇન્ડિયા, (૧૯૮૮) ૧ એફ.એ.સી. ૩૩૯: (૧૯૮૮ ઑલ એલ.જે. ૪૧૧), મેટરમાં અલાહાબાદ હાઇકોર્ટે અપનાવેલા અભિપ્રાય તથા મંગલ સિંહ વિ. સ્ટેટ ઑફ ગુજરાત, (૧૯૮૮) ૨ એફ.એ.સી. ૧૭૩: (૧૯૮૯ ક્રિ એલ.જે. ૪૬૦), મેટરમાં ગુજરાત હાઇકોર્ટે અપનાવેલા અભિપ્રાય સાથે સુસંગત છે, તે નિર્વિવાદ

છે અને તેને યથાવત્ રાખવો જોઈએ. તેથી, અપીલ તેમજ સ્પેશ્યલ લિવ પિટિશનમાં અમને કોઈ સાર જણાતો નથી અને આથી અમે તે બંનેને ફગાવી દઈએ છીએ."

૩૬. ફરીથી આ પ્રશ્ન કન્હૈયાલાલ વિ. યુનિયન ઑફ ઈન્ડિયા, જેનો અહેવાલ (૨૦૦૮)૪ એસ.સી.સી. ૬૬૮ માં પ્રકાશિત થયો છે, તે મેટરમાં સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે આવ્યો હતો અને સર્વોચ્ચ અદાલતે ફકરા–૪૧ થી ૪૫ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"૪૧. એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ અને કસ્ટમ્સ અધિનિયમની કલમો ૧૦૭ અને ૧૦૮ તેમજ મોટા પ્રમાણમાં પ્રિવેન્શન ઑફ ટેરરિઝમ અધિનિયમ, ૨૦૦૨ ની કલમ ૩૨ અને ટેરરિસ્ટ એન્ડ ડિસ્રપ્ટિવ એક્ટિવિટીઝ (પ્રિવેન્શન) અધિનિયમ, ૧૯૮૭ ની કલમ ૧૫ ની જોગવાઈઓ વચ્ચે તુલના આંકી શકાય છે. આ તમામ વિશેષ અધિનિયમો છે, જે વિશેષ પરિસ્થિતિઓ અને સંજોગોનો સામનો કરવા માટે ઘડવામાં આવ્યા છે. પ્રિવેન્શન ઑફ ટેરરિઝમ અધિનિયમ, ૨૦૦૨ અને ટાડા અધિનિયમ, ૧૯૮૭ ની જોગવાઈઓ ઘણી વધુ કડક છે અને પોલીસ અધિકારી સમક્ષ કરવામાં આવેલી કબૂલાત અંગે પુરાવા અધિનિયમની કલમો ૨૪ થી ૨૭ ની જોગવાઈઓને પોતાના કાર્યક્ષેત્રમાંથી બહાર કરે છે, જ્યારે કસ્ટમ્સ અધિનિયમ તથા એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમ હેઠળ તપાસ દરમિયાન કરવામાં આવેલા નિવેદનો સંબંધિત જોગવાઈઓ ઓછી

કડક છે અને તેમાં પુરાવા અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ રહે છે. આ બંને ઉત્તરવર્તી અધિનિયમોના મેટરમાં શરૂઆતમાં તપાસનું પરિકલ્પન કરવામાં આવ્યું છે, જેમાં કોઈ વ્યક્તિને તપાસ સંબંધિત એવી કોઈપણ માહિતી આપવા માટે બોલાવવામાં આવી શકે છે કે અધિનિયમની જોગવાઈઓ અથવા તેના હેઠળ બનાવવામાં આવેલા કોઈ નિયમ અથવા હુકમનો ભંગ થયો છે કે નહીં. તે તબક્કે સંબંધિત વ્યક્તિ આરોપી નથી, ભલે તેને કસ્ટડીમાં હોવાનું કહેવાય. પરંતુ તેના દ્વારા આપવામાં આવેલા નિવેદનોના આધારે તેને અનુગામી તબક્કે આરોપી બનાવવામાં આવી શકે છે. મહત્વની બાબત એ છે કે સંબંધિત વ્યક્તિ દ્વારા કરાયેલું નિવેદન તેની ધરપકડ પહેલાં તપાસ દરમિયાન કરવામાં આવ્યું હતું કે પછી, જ્યારે તેના સામે ઔપચારિક રીતે ગુનો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને તે સંબંધે તેને આરોપી બનાવવામાં આવ્યો હતો. જ્યાં સુધી આવું નિવેદન આરોપી દ્વારા તે સમયે કરવામાં આવ્યું હોય જ્યારે તે ધરપકડ હેઠળ ન હતો, ત્યાં સુધી પુરાવા અધિનિયમની કલમો ૨૪ થી ૨૭ હેઠળનો પ્રતિબંધ લાગુ નહીં પડે અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૦(૩) ની જોગવાઈઓ પણ આકર્ષિત નહીં થાય. કોઈ વ્યક્તિને આરોપીની સ્થિતિમાં મુકવામાં આવે ત્યાર પછી જ ઉપરોક્ત જોગવાઈ હેઠળ લાદવામાં આવેલ પ્રતિબંધ અમલમાં આવશે.

૪૨. અવશ્ય, આ અદાલતે પોન અદિથનના કેસમાં (ઉપરોક્ત) એવું પણ ઠરાવ્યું છે કે, ભલે કોઈ વ્યક્તિને ધરપકડ હેઠળ મુકવામાં આવ્યો હોય અને ત્યારબાદ તે એવો નિવેદન કરે જે તેને પોતાને દોષારોપિત કરતું હોય, તો પણ

બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૦(૩) હેઠળનો પ્રતિબંધ તેની વિરુદ્ધ અમલમાં આવશે નહીં, જો આવું નિવેદન સ્વૈચ્છિક રીતે અને કોઈ ધમકી અથવા બળજબરી વિના આપવામાં આવ્યું હોય અને જો તે સમર્થક પુરાવાથી સમર્થિત હોય.

૪૩. આ અપીલના નિરાકરણમાં સંકળાયેલ કાનૂનનો વિચાર આ અદાલતે ઈ.સ. ૧૯૬૩ જેટલા પ્રાચીન સમયથી પ્યારે લાલ ભાર્ગવના કેસમાં (ઉપરોક્ત) કર્યો છે. એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ તથા અન્ય ફોજદારી અધિનિયમો, જેમ કે કસ્ટમ્સ અધિનિયમ, ૧૯૬૨, ની જોગવાઈઓ હેઠળ કરવામાં આવેલી કબૂલાતોને લઈને સતત સ્વીકારવામાં આવેલ અભિપ્રાય એવો રહ્યો છે કે એવા નિવેદનોને પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ ના હેતુસર કબૂલાત તરીકે ગણવામાં આવી શકે, પરંતુ એ સાવચેતી સાથે કે અદાલતે પોતાને સંતોષ કરવો જોઈએ કે આવા નિવેદનો સ્વૈચ્છિક રીતે કરવામાં આવ્યા હતા અને તે સમયે આવા નિવેદન કરનાર વ્યક્તિને કથિત ગુનાની સંદર્ભમાં આરોપી બનાવવામાં આવ્યો ન હતો.

૪૪. ઉપરોક્ત ઉપરાંત, રાજ કુમાર કરવાલ વિ. યુનિયન ઑફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, (૧૯૯૦) ૨ એસ.સી.સી. ૪૦૯ ના કેસમાં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમ, ૧૯૮૫ ની કલમ ૫૩ હેઠળ પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારીની સત્તાઓથી સશક્ત બનાવાયેલા રેવન્યૂ ઇન્ટેલિજન્સ વિભાગના અધિકારીઓ, પુરાવા અધિર્નિયમની કલમ ૨૫ ના અથ માં "પોલીસ

અધિકારી" નથી. તેથી, આવા અધિકારી દ્વારા અધિનિયમ હેઠળના ગુનામાં આરોપિત વ્યક્તિની તપાસ દરમિયાન નોંધવામાં આવેલ કબૂલાતનું નિવેદન તેના વિરુદ્ધ પુરાવા તરીકે ગ્રાહ્ય છે. તેમ પણ ઠરાવાયું હતું કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમ હેઠળ અધિકારીઓને ધરપકડ, શોધ અને જપ્તી સંબંધે અપાયેલી સત્તાઓ, કસ્ટમ્સ અધિનિયમ હેઠળ અધિકારીઓને સોંપવામાં આવેલી સત્તાઓ સમાન હતી. એવું કંઈ નવું રજૂ કરવામાં આવ્યું નથી કે જેના કારણે અમે ભિન્ન અભિપ્રાય ધારણ કરીએ.

૪૫. એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ની જોગવાઈઓ તથા રાજ કુમાર કરવાલ કેસમાં (ઉપરોક્ત) આ અદાલતે વ્યક્ત કરેલા, અને જેના સાથે અમે સંમત છીએ, તે મતને ધ્યાનમાં લેતાં કે ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૫૩ હેઠળ પોલીસ સ્ટેશનના ઇન્ચાર્જ અધિકારીની સત્તાઓથી સશક્ત અધિકારી, પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૫ના અર્થમાં "પોલીસ અધિકારી" નથી, તે સ્પષ્ટ છે કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ કરવામાં આવેલ નિવેદન, સંહિતાની કલમ ૧૬૧ હેઠળ કરવામાં આવેલ નિવેદન સમાન નથી, જો સુધી તે ધમકી અથવા બળજબરી હેઠળ કરવામાં આવેલ ન હોય. આ જ તે મહત્ત્વનો તફાવત છે, જે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ કરવામાં આવેલ નિવેદનને તે આપનાર વ્યક્તિ વિરુદ્ધ કબૂલાત તરીકે ઉપયોગમાં લેવા દે છે અને તેને પુરાવા અધિનિયમની કલમો ૨૪ થી ૨૭ના અમલક્ષેત્રમાંથી બહાર રાખે છે."

૩૭. તેથી, ઉપરોક્ત સર્વોચ્ચ અદાલતના બે નિર્ણયો, એટલે કે રાજકુમાર કરવાલ વિ. યુનિયન ઑફ ઈન્ડિયા અને કન્હૈયાલાલ વિ. યુનિયન ઑફ ઈન્ડિયા (સુપ્રા) ના પ્રકાશમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે એન.ડી.પી.એસ.ના અધિકારીઓને ભલે પોલીસ સ્ટેશનની સત્તાઓ સોંપવામાં આવી હોય, છતાં પુરાવા અધિર્નિયમની કલમ ૨૫ ના અથ માં તેઓ પોલીસ અધિકારીઓ નથી. તેથી, પુરાવા અધિનિયમ હેઠળ, ખાસ કરીને પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૬ હેઠળ આપવામાં આવેલ સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ, એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ કરાયેલા નિવેદનને સાબિત કરવા માટે કાર્યરત નહીં થાય અને વિચારણા માટે લેવા યોગ્ય એકમાત્ર પાસું એ છે કે આવું નિવેદન સ્વૈચ્છિક રીતે કરવામાં આવ્યું હતું કે નહીં. ઉપરોક્ત સર્વોચ્ચ અદાલતના બે નિર્ણયો, એટલે કે રાજકુમાર કરવાલ વિ. યુનિયન ઑફ ઈન્ડિયા અને કન્હૈયાલાલ વિ. યુનિયન ઑફ ઈન્ડિયા (સુપ્રા) ના પ્રકાશમાં, અમને એવું જણાય છે કે આ અદાલત માટે એવો ભિન્ન દષ્ટિકોણ સ્વીકારવો શક્ય નથી કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૩ હેઠળ પોલીસ સ્ટેશનની સત્તાઓથી સજ્જ અને એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમ હેઠળ કાર્યરત અધિકારીઓને પોલીસ અધિકારીઓ તરીકે ગણાવી શકાય, જેથી સંબંધિત આરોપીઓને અટકાયત હેઠળ રાખ્યા પછી, તેમની કસ્ટડી દરમિયાન એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધાયેલા નિવેદનના વિચાર માટે પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૬ નો પ્રતિબંધ લાગુ કરી શકાય. તેનું પરિણામ એ થાય છે કે અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ કરવામાં

આવેલ નિવેદન, અટકાયત પહેલાં કરવામાં આવ્યું હોય કે અટકાયત પછી, કેસની વિચારણા માટે કોઈ ફરક પેદા કરતું નથી, કારણ કે નિવેદનોની સ્વૈચ્છિકતાના પાસાઓ અથવા એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૮ મુજબ દબાણ હેઠળ કરવામાં આવેલા નિવેદનો અંગેનો પ્રતિબંધ, અટકાયત પહેલાં કસ્ટડીની બહાર કરવામાં આવેલા હોય કે અટકાયત પછી કસ્ટડી દરમિયાન કરવામાં આવેલા હોય, તેવા તમામ નિવેદનો પર સમાન રીતે લાગુ પડે છે.

૩૮. વર્તમાન કેસના તથ્યોને હવે અભિલેખ પરના પુરાવા સાથે વિચારવામાં આવે તો તે દર્શાવે છે કે દરેક નિવેદનમાં સંબંધિત વ્યક્તિ દ્વારા એવું ઉલ્લેખિત કરવામાં આવ્યું છે કે તેના દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી માહિતી તેનો વિરુદ્ધ ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે, જેના અંગે સંબંધિત આરોપીએ કોઈ વાંધો ઉઠાવ્યો નથી. સંબંધિત નિવેદનો નોંધનાર અધિકારીઓની જરખી પૂછપરછમાં એવું દર્શાવતું કંઈ બહાર આવ્યું નથી કે નિવેદનો દબાણ હેઠળ કરવામાં આવ્યા હતા અથવા સંબંધિત આરોપીઓને નિવેદનો આપવા માટે મજબૂર કરવામાં આવ્યા હતા જેથી તે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૮ની શ્રેણીમાં આવે. ધરપકડ પછી મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજુ કરવામાં આવ્યા ત્યારે કોઈ બળ પ્રયોગ કરવામાં આવ્યો હતો અથવા કોઈ દબાણ કરવામાં આવ્યું હતું તેવી કોઈ ફરિયાદ કોઈપણ આરોપી દ્વારા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ કરવામાં આવી નથી. સંબંધિત આરોપીઓ દ્વારા નિવેદનોનું પાછું ખેંચાણ તાત્કાલિક નથી પરંતુ લાંબા સમય

બાદ કરવામાં આવ્યું છે, અને તેથી, આ પરિસ્થિતિઓમાં, અમને એવો નિષ્કર્ષ થાય છે કે આરોપીઓ તરફથી વિંદ્વાન વકીલો દ્વારા ઉઠાવવામા આવેલ આ દલીલ સ્વીકારવી શક્ય નથી કે નિવેદનો દબાણ હેઠળ કરવામાં આવ્યા હતા જેથી તે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૮ના કાર્યક્ષેત્રમાં આવે અને તેમને અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળના નિવેદનો તરીકે ગણાવી શકાય નહીં.

૩૯. તેથી, અમે માનીએ છીએ કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈપણ નિવેદન સંબંધિત આરોપીના દોષને શોધી કાઢવાના હેતુસર ધ્યાનમાં લેવાય જ નહીં, એવી અપીલકર્તા તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલોની દલીલ અમે સ્વીકારી શકતા નથી.

૪૦. અમારી દૃષ્ટિએ, સંબંધિત આરોપીઓના આ રીતે નોંધાયેલા નિવેદનો, અર્થાત્ આંક ૧૫૨, ૧૬૪, ૭૫, ૭૬, ૬૧, ૧૫૦, ૧૪૯, ૧૬૫, ૧૦૯, ૧૧૦, ૧૧૧ અને ૧૧૨, જો શોધ અને જપ્તી અંગે નોંધાયેલ અન્ય પુરાવા, વિશાળ માત્રામાં મળેલ ચરસના દ્રવ્ય અને વેચાણ બદલ મળનારી રકમ, એફ.એસ.એલ. અહેવાલ સાથે વિચારવામાં આવે, તો તે દર્શાવે છે કે ફરિયાદ પક્ષે તમામ આરોપીઓ વિરુદ્ધ આક્ષેપિત ગુનાઓ બાબતે, એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૩૧ અને ૩૧એને બાદ કરતાં, જે અંગે અલગ ચર્ચા કરવામાં આવશે, પોતાનો કેસ સાબિત કરવામાં સફળતા મેળવી છે; અને તેથી, એન.સી.બી. દ્વારા ઇન્ટેલિજન્સ ઓફિસર શ્રી સહજાનંદ સમક્ષ અધિનિયમની

કલમ ૬૭ હેઠળ તા. ૧૮.૯.૨૦૦૩ના રોજ એ–૧ દ્વારા આપવામાં આવેલ નિવેદન આંકિત કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં, તેનાથી એ–૧નો દોષ ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા સાબિત કરવાનો પ્રશ્ન જેટલો સંબંધિત છે, તેમાં વિશેષ ફરક પડતો નથી.

૪૧. એ–૩ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી માપારાએ રજૂ કર્યું કે એ–૩ પાસેથી કંઈપણ મળ્યું નહોતું અને ફરિયાદ પક્ષ તથા તેના સાક્ષીઓ દ્વારા શોધ અને જપ્તીની જે રીતે વાત વર્ણવવામાં આવી છે તે અવિશ્વસનીય અને અસલી નથી. એ–૩ તરફથી વિદ્વાન વકીલની રજૂઆત મુજબ, શોધખોળના આધારે થયેલી કથિત મળતર પણ ખોટી અને બનાવટી કહી શકાય, અને તેથી તે પુરાવાને ફગાવી દેવામાં આવે તથા એ–૩ ને તેનો લાભ આપવામાં આવે, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી.

૪૨. ઉક્ત દલીલના પરીક્ષણથી સ્પષ્ટ થાય છે કે આ એવો મામલો નથી જેમાં એ–૩ પાસેથી કશું જ મળ્યું નથી, તેમજ એવું પણ કહી શકાય તેમ નથી કે એ–૩એ ચરસના વેચાણ અને વેચાણની આવકની વસૂલાતમાં કોઈ ભૂમિકા ભજવી નથી. અગાઉ નોંધ્યું છે તે મુજબ, ફરિયાદ પક્ષનો કેસ એ–૩ના નોંધાયેલા નિવેદન આંક ૬૧ અને આંક ૧૫૦ને ધ્યાનમાં રાખીને વિચારવાનો છે; તેથી, શોધખોળ બનાવટી છે અથવા ફરિયાદ પક્ષનો કેસ અવિશ્વસનીય અને અસલી નથી એવી, રજૂ કરવામાં આવેલ દલીલ અમે સ્વીકારી શકતા નથી. તેથી, ઉક્ત દલીલ નિરર્થક છે.

૪૩. અ–૪ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મિહિર પાઠકે દલીલ કરી હતી કે અ–૪ એક મજૂર હતો અને તેની નબળી આર્થિક સ્થિતિને કારણે અ–૧ દ્વારા તેનો શોષણ કરવામાં આવતો હતો અને તેને અ–૧ તેમજ અ–૩ અને અ–૨ ને સહાય કરવા માટે મજબૂર કરવામાં આવતો હતો. રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે અ–૪ ની જાણપૂર્વકની કબજામાંથી કશું જ મળ્યું નહોતું અને ચરસના ધંધામાં લેવડદેવડ કરવાની અ–૪ તરફથી કોઈ મન્સા પણ નહોતી, અને તેથી રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે આ પરિસ્થિતિઓમાં ફરિયાદ પક્ષની વાર્તા શંકાસ્પદ બને છે અને પુરાવાની વિશ્વસનીયતા અંગે પણ શંકા ઊભી થાય છે, અને તેથી અ–૪ ને લાભ આપવામાં આવે. આ એવો મામલો નથી જેમાં અ–૪ એ નિર્દોષ રીતે અથવા સદ્ભાવથી માત્ર મજૂર તરીકે અ–૧ ના કહેવા પર થેલો લઈ જવા અથવા માલસામાન વહન કરવા જેટલી જ ભૂમિકા ભજવી હોય. આ પાસું વધુમાં અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ શ્રી સર્વૈયા દ્વારા અ–૪ નું નોંધાયેલ નિવેદન, આંક ૧૪૯, સાથે ધ્યાનમાં લેવાનું છે. એ સાચું છે કે અ–૪ એ પોતાના વિષે જણાવ્યું હતું કે તેની આર્થિક સ્થિતિ અત્યંત નબળી હતી અને એવું અનુમાન થઈ શકે કે નબળી આર્થિક સ્થિતિને કારણે અ–૧ એ અ–૪ નો શોષણ કર્યો હતો, પરંતુ હકીકત એ છે કે અ–૪ ને જાણપૂર્વકની જાણ હતી કે તે પદાર્થ ચરસ હતો, જેને તેણે અગાઉ પણ વહન કર્યો હતો અને ૧૭.૯.૨૦૦૩ ના રોજ પણ વહન કર્યો હતો; તેથી, અમારા મત મુજબ, દોષ સાબિત કરવા માટે આવા પાસાનું બહુ મહત્વ રહેતું નથી, પરંતુ અ–૪ પર લાદવાની સજાની માત્રા નક્કી

કરવા માટે તેનું મહત્વ હોઈ શકે. તેથી, અમે માનીએ છીએ કે એવો આ કેસ નથી જેમાં ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાને ધ્યાનમાં લેવાય તો અ-૪ નિર્દોષ છૂટકારો મેળવવા હકદાર બને, તેમજ એવું પણ કહી શકાય નહીં કે ફરિયાદ પક્ષ કથિત ગુનાના અમલમાં અ-૪ ની સંડોવણી અંગેનો કેસ વાજબી શંકાથી પરે સાબિત કરવામાં અસમર્થ રહ્યું છે. તેથી, આ દલીલ સ્વીકારી શકાય તેમ નથી.

૪૪. ત્યારબાદ એ-૭ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી જીડી ભટ્ટ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી કે, કોઈ અન્ય રાજપત્રિત અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટની હાજરીમાં તલાશી લેવામાં આવે તે માટેનો વિકલ્પ આપવાના અધિનિયમની કલમ ૫૦ના જોગવાઈઓનું, એ-૭ના સંદર્ભમાં, પાલન કરવામાં આવ્યું નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે પી ડબ્લ્યુ-૩ના પુરાવા તથા વિકલ્પ આપવાના સાક્ષીના પુરાવા અત્યંત અસ્પષ્ટ અને સામાન્ય સ્વરૂપના છે, જેમાં “તેમને તક આપવામાં આવી હતી” એવા શબ્દોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે, પરંતુ આવી તક પ્રત્યેક આરોપીને અલગથી આપવામાં આવી હતી તે બાબતનું વિશિષ્ટ રીતે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી કે, અધિનિયમની કલમ ૫૦ હેઠળ જોગવાઈ મુજબ વિકલ્પ આપવાની બાબતમાં કડક પાલન અનિવાર્ય છે અને ફરિયાદ પક્ષ એ સાબિત કરવામાં સક્ષમ રહ્યું નથી કે આવી તક ખાસ કરીને એ-૭ને આપવામાં આવી હતી, તેથી એ-૭ લાભ મેળવવા હકદાર બનશે અને અધિનિયમની કલમ ૫૦ હેઠળ આવશ્યક એવી ફરજિયાત જોગવાઈઓના પાલનના અભાવે ફરિયાદ પક્ષનો કેસ નિષ્ફળ જશે.

૭૫. સંજય પારેખ, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ–૩, આંક ૮૪ ની સાક્ષીમાં તેણે એવું જણાવ્યું છે કે તેમને તક આપવામાં આવી હતી અને આરોપીગણમાંથી દરેક માટે અલગથી, અર્થાત્ એ–૬ થી એ–૯ સુધી, જે એ–૭ નો પણ સમાવેશ કરી શકે છે, એવો કોઈ અલગ ઉલ્લેખ નથી, તે સાચું છે. એન.સી.બી.ના અધિકારી ઉમેશ પાઠક, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ–૪, આંક ૧૦૧ ના પુરાવામાં તેણે સ્પષ્ટ રીતે જણાવ્યું છે કે મકાનમાં હાજર રહેલા તમામ ચારેય વ્યક્તિઓને આવી તક આપવામાં આવી હતી અને તેથી તેમાં એ–૭ નો પણ સમાવેશ થાય છે. આ પરિસ્થિતિઓમાં, અમને એવું જણાય છે કે શ્રી ભટ્ટ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ દલીલ સ્વીકારવા યોગ્ય નથી, કારણ કે ફરિયાદ પક્ષ એ દર્શાવવામાં સફળ રહ્યો છે કે ગેઝેટેડ અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટની હાજરીમાં તલાશી લેવડાવવાના વિકલ્પ આપવા અંગેની ફરજિયાત આવશ્યકતાનું પાલન કરવામાં આવ્યું હતું.

૭૬. ત્યારબાદ એ–૭ તરફના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી કે, અધિનિયમની કલમ ૫૦ ની આવશ્યકતાનું પાલન કરવા માટે, ભલે સંબંધિત આરોપી અન્ય કોઈ રાજપત્રિત અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટની હાજરીમાં તલાશી માટેનો વિકલ્પ અપનાવતો ન હોય, તેમ છતાં દરોડો પાડનાર અધિકારી માટે તલાશી અને જપ્તી પહેલાં સંબંધિત આરોપી અથવા સંબંધિત વ્યક્તિને મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવું ફરજિયાત છે.

૪૭. અમારા મત અનુસાર, આ દલીલ પ્રથમદ્રષ્ટ્યે જ ગેરસમજ પર આધારિત છે, કારણ કે જો પુરાવા નોંધ પર આવી ગયાં હોય કે સંબંધિત વ્યક્તિએ તેની શોધખોળ કોઈ રાજપત્રિત અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટની હાજરીમાં કરાવવા માટે પસંદગી વ્યક્ત કરી નથી, તો શોધખોળ પહેલાં એવી વ્યક્તિને મેજિસ્ટ્રેટ અથવા રાજપત્રિત અધિકારી સમક્ષ હાજર કરવાની પ્રશ્ન જ ઉપસ્થિત થતો નથી. તેથી, ઉપરોક્ત દલીલ સ્વીકારી શકાય તેવી નથી.

૪૮. શ્રી ભટ્ટ, અ–૭ તરફના વિદ્વાન વકીલે, ત્યારબાદ દલીલ કરી કે અ–૭ સ્ત્રી હોવાને કારણે અને અધિનિયમની કલમ ૫૦(૪) ની આવશ્યકતા મુજબ, કોઈ સ્ત્રીની તપાસ સ્ત્રી સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા કરી શકાતી નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે ફરિયાદ પક્ષનો આ કેસ પણ નથી કે કાલોલ સ્થિત સ્થળે જવા માટેની દરોડા પાડી આવેલી ટીમમાં અથવા પંચોમાં, ટીમનો કોઈ સભ્ય અથવા કોઈ પંચ સ્ત્રી હતો. તેથી, તેમણે રજૂ કર્યું કે અ–૭ ની તપાસ માટે અધિનિયમની કલમ ૫૦(૪) હેઠળ આ પણ એક ફરજિયાત પ્રક્રિયા હતી, અને તેથી અ–૭ ની તપાસ માટે ફરજિયાત પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હોવાથી, અ–૭ નિર્દોષ છૂટકારો મેળવવા હકદાર બનશે.

૪૯. ઉક્ત તકરાર પણ, અમારી દષ્ટિએ, હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય વિ. પવન કુમાર, અહેવાલિત (૨૦૦૫)૪ એસ.સી.સી. ૩૫૦, ના સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયને ધ્યાનમાં લેતા, અમને વધુ સમય રોકી રાખે તેવી નથી, જેમાં એવો

અભિપ્રાય લેવાયો છે કે કલમ ૫૦(૪) ની આવશ્યકતા માત્ર સ્ત્રીની વ્યક્તિગત તલાશીના કેસમાં જ લાગુ પડશે અને તે સ્ત્રી પાસે રહેલી થેલી અથવા તેની નજીક મળેલી અન્ય કોઈ વસ્તુની તલાશી માટે નહીં. ઉક્ત કેસમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે થેલી, બ્રીફકેસ અથવા તેવા કોઈ લેખ કે પાત્ર વગેરેની તલાશીને કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં માનવ શરીરની તલાશી તરીકે ગણાવી શકાય નહીં, કારણ કે આવી બધી વસ્તુઓને અલગ–અલગ નામ છે અને તે સ્વતંત્ર રીતે ઓળખી શકાય તેવી છે. સર્વોચ્ચ અદાલતે, ઉક્ત નિર્ણયમાં, પરિછેદ–૨૬ માં નીચે મુજબ નિષ્કર્ષ આપ્યો છે:

૨૬. પૂરાણ મલ વિ. ધ ડિરેક્ટર ઑફ ઈન્સ્પેક્શનના બંધારણીય પીઠના નિર્ણયનો વિચાર સ્ટેટ ઑફ પંજાબ વિ. બલદેવ સિંહમાં કરવામાં આવ્યો હતો, અને અધિનિયમની યોજના તથા વિશેષ કરીને તેની કલમ ૫૦ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ઉપરોક્ત કેસનો ચુકાદો એવો સિદ્ધાંત પ્રતિપાદિત કરે છે એવું માનવું શક્ય નથી કે ગેરકાયદેસર શોધ અને જપ્તીના પરિણામે શંકાસ્પદ વ્યક્તિ પાસેથી જપ્ત કરાયેલ પ્રતિબંધિત પદાર્થ અંગે “પુનઃપ્રાપ્ત થયેલ ગેરકાયદેસર વસ્તુ” નો “ગેરકાયદેસર કબજાના પુરાવા” તરીકે ઉપયોગ કરી શકાય. અન્યથા, અધિનિયમની કલમ ૫૦ની જોગવાઈઓનું પાલન કરીને કરવામાં આવેલી શોધ દરમિયાન જપ્ત કરાયેલ ગેરકાયદેસર માદક દ્રવ્યો વગેરેની પુનઃપ્રાપ્તિ અને કલમ ૫૦ની જોગવાઈઓના ભંગ કરીને કરવામાં આવેલી શોધ દરમિયાન થયેલી જપ્તિ વચ્ચે કોઈ ભેદ જ રહેશે નહીં. યોજનાને તથા

ઉપયોગમાં લેવાયેલી ભાષાને ધ્યાનમાં રાખીને અધિનિયમની કલમ ૫૦ અંગે અતિ કડક દૃષ્ટિકોણ અપનાવવામાં આવ્યો હતો અને એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૫૦ની ઉપકલમ (૧) માંથી ઉત્પન્ન થતા તેના અધિકાર વિશે સંબંધિત વ્યક્તિને જાણ કરવામાં નિષ્ફળતા રહે તો પ્રતિબંધિત પદાર્થની પુનઃપ્રાપ્તિ શંકાસ્પદ બની શકે છે અને આરોપીને આપવામાં આવેલ દંડ કાનૂની દૃષ્ટિએ દોષપૂર્ણ અને અસ્થિર બની શકે છે. તેના અનુસંગરૂપે, એ જ જોગવાઈમાં આવેલા "વ્યક્તિ" શબ્દને એવો વિસ્તૃત અર્થ આપવાનો કોઈ આધાર કે ન્યાયસંગતતા નથી કે જેમાં તેના દ્વારા વહન કરવામાં આવતી કોઈ થેલી, વસ્તુ અથવા પાત્ર અથવા અન્ય સામાનનો પણ સમાવેશ થઈ જાય.

૫૦. જો વર્તમાન કેસના તથ્યોનું પરીક્ષણ કરવામાં આવે, તો ફરિયાદ પક્ષનો એવો કેસ નથી કે કોઈ વ્યક્તિગત તલાશી અથવા કોઈ માનવીના શરીરની તલાશી અથવા એ-૭ની તલાશી લેવામાં આવી હતી; પરંતુ તેના વિપરીત, ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ, જ્યાં એ-૬ થી એ-૯ હાજર હતા તે સ્થળે બેઠકની નીચે ધરતી પર ચરસ પદાર્થ મળી આવ્યો હતો. રૂપિયા ૮૯,૩૬૦/- ની રોકડ રકમ એ-૭ના કબજામાંથી જપ્ત કરવામાં આવી હતી, જેને ચરસના વેચાણની આવક હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું. કોઈ પણ સ્થિતિમાં, એ-૭ના માનવીય શરીરની કોઈ વ્યક્તિગત તલાશી લેવામાં આવી નહોતી, અને તેથી, અધિનિયમની કલમ ૫૦(૪) ની જોગવાઈઓનો કોઈ ભંગ થયો હતો એવો દાવો સ્વીકારવો અમારી માટે શક્ય નથી. તેથી, ઉક્ત દલીલ પણ નિષ્ફળ જાય છે.

૫૧. એ–૭ તરફથી વિદ્વાન વકીલે અનુસંધાને દલીલ કરી કે એ–૭ની સ્થિતિ એ–૬ની પત્ની તરીકેની હતી, જે ચરસનું સેવન કરવાની લત ધરાવતો વ્યક્તિ હતો. તેમની રજૂઆત મુજબ, ફરિયાદ પક્ષના કેસ અનુસાર પણ મુખ્ય ધંધો એ–૬નો જ હતો અને પ્રતિબંધિત પ્રવૃત્તિમાં એ–૬ જ સંલગ્ન હતો. ચરસનો પદાર્થ અને ચલણની રકમ એવી રીતે એ–૬ પાસેથી મળી આવ્યા હતા અને એ–૭ની સ્થિતિ એ–૬ની પત્ની તરીકેની હતી. એ–૭, એ–૬ની પત્ની હોવાને કારણે, સ્વાભાવિક વર્તન મુજબ ઘરમાં હાજર હોય જ, અને તેથી એ–૭ની માત્ર હાજરી એટલી ગંભીર ગુનાની આચરણમાં એ–૭ને સાંકળી લેવા અને સંકળાવવા માટે પૂરતી નથી. તેમણે રજૂ કર્યું કે એ–૭, એ–૬ની પત્ની હોવાના નાતે, પોતાના સ્વાભાવિક વર્તન અનુસાર ઘરકામ કે અન્ય કોઈ બાબતમાં પોતાના પતિને સહાય કરતી હોય. તેથી રજૂઆત કરવામાં આવી કે જો એ–૭ની સ્થિતિનો વિચાર કરવામાં આવે તો એવું કહી શકાય નહીં કે ગુનાના આચરણ માટે એ–૭એ કોઈ સક્રિય ભૂમિકા ભજવી હતી, અને તેથી તેને લાભ આપવામાં આવે.

૫૨. જ્યારે, એનસીબી/મૂળ ફરિયાદી તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી કે.ટી. દવે એ રજૂ કર્યું હતું કે આ એવો મામલો નથી જેમાં માત્ર એ–૭ ની હાજરી જ હોય, પરંતુ જો આ બાબતને આંક ૧૦૯ અને ૧૧૦ ખાતેના એ–૬ અને એ–૭ ના કબૂલાતનામાઓ સાથે તેમજ ફરિયાદ પક્ષ તરફથી રજૂ કરાયેલા અન્ય પુરાવાઓ સાથે વાંચવામાં આવે, તો એવું જણાય છે કે એ–૭ ચરસની ખરીદી અને વેચાણના ધંધામાં સંકળાયેલી હતી અને તેણે સક્રિય ભૂમિકા ભજવી હતી.

માત્ર એટલા કારણે કે તે એ–૬ ની પત્ની હતી, એ–૭ ને ક્યારેય દોષમુક્ત ઠરાવવાનો મામલો બનતો નથી. તેમની રજૂઆત મુજબ, એ–૭ ની હાજરીને અન્ય પુરાવાઓ સાથે વિચારી જોવાની છે, જેમાં આ બાબતનો પણ સમાવેશ થાય છે કે જ્યારે રાજુ સિદ્ધ એ–૩ ચરસની ડિલિવરી માટે આવ્યો ત્યારે તેને લેવા જવા એ–૭ ગઈ હતી અને વેચાણની રકમ પણ તેના કબજામાંથી મળી આવી હતી. તેથી, એ–૭ એ એ–૬ ની પત્ની હતી એવો પાસો, એ–૭ ની નિર્દોષતા દર્શાવવા માટે વિશેષ પ્રાસંગિક ગણાય તેમ નથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી.

૫૩. શ્રી ભટ્ટ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ દલીલ સાથે અમે આ હદ સુધી સહમત છીએ કે જો પત્ની પતિના ઘરે હાજર હોય, તો તે તેના સ્વાભાવિક વર્તનનો જ એક ભાગ ગણાય. અમે એ બાબત સાથે પણ સહમત છીએ કે જો પત્ની પોતાના પતિને વ્યવસાય કરવામાં મદદ કરતી હોય અથવા ઘરકામ સહિત કોઈપણ કામમાં સહાય કરતી હોય, તો તે પણ સ્વાભાવિક વર્તનરૂપ જ ગણાય, પરંતુ એક શરત ધ્યાનમાં રાખવાની રહે છે કે એવો વ્યવસાય કાયદેસરનો હોવો જોઈએ અને એવો ન હોવો જોઈએ કે જે કોઈ કાનૂન હેઠળ ગુનામાં પરિણમે. તે જ સમયે, એ પણ સત્ય છે કે જો પત્ની અથવા કુટુંબના કોઈ સભ્યો આવા વ્યવસાયમાં સંડોવાયા વગર સામાન્ય સહાય આપે, તો એવી આપવામાં આવેલી સહાયના આધારે પત્ની અથવા કુટુંબના કોઈ સભ્યોને ગુનો કર્યો હોય તેમ કહી શકાય નહીં. જો એવો કેસ હોત કે જેમાં અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ એ–૭નો આંક

૧૧૦નો હુકમનામું ન હોત અને તે ઘરમાંથી મળેલ ચરસનો પદાર્થ, જ્યાં તેનો પતિ ખરીદી–વેચાણનો વ્યવસાય કરતો હતો, તેમજ ઘરમાંથી મળેલ ચલણની રકમ ભલે પત્નીના કબજામાં હોય, તો બાબત ભિન્ન આધાર અને ભિન્ન વિચારણા પર ઊભી રહી શકત. પરંતુ હાલના કેસમાં બે નિવેદનો છે; એક એ–૬નો આંક ૧૦૯ તારીખ ૧૯.૯.૨૦૦૩નો છે અને બીજું એ–૭નો આંક ૧૧૦ તારીખ ૧૯.૯.૨૦૦૩નો છે. આ બંને નિવેદનોના પ્રકાશમાં, એ તપાસવું પડે કે એ–૭ની ભૂમિકા એટલી સક્રિય હતી કે નહીં કે જે એ–૬ની પત્ની તરીકેના તેના સ્વાભાવિક વર્તનને વટાવી જાય. વધુમાં, દોષિતતાના પાસાઓ પર વિચાર કરતી વખતે આ બાબત ધ્યાનમાં રાખવાની આવશ્યકતા છે કે સહ–આરોપીના નિવેદનને સ્વતંત્ર રીતે અન્ય સહ–આરોપીના દોષ માટે પૂરતા પુરાવા તરીકે આધાર બનાવી શકાય નહીં. કોઈ વિશિષ્ટ આરોપી વિરુદ્ધનો કેસ સાબિત કરવા માટે પુષ્ટિકારક અને/અથવા સ્વતંત્ર સામગ્રી હોવી આવશ્યક છે અને એવો પુરાવો નોંધ પર આવવો જોઈએ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ પોતાના નિવેદનમાં એ–૬એ, જ્યાં સુધી એ–૭ની ભૂમિકાનો પ્રશ્ન છે, એવું જણાવ્યું છે કે તેણે પોતાની પત્ની એ–૭ને રાજુ સિદ્ધ એ–૩ને લાવવા કહ્યું હતું અને તેણીએ તેને ઘરે લાવ્યો હતો. અમારા મતાનુસાર, આવા પાસાઓને જો સ્વતંત્ર રીતે જોવામાં આવે તો એ–૬ની પત્ની તરીકે એ–૭ના સ્વાભાવિક વર્તન તરીકે ઓળખી શકાય. એ–૬એ પોતાના નિવેદનમાં એ–૭ની ભૂમિકા અંગે ઉલ્લેખેલો બીજો પાસો એવો છે કે ૧૮.૯.૨૦૦૩ના રોજ, જ્યારે અધિકારીઓ બપોરે ૧.૦૦

વાગ્યે એ–૬ના ઘરે આવ્યા, ત્યારે ચરસના બે વેપારીઓ અને તેની પત્ની હાજર હતા. ત્યારબાદ, જ્યારે તેઓ ચરસની ગણતરી કરી રહ્યા હતા અને ડિલિવરી આપી રહ્યા હતા, ત્યારે અધિકારીઓ આવ્યા અને શોધ તથા જપ્તી કરવામાં આવી અને રૂા. ૮૯,૩૬૦/–ની રકમ તેની પત્ની પાસેથી મળી આવી. નોંધપાત્ર બાબત એ છે કે જ્યાં સુધી એ–૧ પાસેથી એ–૬ દ્વારા ચરસની ડિલિવરી પ્રાપ્ત કરવાની વાત છે, ત્યાં ભૂમિકા એ–૬એ ભજવી હતી અને રૂા. ૧,૩૨,૦૦૦/–નું પ્રતિફળ એ–૬એ રાજુ સિદ્ધ એ–૩ને ચૂકવ્યું હતું, અને એ–૩એ જણાવ્યું હતું કે એ–૬ એ–૧ સાથે વાત કરી શકે, અને ત્યારબાદ એ–૬ રાજુ સિદ્ધ એ–૩ને બહાર છોડવા ગયો હતો. તેથી, ચરસની ખરીદી એ–૬ દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને પ્રતિફળ પણ એ– દ્વારા ચૂકવવામાં આવ્યું હતું

૬. અગાઉ નિરીક્ષણ કરેલ મુજબ, ઘરમાં એ–૭ ની હાજરી અસ્વાભાવિક કહેવાય તેવી નહોતી અને જો એવું માનવામાં આવે કે રૂા. ૮૯,૩૬૦/– ની રકમ એ–૬ દ્વારા એ–૭ ને આપવામાં આવી હતી, અને પરિણામે, તપાસ અને જપ્તી સમયે તે જ રકમ એ–૭ ના કબજામાંથી મળી આવી હતી, તો પત્નીએ પતિની રકમ પોતાની પાસે રાખી હોવા બાબતનું એવું વર્તન અસ્વાભાવિક હતું એવું કહી શકાય નહીં. એ–૭ ની સંડોવણી અંગે એ–૬ એ પોતાના નિવેદનમાં કોઈ વિશિષ્ટ અન્ય ભૂમિકા દર્શાવી નથી, પરંતુ અંત તરફના છેલ્લા કરતાં બીજા પરિછેદમાં માત્ર એટલું નિવેદન કરવામાં આવ્યું છે કે તે ચરસનો ધંધો કરતો હતો અને તેણે પૈસા કમાવવા માટે ચરસનો ધંધો કર્યો હતો અને તેણે સ્વીકાર્યું છે કે ચરસનું

વેચાણ અને ખરીદી અથવા ચરસનો સંગ્રહ ગુનો છે. એવું જણાવતાં આગળ વધુ એમ પણ જણાવાયું છે કે તેની પત્ની પણ ભાગીદાર હતી અને તેને ધંધાની પદ્ધતિની જાણ હતી અને તે તેને ચરસના ધંધામાં મદદ કરતી હતી. અગાઉ નિરીક્ષણ કરેલ મુજબ, એ–૬ સહ–આરોપી હતો, યદ્યપિ તે પતિ હતો, તેથી, અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ સહ–આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલ આક્ષેપ દોષિતતા માટેનો એકમાત્ર આધાર બની શકતો નથી. તેથી, એ–૭ ના અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધાયેલા નિવેદનના પાસાઓને પણ ધ્યાનમાં લેવાની આવશ્યકતા રહેશે. એ–૭ એ પોતાના આંક ૧૧૦ ના નિવેદનમાં જણાવ્યું છે કે ૧૭.૯.૨૦૦૩ ના રોજ રાજુ સિદ્ધ ૧.૩૦૦ કિગ્રા ચરસ પહોંચાડવા આવ્યો હતો અને રૂા. ૧,૩૨,૦૦૦/– ની રકમ ચૂકવવામાં આવી હતી. સાચું છે કે તેણીએ એવું જણાવ્યું છે કે "તેઓએ" રૂા. ૧,૦૦,૦૦૦/– ની રકમ ચૂકવી હતી, પરંતુ જો આ પાસાને એ–૬ ના આંક ૧૦૯ ના નિવેદન સાથે જોવામાં આવે, તો રૂા. ૧,૩૨,૦૦૦/– ની રકમ તેણે એ–૩ ને ચૂકવી હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું છે. તેથી, એ હદ સુધી એ–૬ અને એ–૭ ના નિવેદનોમાં સ્પષ્ટ વિરોધાભાસ છે. વધુમાં, એ–૭ ના નિવેદનમાં તેણે જણાવ્યું છે કે ૧૮.૩.૨૦૦૩ ના રોજ, જ્યારે એ–૮ અને એ–૯ ચરસનો જથ્થો લેવા આવ્યા, ત્યારે તેના પતિએ ચાર અલગ–અલગ પેકેટો તૈયાર કર્યા હતા અને એક પેકેટ રાજબશાને અને એક પેકેટ અહેમદહુસેનને આપવાના હતા, પરંતુ તે સમયે અધિકારીઓ અન્ય વ્યક્તિઓ સાથે ત્યાં આવ્યા અને સ્થળ પર દરોડો પાડી

પંચનામા તૈયાર કર્યા અને કુલ ૧૦.૧૫૦ કિગ્રા વજન ધરાવતા તમામ ચાર પેકેટો તથા રૂા. ૮૯,૩૬૦/- ની રોકડ રકમ કબજે કરવામાં આવી. અમારા મત મુજબ, આ નિવેદન દર્શાવે છે કે એ-૭ ની ભૂમિકા કોઈ પણ રીતે તેની વ્યક્તિગત ભૂમિકાનો ઉલ્લેખ કરતી નથી. વધુમાં, એ-૭ એ પોતાના નિવેદનમાં એવું પણ જણાવ્યું છે કે તેને ખબર છે કે ચરસ એવો પદાર્થ છે કે જેના વેચાણ અથવા ખરીદી અને સંગ્રહ કરવો ગુનો છે, પરંતુ તેઓ પૈસાની લાલચને કારણે.... (ફાટેલ છે) ચરસનો જથ્થો. મૂળ ફરિયાદી/એનસીબી તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી ડેવ દ્વારા એ બાબત પર ઘણો ભાર મૂકવામાં આવ્યો કે એ-૬ એ પોતાના નિવેદનમાં અથવા એ-૭ એ પોતાના નિવેદનમાં જુદી-જુદી જગ્યાએ "તેઓ" - "અમે" એવો શબ્દપ્રયોગ કર્યો હતો, અને તેથી એવું માનવામાં આવી શકે કે બંનેએ ભૂમિકા ભજવી હતી, એટલે કે એ-૬ અને એ-૭. ૧૬.૩.૨૦૧૨.

૫૪. પતિ અથવા પત્નીએ "તેઓ" એવો શબ્દ વાપર્યો છે અને "પોતે" અથવા "પોતાની જાતે" એવો શબ્દ વાપર્યો નથી, માત્ર એટલા કારણે તેમાંથી દોષિતતાની એવી કડી અનુમાનિત કરી શકાય, એવી ઉક્ત દલીલથી અમે જરાય પ્રભાવિત થતા નથી. ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ ચરસની વેચાણ-ખરીદી માટેનું ષડયંત્ર હતું, અને તેથી સહ-આરોપીઓના નિવેદનો, જેમાં સ્વીકારોક્તિમૂલક નિવેદનો હોય તો તે પણ, પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૦ ને ધ્યાનમાં રાખીને અન્ય સહ-આરોપીઓની દોષિતતા શોધવા માટે સૂત્ર, સંકેત અથવા થોડો પ્રકાશ મેળવવા માટે સંબંધિત હોઈ શકે છે, તે સાચું છે; પરંતુ પુરાવા

અધિનિયમની કલમ ૧૦ નો ઉપયોગ એટલી મર્યાદા સુધી જ, એટલે કે સંબંધિતતા, સૂત્ર અથવા થોડો પ્રકાશ મેળવવા સુધી જ સીમિત રહેવાનો છે. ત્યારબાદ, જો અદાલતે સહ–આરોપીને દોષિત ઠેરવવાનો હોય, તો ફરિયાદ પક્ષે તે સહ–આરોપી વિરુદ્ધનો કેસ સાબિત કરવા માટે કોઈ સ્વતંત્ર સામગ્રી દર્શાવવી આવશ્યક બનશે, અથવા કોઈપણ સ્થિતિમાં, કોઈ સ્વતંત્ર સામગ્રી દ્વારા વધુ પુષ્ટિ દર્શાવવી પડશે. માત્ર એટલા કારણે કે પતિના ઘરેથી ચરસ મળી આવે છે, અથવા ચરસના વેચાણની રકમ પતિએ મેળવી અને પત્નીને સોંપી હોય અને જ્યારે અધિકારીએ દરોડો પાડ્યો ત્યારે તે રૂપિયા મળી આવ્યા હોય, તેથી જ, દલીલ કરવામાં આવે છે તેમ, ષડયંત્રમાં સક્રિય ભાગીદારી હતી એવું કહી શકાય નહીં. અગાઉ અવલોકન કર્યું તેમ, એક જ છત નીચે રહેતી પત્ની અથવા કુટુંબના સભ્યો, જેમ કે પુત્ર અથવા પુત્રી, તેમનું અમુક વર્તન અથવા આચરણ સ્વાભાવિક જ ગણાય. આવા વર્તનનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે કુટુંબની સામાજિક પરિસ્થિતિ તથા જીવનશૈલીને પણ ધ્યાનમાં લેવાની છે. પતિ, પત્ની અને સંતાનોનું બનેલું નાનું કુટુંબ હોય અને તેમાં પતિ કોઈ પ્રતિબંધિત પ્રવૃત્તિમાં સંકળાયેલો હોય, ત્યારે કોઈ પ્રતિફળ વિના, પરંતુ પત્ની અથવા પુત્ર અથવા પુત્રી તરીકેની ફરજ બજાવવાના રૂપમાં, પત્ની અથવા કુટુંબના સભ્યો દ્વારા આપવામાં આવેલી મદદને, સામાન્ય પરિસ્થિતિમાં, ષડયંત્રના સભ્ય તરીકે ગણાવી શકાય નહીં અને તેમને દોષિત ઠેરવવા માટે અથવા ગુનાઓના અમલ માટેના ષડયંત્ર તરીકે ગણવા માટે, દલીલ મુજબ, ભાગીદારી પણ કહી શકાય

નહીં. તેનો અર્થ એવો નથી કે જો દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા, પ્રવૃત્તિમાં ભાગીદારીના સંપૂર્ણ પુરાવા સાથે, અને તે પણ સ્વતંત્ર પ્રતિફળ પ્રાપ્ત કરીને, અત્યંત અત્યંત મજબૂત કેસ ઉભો કરવામાં આવે, તો દોષિતતા શોધવા માટે તે બાબત વિચારણીય ન બને; પરંતુ તે હેતુ માટે પત્ની અથવા અન્ય કુટુંબના સભ્યોની દોષભાવના અથવા સક્રિય ભાગીદારી અંગેની શંકાથી પરની મજબૂત સાબિતી અભિલેખ પર હોવી જ જોઈએ. ઉપરોક્ત બાબતોને વર્તમાન કેસના તથ્યો સાથે જોતા, અમને એવું નિષ્કર્ષ નોંધવું શક્ય જણાતું નથી કે ફરિયાદ પક્ષ એ-૭ વિરુદ્ધ આક્ષેપિત ગુનો શંકાથી પર સાબિત કરવામાં સફળ થયું છે, કારણ કે ઘર ખાતે તેની હાજરી એ-૬ ની પત્ની તરીકેની ક્ષમતામાં હતી અને તેની કહેવાતી મદદને એ-૬ ની પત્ની તરીકેની ક્ષમતામાં અસ્વાભાવિક કહી શકાય નહીં. આ વિશિષ્ટ પરિસ્થિતિઓમાં, અમને એવું જણાય છે કે સ્વતંત્ર પ્રતિફળ માટેની સંપૂર્ણ અને સક્રિય ભાગીદારી અંગેનો શંકાનો લાભ એ-૭ ને અપાવવો જોઈએ. તેથી, આક્ષેપિત ગુનામાં એ-૭ ને દોષિત ઠેરવવા માટે વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે નોંધેલા કારણોને ટકાવી શકાય નહીં, કારણ કે ફરિયાદ પક્ષ એ-૭ વિરુદ્ધનો કેસ શંકાથી પર સફળતાપૂર્વક સાબિત કરી શક્યું હતું એવું કહી શકાય નહીં. અમે આ બાબત પણ સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમ હેઠળના કેસોમાં, અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધાયેલ નિવેદન, ભલે અટકાયત દરમિયાન નોંધાયેલ હોય, તથાપિ રાજકુમાર કરવાલ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને કન્હૈયાલાલ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (ઉપરોક્ત)

મેટરઓમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના ઉપરોક્ત નિર્ણયને ધ્યાનમાં લેતા, પુરાવામાં ગ્રાહ્ય છે. તેથી, તેના પરિણામો ગંભીર હશે અને ભારે દંડ સાથે જોડાયેલા હશે. એટલા માટે, ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાનું મૂલવતાં, જેમાં અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધાયેલ નિવેદનનો પણ સમાવેશ થાય છે, અદાલતે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમ હેઠળના ગુનાઓ માટે આક્ષેપિત મુખ્ય આરોપી અથવા કુટુંબના વડાની પત્ની અથવા કુટુંબના સભ્યોના સ્વાભાવિક આચરણને ધ્યાનમાં રાખવું આવશ્યક છે. વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે તે બાબતનો વિચાર કર્યો નથી, તેથી અમે તેનો વિચાર કરવો યોગ્ય માનીએ છીએ અને આક્ષેપિત ગુનાઓમાં એ-૭ ને દોષિત ઠેરવવા માટે વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે નોંધેલા નિષ્કર્ષોમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો આ વધારાનો આધાર ગણાવી શકાય.

૫૫. એ-૯ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી અનિલ મહેતાએ દલીલ કરી હતી કે વિદ્વાન ન્યાયાધીશે એ-૯ ના આ બચાવને જરાય ધ્યાનમાં લીધો નથી કે તે ધાર્મિક પુસ્તકો વેચવાના હેતુસર એ-૬ ના ઘરે હાજર હતો. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું હતું કે એ-૯ ની વાસ્તવિક શારીરિક કબજામાંથી કશું જ મળ્યું નહોતું. તેમણે રજૂ કર્યું હતું કે એ-૯ વિરુદ્ધ ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા દોષ સાબિત કરવા માટે કબૂલાતનું નિવેદન અદાલત દ્વારા વિચારણા માટે લેવુ ન જોઈએ, અને તેથી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે એ-૯ ને લાભ આપવામાં આવે, કારણ કે

ફરિયાદ પક્ષ એ–૯ વિરુદ્ધનો કેસ વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે.

૫૬. અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, આ એવો મામલો નથી કે જેમાં અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ આંક ૧૧૨ પર એ–૯ દ્વારા કરવામાં આવેલ નિવેદનને એ–૯ વિરુદ્ધ ફરિયાદ પક્ષના કેસના વિચાર માટે બાકાત રાખવું યોગ્ય ગણાય. એ–૯નું આંક ૧૧૨ પરનું નિવેદન સ્થાપિત કરે છે કે એ–૬ના ઘેર એ–૯ની હાજરી ચરસ ખરીદવાના હેતુસર હતી અને રૂપિયા ૧૩૦૦૦/– ની આંશિક પ્રતિફળ રકમ પણ ચૂકવવામાં આવી હતી; એટલું જ નહીં, પરંતુ તેના જણાવ્યા મુજબ, તે ચરસના નાના ગોળા બનાવતો હતો અને પ્રતિ ગોળો રૂપિયા ૨૦/– ના ભાવે વેચતો હતો. એ–૯એ કોઈ પણ સમયબિંદુએ આ નિવેદનમાંથી પાછો ફર્યો પણ નથી; તેથી, અમને એવું જણાય છે કે આ એવો મામલો નથી જેમાં ફરિયાદ પક્ષ એ–૯ વિરુદ્ધ આક્ષેપિત ગુનાઓ બાબતે પોતાનો કેસ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હોય. એ સાચું છે કે એ–૯ પાસેથી કોઈ પદાર્થ અથવા કોઈ ચલણી રકમ મળેલ નથી, પરંતુ અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળના નિવેદનના પરિપ્રેક્ષ્યમાં એવું કહી શકાય નહીં કે એ–૬ના ઘેર એ–૯ની હાજરી ચરસની ખરીદી અને વેચાણ સિવાયના અન્ય કોઈ હેતુસર હતી. પરીક્ષણની સુવિધા માટે જો એવું માનવામાં આવે કે રૂપિયા ૧૩,૦૦૦/– ની રકમ એ–૯ દ્વારા એ–૬ને ૨.૫ કિગ્રા ચરસના નિશ્ચિત થયેલા સોદાને બાકાત રાખીને અને ખર્ચને અનુપાતમાં ગણીને ચૂકવવામાં આવી હતી, તો પણ તે નાની માત્રાથી ઉપરની છે અને

અનુપાતમાં આ માત્રા ૪૦૦ થી ૫૦૦ ગ્રામ ચરસ જેટલી થાય છે, જેની કિંમત રૂપિયા ૧૩,૦૦૦/– જેટલી થાય છે, જ્યારે પ્રતિ કિગ્રા રૂપિયા ૩૦,૦૦૦/– નો ભાવ અન્ય સહ–આરોપીઓના નિવેદનો સાથે એ–૯ના પોતાના નિવેદનને વાંચતાં બહાર આવે છે. કોઈપણ સ્થિતિમાં, એ–૯એ અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળના પોતાના નિવેદનમાં, તે પ્રતિ ગોળો રૂપિયા ૨૦/– ના ભાવે ચરસના નાના ગોળા વેચતો હતો તે પૃષ્ઠભૂમિમાં, ૨.૫ કિગ્રા ચરસ ખરીદવા માટે સંમત થયાનું પુષ્ટિ કર્યું છે. તેથી, એવું કહી શકાય નહીં કે ફરિયાદ પક્ષ એ–૯ વિરુદ્ધ આક્ષેપિત ગુનાઓ બાબતે પોતાનો કેસ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે.

૫૭. ઉપરોક્ત નિરીક્ષણો અને ચર્ચાઓ દર્શાવે છે કે આરોપિત ગુનાઓ માટે એ–૭ સિવાયના તમામ આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવા અંગે વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે નોંધેલ નિષ્કર્ષને ભૂલભર્યો કહી શકાય તેમ નથી, કારણ કે ફરિયાદ પક્ષે એ–૩, એ–૪, એ–૫, એ–૬, એ–૮ અને એ–૯ વિરુદ્ધનો કેસ સાબિત કર્યો હતો.

૫૮. હવે આ અમને એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૩૧ અને/અથવા ૩૧એ મુજબ એ–૧ ને દોષિત ઠરાવવાના પાસાઓની તપાસ કરવા દોરી જાય છે. અધિનિયમની કલમ ૩૧ અધિનિયમ હેઠળના ગુનાઓ માટે, અને અગાઉની દોષિતતા પછી, વધારેલી સજાની જોગવાઈ કરે છે અને અધિનિયમની કલમ ૩૧ની જોગવાઈઓ મુજબ કઠોર કેદની સજા એવી અવધિ માટે હોઈ શકે છે જે

સજાની મહત્તમ અવધિના અડધા સુધી વિસ્તરી શકે, અને દંડ પણ દંડની મહત્તમ રકમના અડધા જેટલો હોઈ શકે છે. જોકે, અધિનિયમની કલમ ૩૧ એટલી વ્યાપક છે કે તે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમ હેઠળના તમામ ગુનાઓને આવરી લે છે, જ્યારે તે બીજી વાર, ભૂતકાળમાં ગુનો કરેલ હોવા અને દોષિત ઠરાવવાના અગાઉના પૃષ્ઠભૂમિ સાથે, કરવામાં આવ્યા હોય.

૫૯. એન.ડીીી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૩૧એ પૂર્વ દોષસિદ્ધિ પછી મૃત્યુદંડની જોગવાઈ કરે છે, પરંતુ પ્રસ્તુત મહત્વનો પાસો એ છે કે કલમ ૩૧એ અધિનિયમ હેઠળના તમામ ગુનાઓ પર લાગુ પડતી નથી, પરંતુ માત્ર કેટલાક નિર્ધારિત પ્રકારના ગુનાઓ પર જ લાગુ પડે છે, એટલે કે કલમ ૧૯, ૨૪ અને ૨૭ હેઠળ, સાથે વધુ સ્પષ્ટતા એ છે કે આવી પૂર્વ દોષસિદ્ધિમાં સમાવિષ્ટ જથ્થો અને બીજી દોષસિદ્ધિ બંને કોઈપણ નાર્કોટિક દવા અથવા સાયકોટ્રોપિક પદાર્થના વ્યાવસાયિક જથ્થા અંગે હોવા જોઈએ. વધુમાં, કલમ ૩૧એ હેઠળ દોષસિદ્ધિના હેતુસર, જ્યારે બીજી વાર દોષિત ઠરવાનું હોય ત્યારે, સંબંધિત વર્ગના કોષ્ટક હેઠળ નિર્દિષ્ટ જથ્થો કે તેથી વધુ જથ્થો હોવો આવશ્યક છે. કારણ કે આપણે વર્તમાન કેસ સાથે સંબંધિત છીએ, કોષ્ટક મુજબ હશીશ બાબતે ૨૦ કિલોગ્રામ અથવા તેથી વધુ જથ્થો હોવો જરૂરી છે જેથી અધિનિયમની કલમ ૩૧એની જોગવાઈઓ આકર્ષાય. તેથી, અધિનિયમની કલમ ૩૧એ હેઠળ દોષસિદ્ધિ માટે વિદ્બાન વિશેષ ન્યાયાધીશે નોંધેલા તારણો પર વિચાર કરતાં ઉપરોક્ત પાસાને ધ્યાનમાં લેવો આવશ્યક છે.

૬૦. વર્તમાન કેસના તથ્યોની તપાસથી જણાય છે કે ફરિયાદમાં એ–૧ ના અગાઉના દોષસિદ્ધિનો ઉલ્લેખ હતો, પરંતુ માંગવામાં આવેલી સજા અધિનિયમની કલમ ૩૧ હેઠળ હતી, અધિનિયમની કલમ ૩૧એ હેઠળ નહોતી. વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે આંક ૧૬ પર પરિછેદ–૫ દ્વારા જે આરોપ ઘડ્યો હતો, તેમાં એ–૧ દ્વારા અધિનિયમની કલમ ૩૧ હેઠળનો ગુનો સામેલ હતો, કારણ કે તેને અગાઉ ૨૨.૩.૧૯૯૦ ના રોજ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને તેને ૧૦ વર્ષની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. આંક ૧૬ પરના તે આરોપ અંગેનો જવાબ વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે ૧૯.૧૦.૨૦૦૪ ના રોજ નોંધ્યો હતો અને એ–૧ એ, અધિનિયમની કલમ ૩૧ હેઠળના આરોપ સહિત, દોષ સ્વીકાર્યો ન હતો. ૧૪.૨.૨૦૦૮ ના રોજ વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે, ફરાર આરોપી રહેલા એ–૨ સિવાય, બાકીના તમામ આરોપીઓને અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી)૨(સી) અને ૨૯ હેઠળના ગુનાઓ માટે દોષિત ઠેરવવાનો નિષ્કર્ષ નોંધ્યો હતો. ત્યારબાદ, તમામ આરોપીઓને સજા બાબતે સાંભળવામાં આવ્યા અને ૧૮.૨.૨૦૦૮ ના રોજ વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે ઉપરોક્ત પ્રમાણે એ–૩ થી એ–૯ પર સજા ફટકારી. પરંતુ, અધિનિયમની કલમ ૩૧ હેઠળ આરોપ હોવાથી, ૧૮.૨.૨૦૦૮ ના રોજ એ–૧ પર કોઈ સજા ફટકારવામાં આવી નહોતી. જોકે, દરમિયાનમાં, ૧૪.૨.૨૦૦૮ ના રોજ એ–૨ સિવાયના આરોપીઓને દોષિત ઠેરવતો ચુકાદો આંશિક રીતે ઉચ્ચાર્યા પછી, એનસીબી તરફથી અધિનિયમની કલમ ૩૧એ હેઠળ વધારાનો આરોપ ઘડવા માટે આંક ૨૦૩ ની અરજી કરવામાં

આવી હતી અને તે અરજી ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૨૧૬ હેઠળ કરવામાં આવી હતી. વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે ઉક્ત અરજી નીચે ૧૯.૨.૨૦૦૮ ના રોજ સુનાવણી નિર્ધારિત કરવાનો હુકમ કર્યો હતો. એ–૧ તરફથી વાંધાઓ પણ ૧૮.૨.૨૦૦૮ ના રોજ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯.૨.૨૦૦૮ ના રોજ એનસીબી/મૂળ ફરિયાદી દ્વારા આંક ૨૦૭ ની અરજી કરવામાં આવી હતી અને તે અરજી સાથે સેશન્સ કેસ નં. ૨૭૮/૧૯૮૮ માં તા. ૨૨.૩.૧૯૯૦ ના ચુકાદાની પ્રમાણિત નકલ રજૂ કરવામાં આવી હતી અને તે પ્રમાણિત નકલને આંકિંત કરવાની અરજ કરવામા આવી હતી. એ–૧ તરફથી “સીન” એવો નોંધલેખ કરવામાં આવ્યો હતો અને ૧૯.૨.૨૦૦૮ ના રોજ વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે સેશન્સ કેસ નં. ૨૭૮/૧૯૮૮ ના ચુકાદાની પ્રમાણિત નકલ રજૂ કરવા અને તેને આંકિત કરવા મંજૂરી આપતો હુકમ કર્યો હતો. તે પછી, ૨૨.૮.૨૦૦૮ ના રોજ વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે અધિનિયમની કલમ ૩૧એ હેઠળ વધારાના આરોપ માટેની આંક ૨૦૩ અરજી નીચે હુકમ કર્યો હતો અને વધારાનો આરોપ ઘડવાની અરજી મંજૂર કરી હતી તથા એ–૧ ના વાંધાઓ નામંજૂર કર્યા હતા. ત્યારબાદ, એ જ દિવસે, એટલે કે ૨૨.૮.૨૦૦૮ ના રોજ, કલમ ૩૧એ હેઠળ વધારાનો આરોપ ઘડવામાં આવ્યો હતો અને વધારાના આરોપ અંગે એ–૧ નો જવાબ પણ એ જ દિવસે, એટલે કે ૨૨.૮.૨૦૦૮ ના રોજ નોંધવામાં આવ્યો હતો, જેમાં એ–૧ એ દોષ સ્વીકાર્યો ન હતો. એ હકીકત છે કે ત્યારબાદ કોઈ સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી નહોતી અને એ–૧

સામેના વધારાના આરોપ સંબંધે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળનું નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું, જેમાં તેને એવો પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો હતો કે સેશન્સ કેસ નં. ૨૭૮/૧૯૮૮ ના ચુકાદાની પ્રમાણિત નકલ આંક ૨૦૮ પરથી એવું જણાય છે કે તે ૪૦ કિલોગ્રામ ચરસ — વેપારી જથ્થો — રાખવાના ગુનામાં દોષિત ઠેરવાયો હતો અને તેને દોષિત ઠરાવી રૂ. ૧ લાખના દંડ સાથે ૧૦ વર્ષના આર/આઈ ની સજા ફટકારવામાં આવી હતી, અને તેના જવાબમાં એ-૧ એ જણાવ્યું હતું કે તેણે રેલવે ક્લોક રૂમમાં કંઈ રાખ્યું ન હતું, તે ખોટું છે, અને તે સિવાય તેને કંઈ કહેવું નથી. ત્યારબાદ વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે ફરિયાદી તેમજ એ-૧ ને સજા બાબતે સાંભળ્યા હતા અને અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળના ગુનામાં એ-૧ પર રૂ. ૧ લાખના દંડ સાથે ૧૦ વર્ષના આર/આઈ ની સજા ફટકારવામાં આવી હતી અને કલમ ૨૦(૨)(બી)(સી) સાથે કલમ ૩૧એ વાંચી તે હેઠળના ગુનામાં એ-૧ ને મૃત્યુદંડ ફટકારવામાં આવ્યો હતો.

૬૧. પ્રશ્ન એ રીતે તપાસવા યોગ્ય બનશે કે અધિનિયમની કલમ ૩૧ એ હેઠળ આરોપ નિર્ધારિત કર્યા પછી યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં, અને પરિણામે, મૃત્યુદંડ કાયદા મુજબ ફરમાવવામાં આવ્યો છે કે નહીં. અમે જણાવી શકીએ છીએ કે અત્રે ઉપરોક્ત રીતે અમારા દ્વારા નોંધાયેલા કારણોને ધ્યાનમાં લેતાં, અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળના ગુનામાં અ-૧ ને દોષિત ઠેરવી તેના ઉપર ફરમાવવામાં આવેલ સજા, એકવાર તેને દોષિત ઠેરવવામાં

આવ્યો બાદ, ગુનાની ગંભીરતા, તેની કબજામાંથી મળેલ ચરસની વિશાળ માત્રા, તેમજ ચરસની વિશાળ માત્રાની ખરીદી, વેચાણ અને સંગ્રહના વ્યવહારમાં તે મુખ્ય વ્યક્તિ હોવાના પરિપ્રેક્ષ્યમાં, અયોગ્ય કહી શકાય તેવી નહોતી. તેમ છતાં, વધુ તપાસવાને યોગ્ય પાસું એ છે કે અ–૧ ને કલમ ૩૧એ હેઠળ દોષિત ઠેરવી શકાય કે નહીં, અથવા કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતાં, અધિનિંયમની કલમ ૩૧એ કરતા નીચી જોગવાઈ હેઠળના દોષારોપણ અને સજામાં કોઈ ફેરફાર કરવો જરૂરી બને છે કે નહીં.

૬૨. ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૨૧૬, ચુકાદો ઉચ્ચારવામાં આવે તે પહેલાં કોઈપણ સમયે અદાલતને કોઈપણ આરોપ ઉમેરવાની અથવા તેમાં ફેરફાર કરવાની મંજૂરી આપે છે. તેથી, ૨૨.૨.૨૦૦૮ના રોજ કલમ ૩૧એ હેઠળ આરોપ ઘડવો કાયદાની દૃષ્ટિએ અનાધિકૃત કહેવાઈ શકતો નહોતો. વધુમાં એવું જણાય છે કે સીઆરપીસીની કલમ ૨૩૬ અગાઉની દોષિત ઠરાવની સ્થિતિમાં અનુસરવાની પ્રક્રિયા વિશે સ્પષ્ટ રીતે વ્યવસ્થા કરે છે. તે આ મુજબ છે:

૨૩૬. જે કેસમાં કલમ ૨૧૧ ની ઉપકલમ (૭) ની જોગવાઈઓ હેઠળ પૂર્વ દોષસિદ્ધિનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હોય, અને આરોપી આરોપમાં જણાવ્યા મુજબ તે અગાઉ દોષિત ઠર્યો હતો તે કબૂલ ન કરે, તો ન્યાયાધીશ, તે જણાવેલ આરોપીને કલમ ૨૨૯ અથવા કલમ ૨૩૫ હેઠળ દોષિત ઠરાવ્યા પછી,

આક્ષેપિત પૂર્વ દોષસિદ્ધિ અંગે પુરાવો લઈ શકે છે, અને તે બાબતે નિષ્કર્ષ નોંધશે.

૬૩. ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ દર્શાવે છે કે જે કેસમાં અગાઉની દોષિત ઠેરવણીનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હોય અને આરોપી, આરોપ માટે જે રીતે આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે તે મુજબ, પોતે અગાઉ દોષિત ઠેરવાયેલ હોવાનો સ્વીકાર કરતો ન હોય, તેવા પ્રસંગે ન્યાયાધીશ, ઉક્ત આરોપીને કલમ ૨૨૯ અથવા ૨૩૫ હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યા બાદ, આક્ષેપિત અગાઉની દોષિત ઠેરવણી અંગે પુરાવો લઈ શકે છે અને તે અંગેનું નિષ્કર્ષ નોંધશે.

૬૪. અગાઉની દોષિત ઠરાવની સાબિતી કરવાની રીત અને પદ્ધતિ સીઆરપીસીની કલમ ૨૯૮ હેઠળ નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે, જે નીચે મુજબ છે:

૨૯૮. આ સંહિતા હેઠળની કોઈપણ તપાસ, નીચલી અદાલતની કાર્યવાહી અથવા અન્ય કાર્યવાહીમાં, હાલમાં અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત અન્ય કોઈપણ રીત ઉપરાંત, પૂર્વ દોષસિદ્ધિ અથવા નિર્દોષ છૂટકારો સાબિત કરી શકાય છે–

(એ) એવી દોષસિદ્ધિ અથવા નિર્દોષ છૂટકારો જે અદાલતમાં આપવામાં આવ્યો હતો, તે અદાલતના નોંધપોથીના કબજાધારક અધિકારીના હસ્તાક્ષર હેઠળ

પ્રમાણિત અંશ દ્વારા, જે સજાના અથવા હુકમની નકલ હોવાનું પ્રમાણિત કરવામાં આવેલ હોય, અથવા

(બી) દોષિત ઠરાવવાના કિસ્સામાં, દંડ અથવા તેનો કોઈ ભાગ ભોગવાયો હોય તે જેલના પ્રભારી અધિકારી દ્વારા હસ્તાક્ષરિત પ્રમાણપત્ર દ્વારા, અથવા જેના આધારે દંડ ભોગવવામાં આવ્યો હતો તે કમિટલના વોરંટ રજૂ કરીને, અને આવા દરેક કિસ્સામાં, આરોપી વ્યક્તિની ઓળખ એવી રીતે દોષિત ઠરાવવામાં આવેલ અથવા નિર્દોષ છૂટકારો અપાયેલ વ્યક્તિ સાથે એકરૂપ હોવાનું પુરાવા સાથે."

૬૫. ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ દર્શાવે છે કે, જે અદાલતના રેકોર્ડના અધિકારીના હસ્તાક્ષર હેઠળ એવી દોષિત ઠરાવણી કરવામાં આવી હતી તેની પ્રમાણિત નકલનો અંશ, અગાઉની દોષિત ઠરાવણી સાબિત કરવા માટે કાયદાથી નિર્ધારિત અન્ય કોઈ પણ રીત ઉપરાંત એક માન્ય રીત છે. તેથી, પ્રથમ દ્રષ્ટિએ એવો ભાવ ઊભો થઈ શકે કે જ્યારે પ્રમાણિત નકલ પહેલેથી જ ૧૯.૨.૨૦૦૮ના રોજ રજૂ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૨૯૮ની આવશ્યકતા પૂર્ણ થઈ હોવાનું કહી શકાય. તેમ છતાં, સંબંધિત અને મહત્વપૂર્ણ પાસું એ છે કે ૧૯.૨.૨૦૦૮ના રોજ જ્યારે અગાઉની દોષિત ઠરાવણીની પ્રમાણિત નકલ આંકિત કરવામાં આવી અને પુરાવામાં લેવામાં આવી, ત્યારે અધિનિયમની કલમ ૩૧અ હેઠળ કોઈ આરોપ નહોતો અને માત્ર અધિનિયમની કલમ ૩૧ હેઠળનો આરોપ જ બાકી હતો. કારણ કે અધિનિયમની કલમ ૩૧

હેઠળનો આરોપ ૧૯.૧૦.૨૦૦૪ના રોજ પહેલેથી જ ઘડવામાં આવ્યો હતો અને તેના માટે જવાબ પણ નોંધવામાં આવ્યો હતો. કલમ ૩૧અ હેઠળનો વધારાનો આરોપ ૨૨.૨.૨૦૦૮ના રોજ ઘડાયા બાદ, કલમ ૩૧અ હેઠળના વધારાના આરોપ માટે પ્રથમ વખત ૨૨.૨.૨૦૦૮ના રોજ જવાબ નોંધવામાં આવ્યો અને એકવાર દોષ સ્વીકારવામાં આવ્યો ન હતો, ત્યારે ફરિયાદ પક્ષ તરફથી, જેમાં અગાઉની દોષિત ઠરાવણીના ચુકાદાની પ્રમાણિત નકલ રજૂ કરવાનો સમાવેશ થાય છે, એવો કોઈપણ પુરાવો ત્યારબાદ, એટલે કે ૨૨.૨.૨૦૦૮ બાદ જ લેવામાં આવી શક્યો હોત અને અધિનિયમની કલમ ૩૧અ હેઠળ આરોપ ઘડાયા પહેલાં નહીં. ઉપર ઉલ્લેખિત ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૨૩૬ મુજબ, જો આરોપી અગાઉની દોષિત ઠરાવણી સ્વીકારતો ન હોય, તો ભાષા એવી છે કે “આક્ષેપિત અગાઉની દોષિત ઠરાવણી અંગે પુરાવો લેવો.” તેથી, એવો પુરાવો એ–૧નો જવાબ નોંધાયા બાદ જ નોંધવામાં આવવો અથવા રેકોર્ડ પર લેવામાં આવવો જરૂરી હતો. આ સ્વીકારેલી સ્થિતિ છે કે અધિનિયમની કલમ ૩૧અ હેઠળનો વધારાનો આરોપ ઘડાયા અને તેવા આરોપ માટે ૨૨.૨.૨૦૦૮ના રોજ જવાબ નોંધાયા બાદ કોઈપણ પ્રકારનો પુરાવો નોંધવામાં આવ્યો નથી. અધિનિયમની કલમ ૩૧અ હેઠળ આરોપ ઘડાયા બાદ પુરાવો નોંધવામાં આવ્યો ન હોવા કારણે, અધિનિયમની કલમ ૩૧અ હેઠળની દોષિત ઠરાવણી માટે, અધિનિયમની કલમ ૩૧અ હેઠળ આરોપ ઘડાયા પહેલાં ફરિયાદ પક્ષે અગાઉની દોષિત ઠરાવણી અંગે રજૂ કરેલા પુરાવાના આધારે વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશ

દ્વારા નિષ્કર્ષ નોંધાવી શકાય નહીં. આ પરિસ્થિતિમાં, અમને લાગે છે કે, અધિનિયમની કલમ ૩૧અ હેઠળના આરોપ માટે જવાબ નોંધાયા બાદ પુરાવો લેવા અંગે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૨૩૬ હેઠળ નિર્ધારિત ફરજિયાત પ્રક્રિયાનું પાલન ન થતાં, વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશ દ્વારા અધિનિયમની કલમ ૩૧અ હેઠળ કરવામાં આવેલી દોષિત ઠરાવણી ટકી શકતી નથી. એ કહેવાની કદાચ ખાસ જરૂર નથી કે મૃત્યુદંડના મેટરમાં ફરજિયાત પ્રક્રિયાનું કડક પાલન થવું આવશ્યક છે. જો જવાબ નોંધાયા બાદ આરોપીએ દોષ સ્વીકાર્યો ન હોય અને ફરિયાદી/ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હોય, તો નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર તે પુરાવાના અભાવનો મામલો બની શકે છે અને પરિણામે કાયદેસર રીતે તેનો વિચાર કરી શકાય નહીં. તેથી, અમને લાગે છે કે, મૃત્યુદંડ લાદવા માટે વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશ દ્વારા અધિનિયમની કલમ ૩૧અ હેઠળ નોંધવામાં આવેલી દોષિત ઠરાવણી અને ફરમાવવામાં આવેલી સજા ટકી શકતી નથી અને તેને રદ કરવી યોગ્ય છે.

૬૬. પરંતુ ઉપરોક્ત વાત અગાઉની દોષસિદ્ધિના આધાર પર અધિનિયમની કલમ ૩૧ હેઠળના આરોપ માટે કહી શકાય તેવી નથી, અને તેનું કારણ એ છે કે, ઉપર જણાવ્યા મુજબ, વર્ષ ૨૦૦૪માં જ્યારે પ્રથમ વખત આરોપ ઘડવામાં આવ્યો ત્યારે અધિનિયમની કલમ ૩૧ હેઠળનો આરોપ અસ્તિત્વમાં નહોતો. એટલું જ નહીં, પરંતુ ઉપર જણાવ્યા મુજબ કલમ ૩૧ હેઠળના આરોપ અંગેનો જવાબ ૧૯.૧૦.૨૦૦૪ના રોજ નોંધાયો હતો, જેમાં એ-૧ એ દોષ સ્વીકાર્યો

નહોતો. તે પછી, એ–૧ને ૧૪.૨.૨૦૦૮ના રોજ દોષિત ઠેરવ્યા બાદ અગાઉની દોષસિદ્ધિ સંબંધિત પુરાવો ૧૯.૨.૨૦૦૮ના રોજ નોંધ પર આવ્યો અને ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૨૯૮ની જોગવાઈઓના પાલનરૂપે, ઉક્ત પુરાવાના આધારે ત્યારબાદ એટલે કે ૨૨.૨.૨૦૦૮ના રોજ ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળનું નિવેદન પણ નોંધવામાં આવ્યું. ત્યારબાદ વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે સજાના મુદ્દે એ–૧ તેમજ ફરિયાદ પક્ષ/મૂળ ફરિયાદીને સાંભળ્યા હતા. તેથી, અમને જણાય છે કે વિદ્વાન ન્યાયાધીશ એ–૧ને અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી)(૨)(સી) સહવાંચિત કલમ ૩૧ હેઠળના ગુનામાં દોષિત ઠેરવી તેના પર સજા ફરમાવી શકતા હતા. અન્યથા પણ, હવે સુધી આ બાબત સુસ્થાપિત છે કે જ્યારે ઉચ્ચતર આરોપ અસ્તિત્વમાં હોય ત્યારે આરોપીને લઘુતર આરોપ માટે દોષિત ઠેરવી શકાય. આ પરિસ્થિતિઓમાં, અમને એ–૧ને એનડીપીએસ અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી)(૨)(સી) સહવાંચિત કલમ ૩૧ હેઠળના ગુનામાં દોષિત ઠેરવવું યોગ્ય લાગે છે. કલમ ૨૦(બી)(૨)(સી) હેઠળના ગુના માટે નિર્ધારિત ન્યૂનત્તમ સજા ૧૦ વર્ષની આર/આઈ છે, પરંતુ તે ૨૦ વર્ષની આર/આઈ સુધી વિસ્તરી શકે છે, તેમજ દંડ રૂપિયા ૧ લાખથી ઓછો ન હોય અને વ્યાવસાયિક જથ્થાની બાબતમાં ગુનો પ્રથમ વખત કરવામાં આવ્યો હોય ત્યારે તે રૂપિયા ૨ લાખ સુધી વિસ્તરી શકે છે. આ પરિસ્થિતિઓમાં, સજા ફરમાવતા જો દોઢ ગણું ધોરણ ધ્યાનમાં લેવામાં આવે, તો સજા ન્યૂનત્તમ ૧૫ વર્ષની અને મહત્તમ ૩૦ વર્ષની થઈ શકે, તથા ન્યૂનત્તમ દંડ રૂપિયા ૧.૫૦ લાખ

અને મહત્તમ દંડ રૂપિયા ૩ લાખ થઈ શકે. આ પરિસ્થિતિઓમાં, હાલ એ–૧ની ઉંમર ૭૧ વર્ષ છે તે ધ્યાનમાં રાખીને, તથા તેના સેવાના રેકોર્ડમાં રહેલા આર્મી કાર્ડ અને સર્વિસ બુક, જે નોંધનો ભાગ છે, તેના આધારે તેની જન્મતારીખ ૨.૮.૧૯૪૧ છે, તેથી અમને તેના પર ૨૦ વર્ષની આર/આઈની સજા તથા રૂપિયા ૧,૫૦,૦૦૦/– દંડ અને દંડની ચુકવણીમાં ચુક થાય તો ૧ વર્ષની એસ/આઈની સજા ફરમાવવી યોગ્ય લાગે છે. આ પરિસ્થિતિઓમાં, વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે ફાંસી દ્વારા મૃત્યુદંડની જે સજા ફરમાવી હતી તે ઉપરોક્ત હદ સુધી ફેરફાર પામવા પાત્ર છે, તથા વધુમાં આ નોંધ અને દિશા સાથે કે એનડીપીએસ અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળ ૧૦ વર્ષની આરઆઈ અને રૂપિયા ૧ લાખ દંડની સજા, અને એનડીપીએસ અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી)(૨)(સી) સહવાંચિત કલમ ૩૧ હેઠળ ૨૦ વર્ષની આર/આઈ તથા રૂપિયા ૧.૫૦ લાખ દંડ અને દંડની ચુકવણીમાં ચુક થાય તો ૧ વર્ષની એસ/આઈની સજા ફરમાવવામાં આવે, અને બન્ને સજાઓ સાથેસાથે ચલાવવામાં આવે, અને એ–૧ને ધરપકડ બાદ જે અવધિ દરમિયાન તે જેલમાં રહ્યો છે તે અવધિનો સમાયોજનનો લાભ પણ મળવા પાત્ર રહેશે.

૬૭. ઉપરોક્ત અવલોકનો અને ચર્ચાઓના પ્રકાશમાં, એ–૩ (ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૫૬૪/૨૦૦૮ ના અપીલકર્તા) અને એ–૯ (ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૯૪૫/૨૦૦૮ ના અપીલકર્તા) અંગે દોષિત ઠરાવ અને સજાના બાબતે સેશન્સ કેસ નં. ૬૯/૨૦૦૪ માં વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશ દ્વારા આપવામાં

આવેલ ચુકાદો અને હુકમ અત્રે પુષ્ટિ કરવામાં આવે છે. તેથી, બન્ને અપીલો નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૬૮. જો કે, એ–૪ (ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૫૬૨/૨૦૦૮ ના અપીલકર્તા) સંબંધે, તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતા, અમને જણાય છે કે તેને માત્ર નગણાં વેતન પર મજૂર તરીકે ઉપયોગમાં લેવામાં આવ્યો હતો અને અન્યથા તેને કોઈ પ્રતિફળ પ્રાપ્ત થયું નહોતું તથા તેને માત્ર રૂપિયા ૮૫૦/– જેટલું જ પ્રતિફળ ચૂકવવામાં આવતું હતું. તેથી, અમારા મત મુજબ, ગુનાની ગંભીરતા એ–૩ અને એ–૯ દ્બારા કરાયેલા ગુના સમકક્ષ નથી. આગળ, વ્યક્તિગત રાહતજનક પરિસ્થિતિઓનો પણ વિચાર કરવો જરૂરી છે. તે અત્યંત ગરીબ સુથાર છે અને મજૂરી કામ કરે છે. આથી, એ–૪ ને ઉલ્લેખિત ગુનાઓ માટે દોષિત ઠરાવવાના નિષ્કર્ષને યથાવત્ રાખતા, એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી), ૨(સી) હેઠળના બન્ને ગુનાઓ તેમજ કલમ ૨૯ હેઠળના ગુના માટે રૂપિયા ૮૦,૦૦૦/– ના દંડ સાથે ૮ વર્ષની આર.આઈ. અને દંડની ચૂકવણીમાં ચૂક થાય તો ૫ મહિનાની એસ.આઈ. ની સજા ફટકારવી યોગ્ય ગણીએ છીએ. પરિણામે, એ–૪ ઉપર કુલ સજા, વિદ્બાન વિશેષ ન્યાયાધીશે અલગથી ફટકારેલી રીતે નહીં, પરંતુ બન્ને ગુનાઓ માટે રૂપિયા ૮૦,૦૦૦/– ના દંડ સાથે ૮ વર્ષની આર.આઈ. અને દંડની ચૂકવણીમાં ચૂક થાય તો ૫ મહિનાની એસ.આઈ. રહેશે.

૬૯. ઉપરોક્ત રીતે અમારી દ્વારા નોંધાયેલ નિષ્કર્ષને ધ્યાનમાં લેતા, અમે માનીએ છીએ કે વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે એ–૭ (ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૩૧૪૫/૨૦૦૮ ના અપીલકર્તા) વિરુદ્ધ નોંધાયેલ દોષિત ઠેરવણ અને લાદવામાં આવેલી સજા રદ કરવામાં આવવી યોગ્ય છે. તેથી, તે રદ કરવામાં આવે છે. એ–૭ કમરુનિસા ગુલામનબી મન્સુરીને તાત્કાલિક મુક્ત કરવામાં આવે, જો સુધી કાયદેસર હેતુ માટે તેમની હાજરી આવશ્યક ન હોય. એ–૭ કમરુનિસા ગુલામનબી મન્સુરીની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૩૧૪૫/૨૦૦૮ ઉપરોક્ત મર્યાદા સુધી મંજૂર થયેલ ગણાશે.

૭૦. ઉપરોક્ત અવલોકનો અને ચર્ચાઓને ધ્યાનમાં લેતાં, જ્યાં સુધી એ–૧ (ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૨૯૭/૨૦૦૮ના અપીલકર્તા)નો પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી તેમને એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળના ગુનામાં દોષિત ઠેરવવા બાબતે માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશ દ્વારા અપાયેલ ચુકાદો અને હુકમ તથા તેમના ઉપર ફરમાવાયેલ સજા યથાવત્ રાખવામાં આવે છે અને તેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવતો નથી. જોકે, એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી)(૨)(સી) સાથે કલમ ૩૧એ વાંચી લાગુ પડતા ગુનામાં માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશ દ્વારા ફરમાવાયેલ મૃત્યુદંડમાં ફેરફાર કરીને એવો નિર્દેશ કરવામાં આવે છે કે એ–૧ને એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૨૦(બી)(૨)(સી) સાથે કલમ ૩૧ વાંચી લાગુ પડતા ગુનામાં દોષિત ઠેરવવામાં આવશે અને તેમના ઉપર ફરમાવાતી સજા ૨૦ વર્ષની કઠોર કેદ તથા રૂ.

૧,૫૦,૦૦૦/–ના દંડની રહેશે અને દંડની ચુકવણીમાં નિષ્ફળતા થાય તો એક વર્ષની સાદી કેદ રહેશે. એ–૧ની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૨૯૭/૨૦૦૮ ઉપરોક્ત હદ સુધી મંજૂર ગણાશે.

૭૧. ઉપર અહીં અમારી દ્ધારા નોંધાયેલા કારણોને ધ્યાનમાં લેતાં, વિદ્ધાન વિશેષ ન્યાયાધીશ દ્ધારા ફટકારવામાં આવેલ મૃત્યુદંડ રદ કરવામાં આવ્યો હોવાથી, પરિણામે, એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૩૧એ હેઠળ વિદ્ધાન વિશેષ ન્યાયાધીશ દ્ધારા ફટકારવામાં આવેલ મૃત્યુદંડની પુષ્ટિ કરવાનો પ્રશ્ન યથાવત્ રહેતો નથી. તેથી, એવું નિરીક્ષણ કરવામાં આવે છે કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૩૧એ હેઠળના ગુના માટે વિદ્ધાન વિશેષ ન્યાયાધીશ દ્ધારા ફટકારવામાં આવેલ મૃત્યુદંડની પુષ્ટિ કરવામાં આવતી નથી. ફોજદારી પુષ્ટિ કેસ તે મુજબ નિકાલ કરાયેલ ગણાશે.

૭૨. ફોજદારી પરચૂરણ અરજી નં. ૨૮૪૧/૨૦૧૨ પણ હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતા કોઈ હુકમ પસાર કરવાનું યોગ્ય ન હોવાથી નિપજેલી ગણાશે.

[જયંત પટેલ, ન્યાયમૂર્તિ]

[પરેશ ઉપાધ્યાય, ન્યાયમૂર્તિ]

મંડોરા/

The translation of this judgment has been provided by

M/s. Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.